

uskon ja ajattelun avuksi

PERUS A

6/2009

Oikeuden antaminen Jumalalle

Jostein Ådna: Raamatun käyttö etiikassa

Historian Jeesus ja kirkko

Urban Claesson: Hengellinen herätys
ruotsalaisessa kaivosyhteisössä 300
vuotta sitten

Kärsimyksen tarkoitusta etsimässä

Uusateismista

Länsimaiden tuho?

Mitä me kristityt eniten tarvitsemme?

Oikeuden antaminen Jumalalle

Oikeuden antaminen Jumalalle (lat. *Deum iustificare*) merkitsee varsinaisesti Jumalan vanhurskauttamista. Siinä, mitä sanomme uskonpuhdistuksen vanhurskauttamisopiksi, ei siis ole kysymys vain ihmisen vanhurskauttamisesta Jumalan edessä vaan samalla ja väistämättä Jumalan vanhurskauttamisesta ihmisessä.

Jumala tahtoo päästä oikeuteensa. Siksi hän ilmoittaa itsensä. Niin kuin hän on itsessään totuus, vanhurskaus ja elämä, hän tahtoo tulla siksi myös ulkopuolellaan, nimittäin meissä. Tämä tapahtuu, kun me annamme hänen sanansa ja ennen kaikkea hänen totuutensa lihaksi tullessa Sanassa, Jeesuksessa Kristuksessa, vaikuttaa voimassaan.

Tästä Jumalan tulemisesta todeksi meissä **Luther** käyttää nimitystä *Deum iustificare* 'Jumalan vanhurskauttaminen'. Hänen jouduttuaan Paavalin teologiaan, varsinkin Roomalaiskirjeeseen, tämä käsite ei enää päästä häntä irti. Siitä tulee hänen kompassinsa ja johtotähtensä teologian ja ahdistuneen omantunnon harharetkillä. Lutherista tuntuu siltä, että tässä on se ahdas portti, jonka kautta ihminen löytää pääsyn uskon todellisuuteen.

Oikeuden antaminen Jumalalle on nimittäin kaiken uskomisen muodollinen edellytys. Uskominen on Jumalan tuomion ottamista omakseen, hänen lupaukseensa luottamista, hänen anteeksiantamuksensa pitämistä voimassa. Antaessamme Jumalalle oikeuden otamme uskon ensimmäisen askelen, vaikkamme vielä tiedä, mihin se meidät johtaa. Näitä ei kuitenkaan voi irrottaa toisistaan, ja ne selittyvät toisistaan käsin.

Niinpä Jumalalle oikeuden antamisen käsitteen perusteella käy selväksi, että usko on kannanotto, tuomio ja ratkaisu ja nimenomaan ihmisen kannanotto Jumalan puolesta häntä itseään vastaan. Ihmisen Jumalan edessä vanhurskauttava usko ei ole tekemisissä kuolleen, mykän, historiassa, kirkossa ja uskonopissa "annetun" asiointilan kanssa. Juuri tämä tuollaisten "objektiivisesti annettujen asioiden" kanssa askaroiminen murskautuu tähän uskon ymmärtämiseen, sillä usko merkitsee kannanottoa itse Jumalaan, joka toimii kanssamme sanassaan, ilmoituksessaan, käskyssään ja evankeliumissaan. Uskominen on asettumista ratkaisevasti Jumalan puolelle, tarttumista hänen armahdukseensa, anteeksiantamukseensa, tahtoonsa ja ajatuksiinsa ja niiden käsittelemistä, oikeuden antamista todella Jumalalle eikä vain jollekin opille, dogmalle, ihmeelle, metafyyksiselle tosiasiantilalle.

Tämä Jumalalle oikeutta tekevä usko ei ole vain tekemisissä itse Jumalan kanssa vaan aina samalla ihmisen minän kanssa, jossa maailma ruumiillistuu. Rauha Jumalan kanssa merkitsee samassa hengenvedossa samalla kamppailua oman itsen kanssa, myrskyä maailmassa.

Hans-Joachim Iwand: *Glaubensgerechtigkeit nach Luthers Lehre* ('Uskonvanhurskaus Lutherin opin mukaan'). München 1941, s. 11–12.

PERUSTALLA 302

PÄÄKIRJOITUS 303

ARTIKKELIT

Tom Holmén: Historian
Jeesus ja kirkko 304
Kaija Toivanen: Kärsimyksen
tarkoitusta etsimässä 314
Hannu Lehtosuo: Jälleen
uusateismista 324
Jostein Ådna: Raamatun
käyttö etiikassa 329
Urban Claesson: Hengellinen
herätys ruotsalaisessa kaivos-
yhteisössä 300 vuotta sitten ... 338

KESKUSTELUA 342

MEILTÄ JA MUUALTA

Lakkaako Suomen Lähetys-
seura olemasta lähetysseura? 344
Kirkon virhestrategioita? 345
Enqvistin mieleton maailma ... 347

TÄSSÄ JA NYT

Katajan hento oksa 348
Mitä me (luterilaiset) kristityt
nyt eniten tarvitsemme? 349
Aku Visalan väitös: Uskonnon
selitys? 351

KIRJOJA 352

SANAN SELITYSTÄ 354

Perusta 5/2009

Perustan tilaajille lähetettiin n:o 5/2009 kahteen kertaan, koska ensimmäisessä painoksessa lehden sivut olivat painoprosessissa sattuneen virheen takia joutuneet väärään järjestykseen.

”Ei voi toivo pettää!”

”Päättyy joulu, vaikkei kenkään sois. / Joulukuusi viedään pois, pois, pois! / Mutta ensi vuonna hän / saapuu lailla ystävän. / Ei voi toivo pettää!” Pinnallinen ”iloinen joululaulu” tulee kertoneeksi jotain syvällistä: ihminen on toivova olento, *homo sperans*. Se näkyy jouluna.

”Kirkko on osannut välittää ihmisille uskoa, ja rakkauttakin se osannut välittää, mutta toivoa kirkko ei ole osannut ihmisille antaa.” Näin totesi muutama vuosikymmen sitten Asser Stenbäck – pappi, psykiatri, professori, kansanedustaja. Hän oli ilmeisen oikeassa.

Elämme ihmiskuntana ja kansakuntana, kulttuurina ja yksilöinä toivon ja toivottomuuden jännitteessä tai ristiriidassa. Meidät ympäröi ja täyttää informaatio, joka ei juuri sisällä toivoa vaan pikemminkin riistää sen mahdolliset rippeetkin. Samalla yritämme kynsin hampain pitää toivon syrjästä kiinni, jos meillä sitä hiukankin on. Traagista vain on, että toivomme perusteet ovat niin heikot, että ”rakennelma sortuu, jos vain kettukin hyppää sen päälle”, niin kuin Juudan kansan viholliset sanoivat Jerusalemin muurin rakentajille (Neh. 3:35).

Joulu on yksi tällainen toivottu toivon lähde. Siihen liittyvä konkreettinen ristiriitaisuus kauniista toivotuksista kuitenkin paljastaa joulunvieton valheellisuuden ja meidän oman valheellisuutemme. Kun jouluna kuitenkin saamme ihmisiä joululauluja kuuntelemaan, jouluhartauksiin, jopa jumalanpalveluksiin, tehtävämme on välittää heille realistista toivoa.

Mikäli radion hartausohjelmien mukainen julistus on kirkossa vallitsevaa, sille on luonteenomaista suuri epärealismi ja siten valheellisuus: ihmisille puhutaan pikkusievästi, eksistentiaalisesti ja todellisuuden vastaisesti siitä, kuinka Jumala on heidän turvansa – ottamatta ahdistusta vakavasti, kertomatta sen syistä ja Jumalan hyvistä teoista, edellyttämättä ihmisiltä mielenmuutosta ja turvautumista Jumalaan Kristuksessa. Saarnaajat puhuvat siitä, mitä ovat kokeneet ja mihin uskovat – uskomatta kuitenkaan itsekään kilttejä vakuutuksiaan Jumalan hyvydestä vastoin maailman ja ihmissydämen pahuutta. He jättävät sanomatta sen, mihin he todella eivät uskokaan: Jeesuksen rangaistuskärsimyksen ja siihen sisältyvän ikuisen vapautuksen ja toivon ajassa.

Jouluna ei saa sortua tähän samaan valheellisuuteen, jota kristillinen joulutunnelma saat-
taa ylläpitää, jos sen alta puuttuvat tosiasiat. En ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että ihmisiä kannattaa moittia siitä, että ”me käymme joulunviettohon niin maisin miettehin” ja ”suun ruoka, juoma, meno muu” täyttää meidät niin, että ”Laps hankeen hukkuu, unhottuu”. Se on legalismia, lakihenkisyyttä: kunhan vain olisimme hiukan hurskaampia tunteissamme, niin Jumala olisi tyytyväinen ja saisimme itsekkin olla tyytyväisiä itseemme.

Ei, joulun keskus on se Jeesus, joka myös on ”syntynyt Isästä ennen aikojen alkua” eikä vain jouluna ”neitsyt Mariasta, ”ristiinnaulittu meidän puolestamme” eikä vain jäänyt ikuisesti lapseksi seimeen, ”noussut kuolleista, niin kuin oli kirjoitettu” ja jopa ”on kirkkaudessa tuleva takaisin tuomitsemaan eläviä ja kuolleita”. Hän on toivomme ja nimenomaan tällaisena.

Tämän sanoman on päästävä kaikumaan jouluna(kin). Se menee perille, kun oma persoonamme ja elämämme ovat sen kanssa sopusoinnussa, kun itse elämme Jeesuksesta. Toiveemme pettävät, Jeesus ei, sillä ystävämme on hän, ei joulukuusemme.

Historian Jeesus ja kirkko

Aluksi

Tieni Jeesus-tutkimuksen maailmaan alkoi 1993, kun jätin sydämessäni siihen asti keskeisen paikan varanneen työn Maata Näkyvissä -nuortentahtuman parissa. Halusin perehtyä akateemiseen tieteelliseen Jeesus-tutkimukseen, joka ei tee kompromisseja jostakin syystä johonkin suuntaan, vaan pysyy nyripistelemättä ja virnistelemättä yleisesti hyväksytyissä tieteen uomissa.

Alan ekspertiksi tulemiseen ei riittänyt pelkkä huomioitsijan rooli. Olen osallistunut Jeesus-tutkimukseen, siis tutkinut historian Jeesusta, tehnyt ja julkaissut tutkimuksia Jeesuksesta. Joillakin osa-alueilla olen myös pyrkinyt johtamaan tutkimusta ja vaikuttamaan sen kuluun.

Historian Jeesuksen ympärillä käytävä keskustelu on leimallisen kansainvälistä toimintaa. Jeesus-tutkija, joka vakavissaan haluaa vaikuttaa disipliiniinsä, toimii nimenomaan kansainvälisellä foorumilla. Käytännön syystä ei vuosien aikana ole juuri ilmennyt tarvetta osallistua Suomessa aiheesta ajoittain syntyneeseen mielipiteiden vaihtoon tai seurata sitä.

Jeesus-tutkimus pyrkii selvittämään, millainen oli historian henkilö Jeesus Na-

saretilainen. Kun tutkimuksen Jeesusta kutsutaan historian Jeesukseksi, tarkoituksena on tehdä ero muihin, yleensä uskonnollisiin Jeesus-kuviin ja -käsityksiin. Tutkimuksessa Jeesusta tarkastellaan kuten ketä tahansa historiassa elänyttä ihmistä tieteen ja erityisesti historiatieteen sinänsä tavanomaisin menetelmin. Historian Jeesus on rekonstruktio, jonka rajoina toimivat tieteen ateistis-metodiset lähtökohdat ja tieteelliselle tiedolle asetetut kriteerit. Tutkimuksessa ei voi ryhtyä väittämään mitään, mikä edellyttäisi mainituista lähtökohdista poikkeamista, tai päätyä tietämään mitään, mikä ei täyttäisi tieteellisen tiedon kriteereitä. Esimerkiksi Jeesukseen liitetyt väittämät, jotka edellyttävät yliluonnollista toimijaa tai selitysmallia, poissuljetaan lähtökohtaisesti. Mitään taas, mitä Jeesuksen esimerkiksi kerrotaan puhuneen tai tehneen, ei voida sanoa tiedettävän, ellei siihen löydy asiaankuuluvia ja riittäväksi katsottavia tieteellisiä perusteita.

Väärintulkinta, joka tällaisiin periaatteisiin usein liitetään, on se, että kaikki ulosrajautuva olisi tieteellisesti osoitettu paikkansapitämättömäksi. Näin ei tietenkään ole. Esimerkiksi jos sanotaan, ettei Jeesuksen lapsuutta koskevista asiois-

ta kuten temppeleikäynnistä pystytää päättämään juuri mitään tutkimuksen keinoin, se ei merkitse, että tutkimus olisi osoittanut temppeleikäynnin perättömäksi. Tai jos todetaan, että ylösnousemus ei kelpaa tutkimukselle selitykseksi kysymykseen, miten pettyneistä ja pelästyneistä opetuslapsista yllättäen tuli uudestaan Jeesuksen tunnustajia, se ei tarkoita, ettei ylösnousemus silti voisi olla tapahtuneen paras ylipäättään löydettävissä oleva selitys. Tutkimus vain yleisesti tietää asioista vaikeammin, ja joistakin asioista se ei voi tietää mitään.

Tässä artikkelissani liikun tutkimuksen valtavirrassa. Mitään syviä vesiä en luotaa, vaan käyn läpi erinäisiä perusseikkoja. Keskityn valaisemaan Jeesus-tutkimuksen historiaa ja nykypäivää, nykyisiä tutkimustuloksia ja nykytutkimuksen Jeesus-kuvaa. Viimeiseksi pohdin hieman myös sitä, mitä tutkimuksen kuva Jeesuksesta voi merkitä kirkolle. Kirjoitus perustuu esitelmään ja on siksi puhekielenomainen.

Tutkimushistoriasta

Varhaisimmista vaiheistaan alkaen tutkimus suuntautui nimenomaan kirkkoa ja kirkon uskoa vastaan. **Hermann Reimarus** (1694–1768) on yleensä mainittu Jeesus-tutkimuksen eräänlaisena aloittajana. Valistuksen ajan henkeen istuvasti hän halusi luoda järkeen perustuvan käsityksen Jeesuksesta. Hänen tärkein teesinsä oli, että Jeesuksen sanoman ja opetuslasten julistuksen välillä oli tehtävä selvä ero. Teesi on eri muodoissa ollut keskeisessä asemassa lähes koko Jeesus-tutkimuksen historian ajan. Reimaruksen mukaan muun muassa

- Jeesuksen tarkoituksena ei ollut julistaa uutta oppia tai uusia uskonnollisia käytäntöjä
- opetuslapset olivat väärentäneet Jeesus-kuvan
- he olivat myös varastaneet Jeesuksen ruumiin ja keksineet ennustuksen Jeesuksen paluusta.

Reimaruksen ajatukset olivat tulenarkoja ja saivat aikaan kiivasta keskustelua. Itse

asiassa hänen kirjansa *Rationaalisten jumalanpalvelijoiden puolustus* julkaistiin vasta hänen kuolemansa jälkeen, eikä kirjoittajan henkilöllisyyttäkään aluksi paljastettu. Reimarusta seurannut tutkimus pian kumosi monet hänen väitteistään, mutta antagonistinen lähtökohta, ts. kirkon Jeesus-käsityksen kritisointi ja vastustaminenkin, säilyi varsin pitkään tutkimuksen agendassa.

Jeesus-tutkimuksen historia jaetaan yleensä kolmeen erityisen aktiivisuuden vaiheeseen:

- Jeesuksen elämä -tutkimus 1800-luvulla ja 1900-luvun alkuun asti
- uusi / toinen etsintä 1950-luvulta alkaen
- kolmas etsintä 1980-luvulta alkaen.

Tutkimusvaiheiden jäsentämistä voi yksinkertaistaa ja helpottaa mainitsemalla muutamia tutkijoita. **Albert Schweitzer** (1875–1965) oli ehkä keskeisemmin vaikuttamassa siihen, että 1800-luvun tutkimus päättyi ja se myöhemmin hylättiin käytännössä kokonaan. Schweitzer osoitti tutkimuksen epäonnistuneen tavoitteessaan selvittää, millainen oli historian henkilö Jeesus Nasaretilainen (*Von Reimarus zu Wrede: Eine Geschichte der Leben-Jesu-Forschung*, 1906). Palaan syihin tuonempana.

Toinen etsintä sai alkunsa **Ernst Käsemannin** (1906–1998) esitelmästä ja artikkelista (*Das Problem des historischen Jesus*, ZTK 1954), ja tämän tutkimusvaiheen voidaan sanoa myös päättyneen artikkeliin, nimittäin **Morna D. Hookerin** (1931–) julkaisuihin vain vajaat 20 vuotta myöhemmin (*Christology and Methodology*, NTS 1971; *On Using the Wrong Tool*, Theology 1972).

Kolmannen etsinnän katsotaan alkaneen 1980-luvun alussa. Tämä on se tutkimusvaihe, jota tälläkin hetkellä vielä eletään ja jota tarkoitetaan, kun puhutaan nykytutkimuksesta. Kolmas etsintä ei osoita hiipumisen merkkejä, vaan päinvastoin kiinnostus historian Jeesusta kohtaan tuntuu vain yltyvän. Uusia Jeesus-tutkimuksia julkaistaan jopa sadoittain joka vuosi.

Kolmannen etsinnän alkuvaiheen keskeisiä tutkijoita olivat **Ed Sanders** (*Jesus and Judaism*, 1985) ja **Ben F. Meyer** (*The Aims of Jesus*, 1979). Myös **Nicholas Thomas Wright** kannattaa mainita tässä yhteydessä (*Jesus and the Victory of God*, 1996). Kohta ilmestyvästä laajasta Jeesus-tutkimuksen käsikirjasta (**T. Holmén & S.E. Porter**, eds., *Handbook for the Study of the Historical Jesus*; 4 vols.) mahdollisesti alkaa jo joidenkuiden haikailema ”neljäs etsintä”.

Muutama asia on hyvä tietää eri tutkimusvaiheiden näkemyksistä ja painotuksista. 1800-luvulla Jeesuksen elämä -tutkimuksessa Jeesus nähtiin

- viisauden opettajana
- aikansa yläpuolelle nousevana suurmiehenä.

Tuona edistysuskon aikakautena korostui myös ajattelu, joka leimasi ihmeet ja ihmeuskon menneeseen primitiiviseen maailmaan kuuluneiksi. Jeesusta ei toki sopinut esittää tällaisen ajan vankina, ja siksi ihmeistä kertova traditio pyrittiin selittämään pois. Ei Jeesus ollut tehnyt ihmeitä. Sen sijaan hän oli opettanut viisaita kuten Jumalan valtakunnan toteutumista ihmisten moraalisena toimintana. Näin siis muotoiltiin 1800-luvun tutkimuksessa.

Jeesuksen elämä -tutkimuksesta joutuvat kärsimään erityisesti kirkko sekä juutalaisuus-kuva. Tieteen viimeisimpien tulosten rinnalla kirkon Jeesus-käsitys koettiin aikansa eläneeksi. Sitä ei moderni, nykyaikainen ja järkevä ihminen enää voisi ottaa vakavasti. Tutkimuksen Jeesus-kuvan ajateltiin tekevän kirkolle palveluksen siinä, että se kuvasi Jeesuksen, johon nykyihminenkin kykeni uskomaan.

Juutalaisuus taas tuli leimatuksi edistysajattelun kautta. Jeesus nähtiin suurmiehenä, joka kohtasi kaavoihinsa kangistuneen ja ehtoopuolelle ajautuneen kulttuurin eli juutalaisuuden ja nosti sen uudelle tasolle, kehitysuralle, josta syntyi kristinusko. Näin juutalaisuus edusti kulttuurienkehityksessä alemmaa muotoa ja kristinusko edistykellinen Jeesus johtohahmona uutta ja pa-

rempaa. Nämä tendenssit lopulta kärjistyivät 1930–40-lukujen natsi-Saksassa. Myös kristinusko joutui ahtaalle kiistämättömiin juutalaisten juuriensa tähden. Tehokkain keino kiistää kiistämätön oli Jeesus-kuvaan puuttuminen. Jeesus kuvattiinkin ajan saksalaisessa katekismuksessa ei-juutalaiseksi ja arjalaiseksi. Perusteet tällaisille väitteille olivat löydettävissä 1800-luvun Jeesus-tutkimuksesta. Ymmärrettävästi ja kuten tiedämme, juutalaisuudelle aika merkitseä avointa vainoa ja kansanmurhaa. Kirkon myötäily sen yrittäessä sopeutua yhteiskunnan tarpeisiin oli välillä enemmänkin kuin vainon hiljaista hyväksyntää.

Mikä oli mennyt vikaan 1800-luvun tutkimuksessa? Monikin asia. Etusijalle on nostettava Jeesus-kuvan *modernisointi*, ts. Jeesuksen kuvaaminen nykyajan ihanteiden mukaiseksi. Schweitzerin kovin kritiikki kohdistui nimenomaan 1800-luvun tutkimuksen narsismiin: tutkijat näkivät Jeesuksessa juuri niitä piirteitä, joita he itse pitivät parhaimpina ja joita tuo edistyksen vuosisata piti kannatettavina. Näin oli siis 1800-luvulla, ja tähän voi liittää myös natsiajan Saksan.

Niinpä uudessa eli toisessa etsinnässä pyrittiin tietoisesti eroon Jeesuksen modernisoinnista. Se muotoutui muutenkin hyvin kriittiseksi. Lähteitä eli evankeliumeja kohtaan tunnettiin suurta skeptisyyttä. Katsottiin, että suuri osa Jeesuksesta kertovasta traditiosta on vasta myöhempää perua, ts. ei periydy Jeesukselta itseltään. Johdonmukaisesti ajateltiin, että Jeesuksesta voitiin tietää vain vähän. Samoin yleinen näkemys oli, että on vaikea sanoa oikeastaan mitään siitä, mitä Jeesus ajatteli itsestään. Tässä mielessä hieman ristiriitaisesti oltiin kuitenkin myös laajasti sitä mieltä, että Jeesus ei pitänyt itseään Messiaana. Ennen kaikkea: Jeesus tunnustettiin kyllä juutalaiseksi, mutta hänet kuvattiin ”erilaiseksi” juutalaiseksi tai ”vain vähän” juutalaiseksi.

On valaisevaa tarkastella, miten nykytutkimus eli kolmas etsintä suhtautuu juuri näihin toisen etsinnän piirteisiin. Pyrkimys eroon Jeesuksen modernisoinnista on yhteinen ja yhä voimassa. Yleisen näkemyksen

mukaan asiassa onkin saavutettu paljon positiivista edistymistä.

Muilta osin kolmas etsintä näyttää kuitenkin melkein pä edellisen tutkimusvaiheen vastakohdalta. Nyt päällimmäisenä on luottamus lähteitä kohtaan. Niinpä suuren osan Jeesuksesta kertovasta traditiosta katsotaan olevan lähtökohdiltaan historiallista eli aitoa. Samoin johdonmukaisesti todetaan, että tutkimus katsoo voivansa sanoa paljon Jeesuksesta, kuten kolmannen etsinnän *grand master Sanders* on muotoillut: ”We know a lot and we know pretty well [sc. about the historical Jesus].”

Niin ikään kolmannen etsinnän näkökulmasta Jeesuksella oli vahva itseymmärrys, ja hän todellakin piti itseään Messiaana. Jeesus ei ollut ”erilainen” juutalainen. Päinvastoin, kuten erityisen voimakkaasti nykyään korostetaan, Jeesus oli hyvin juutalainen, täysin juutalaisuuden sisällä; juutalaisuus oli hänen uskontonsa ja juutalaisuutta myös hänen oma opetuksensa.

Näistä linjauksista jo saa jonkinlaisen käsityksen kolmannen etsinnän painotuksista. Luettelen kuitenkin vielä nykytutkimuksen keskeisimpiä tunnuspiirteitä:

- Tutkimusmenetelmiä eli metodeja on ryhdytty kehittämään entistä määrätieto- toisemmin.
- Siinä, missä ennen keskityttiin voittopuolisesti sen selvittämiseen, mitä Jeesus oli sanonut, ovat nyt huomion keskukseen tulleet myös Jeesuksen teot.
- Tutkijat korostavat painokkaasti, että Jeesusta tutkitaan nyt nimenomaan historiaa kohtaan tunnetusta kiinnostuksesta.
- Historian / historiallisen kiinnostuksen korostukseen olennaisesti liittyy jo mainittu näkemys Jeesuksesta oman aikansa ihmisenä, ts. 1. vuosisadan jKr. juutalaisena juutalaisten joukossa.
- Historian ja juutalaisuuden korostaminen on tuonut mukanaan Jeesus-tutkimuksen menneisyyttä ajatellen melko yllättävän piirteen: Vastakohta-asettelu yhtäältä tutkimuksen ja toisaalta kirkon ja uskonnon kanssa alkaa olla ohi. Kirkon Jeesus-kuvan kritisointi oli Reima-

ruksella ja myöhemminkin toiminut jopa eräänlaisena tutkimuksen lähtökohtana. Näin ei enää ole.

Kaikki nämä piirteet – metodien kehittyminen, historian korostaminen, Jeesuksen ajan juutalaisuuden korostaminen ja nykyajassa vaikuttavasta kiistakumppanista luopuminen – ovat olleet omiaan johtamaan myös siihen, että Jeesuksen modernisoinnin välttämiseksi on otettu selviä askelia eteenpäin.

Jeesus historian henkilönä

Ensimmäiseksi on todettava Jeesuksen *arkaisuus*. Sanakirja suomentaa tämän käsitteen sanoilla ”muinaisaikainen”, ”vanhanaikainen”, ”vanhentunut”. Arkaaisuuden käsite on antiikintutkimuksessa hyvin keskeisellä sijalla. Kun puhutaan n. 2000 vuotta sitten eläneestä ihmisestä Jeesus Nasaretilaisesta, arkaaisuus on ehdottomasti otettava lähtökohdaksi. Yritän konkretisoida tätä ajatusta muutamalla huomautuksella:

- 1. vuosisadan jKr. Palestiinan juutalainen ei tuntenut autoa, tallennusmenetelmiä, televisiota, internetiä jne., mikä tietysti on kovinkin itsestään selvää.

Auton, tallennusmenetelmien, television jne. tilalla voidaan mainita muita asioita, jotka eivät ehkä tunnukaan niin itseltään selviltä modernismeilta, vaikka niitä aivan yhtä hyvällä syyllä on pidettävä juuri sellaisina:

- 1. vuosisadan jKr. Palestiinan juutalainen ei tuntenut humanismia, tasa-arvoa, ihmisoikeuksia, modernia armokäsitettä.

Kaikki nämä aatteet ovat syntyneet kauan Jeesuksen ajan jälkeen, eikä niitä siten voida ajatella taustalle, kun pyritään kuvaamaan historian Jeesusta. Vaikeaksi tilanteen tekee, että meillä on pitkäkö traditio nähdä Jeesuksessa juuri näiden – ja monien muidenkin – hyvinä pidettyjen asioiden airut. Itse asiassa tämä traditio on pitkälti juuri

1800-luvun narsistisen tutkimuksen perua. Vaikka tieteessä tämän tutkimusvaiheen linjaukset on hylätty jo sata vuotta sitten, muissa piireissä ne löytävät yhä vastakaikua, mikä onkin tietyllä tavalla varsin ymmärrettävää. Ovathan nämä seikkoja, jotka meidänkin aikanamme koetaan hyviksi. Niinpä monesti Jeesus mielellään nähtäisiin niiden kannattajana. Kuitenkin tämä juuri on mainittua Jeesuksen modernisointia, josta tutkimus haluaa pyrkiä eroon.

Siksi historian Jeesuksen löytämisen avuksi kannattaa ottaa seuraava selkokielinen toteamus:

- Jeesus oli patavanhoillinen.

Kyseessä on ohjenuora, ei yleispätevä sääntö, josta voisi muutta tehdä tarkentavia päätelmiä. Toteamus ohjaa oikeaan suuntaan, niihin maisemiin, mistä historian Jeesus löytyy. Niistä voidaan sitten ruveta etsiskelemään yksityiskohtaisempia ja konkreettisempia Jeesuksen julistuksen ja toiminnan kiintopisteitä. Sellaisia voivat olla esimerkiksi Jeesuksen elämänsä vaiheet, julistus Jumalan valtakunnasta, ihmeet ja muut teot sekä etiikka. Seuraavassa esitetyn, kaikille enemmän tai vähemmän tutun asiasisällön kohdalla on olennaista, että mainitut seikat heijastelevat nykytutkimuksen Jeesus-käsityksiä.

Mitä voimme lyhyesti sanoa Jeesuksen *elämänsä* Jeesus

- syntyi, kasvoi ja toimi Galileassa
- toimi aluksi Johannes Kastajan oppilaana
- varsin nopeasti saavutti laajaakin kuuluisuutta ja kiinnostusta
- tunnettiin opettajana ja parantajana
- ajautui aika-ajoin kahnauksiin muiden uskonnollisten toimijoiden kanssa
- vaiennettiin teloittamalla.

Kaikista kohdista löytyisi paljonkin kommentoitavaa, mutta elämänsä ajaa asiansa jo tällaisena löyhänä runkona. Ainoa lisähuomio, jonka voisi tähän löyhään kuvaukseen liittää, on se tosiseikka, että ajallisesti Jeesuksen elämästä suurin osa on

jo kulunut, kun elämänsä pääsemme toteamukseen Johannes Kastajasta. Jeesuksen tästä alkanut nk. julkinen toiminta kesti vain muutaman vuoden. Syy siihen, miksi tutkimuksen kuvaukset yleensä rajoittuvat näihin harvoin vuosiin ja melkein pä ohittavat pisimmän ajanjakson Jeesuksen elämässä, on yksinkertainen. Lähteet eivät kerro Jeesuksesta ennen hänen julkista "uraansa" juuri mitään.

Mitä sitten voimme sanoa tarkemmin tuosta julkisesta "urasta" tai julkisen toiminnan kaudesta? Teemme virheen, elleimme aloita Jumalan valtakunnan julistamisesta.

Jumalan valtakunta oli Jeesuksen julistustoiminnan ytimessä. Tutkimuksen tulokintaperiaatteena onkin jo pitkään ollut nähdä kaikki, mitä Jeesus teki ja sanoi, suhteessa siihen, mitä hän julisti Jumalan valtakunnasta. Se oli Jeesuksen julistuksessa apokalyptinen: hän katsoi siihen liittyvän ylimaallisia ja ylihistoriallisia tapahtumia.

Asia on syytä erikseen todeta, koska Jeesuksen ajan juutalaisuudessa liikkui sellaisiakin käsityksiä, että Jumalan vallan ja valtakunnan toteutuminen tapahtuisi tavallisen maailmanjärjestyksen puitteissa. Israel kyllä voittaisi pakanat, mutta siihen ei liittyisi mitään taivaallisia sotajoukkoja, uutta taivasta ja maata tms. Kuitenkin Jeesuksen mukaan Jumalan valtakunnan lopullinen toteutuminen tapahtuu tilassa, jossa kuolleetkin voivat olla mukana juhla-aterialla. Myös kun Jumalan valtakunta tulee, Saatanana ja henkivallat kukistuvat.

Jumalan valtakunta ei Jeesuksen julistuksessa ollut poliittinen tai sosiaalinen. Yleisesti juutalaisuudessa poliittiset kysymykset kyllä olivat keskeisesti mukana: Miten roomalaiset saataisiin ulos ja pakanat muutenkin tunnustamaan ainoa oikea Jumala? Jeesus ei kuitenkaan puuttunut näihin kysymyksiin. Hän ei myöskään ajanut sosiaalista reformia, taloudellista uusjakoa tms. Sen sijaan Jeesuksen sanoma liikkui korostetusti uskonnollisella, hengellisellä tai teologisella tasolla. On kuitenkin todettava, että Jeesuksen opetuksella oli sosiaalisia ja poliittisiakin seuraamuksia. Hän ei myöskään ollut tietämätön näistä, mut-

ta ne eivät varsinaisesti olleet hänen tähtäimessään.

Ehkä erikoisin ja vaikein piirre Jeesuksen Jumalan valtakunta -julistuksessa liittyy aikamuotoon, siis siihen, pitäisikö Jumalan valtakunnasta puhua jo läsnä olevana vai vielä tulevaisuudelta odotettavana asiana. Näyttää nimittäin vahvasti siltä, että Jeesuksen mukaan kumpikin aikamuoto pitää paikkansa, mikä tietysti on omiaan hämmentämään nykyihmisen logiikkaa. Jeesuksen julistustoiminnassa Jumalan valtakunta on jo läsnä, jo tullut. Kuitenkin Jumalan valtakunta on myös vielä tulossa, sitä on odotettava.

Uusin tutkimus on katsonut Jeesuksen *ihmeistä* kertovan tradition luotettavaksi. Mikäli lähteistä ylipäätään on johonkin, on selvää, että Jeesus teki tekoja, joita sekä hän että hänen aikalaisensa pitivät ihmeinä. Olivatko teot ”todella” ihmeitä, on kysymys, johon tutkimus ei puutu.

On kuitenkin tärkeää huomata, että vaikka ihmeet eivät mahdu nykytieteelliseen maailmankuvaan, olisi anakronistista eli historianäkökulmasta vääriä peilata tämä maailmankuva Jeesuksen aikaan. Silloin oli selviö, että ihmeitä saattoi tapahtua. Katsottiin myös mahdolliseksi, että oli ihmisiä, jotka kykenivät ihmeisiin. Jeesusta selvästi pidettiin tällaisena henkilönä.

Jeesus teki paljon ihmeitä, ja ihmeteoilla olikin tärkeä merkitys hänen julistustoiminnalleen. Ihmeet kertoivat Jeesuksen omasta ratkaisevasta asemasta Jumalan valtakunnan tulemisessa. Tutkimus on pitänyt keskeisenä Jeesuksen toteamusta jakeessa Luuk. 11:20:

Jos minä ajan pahoja henkiä ihmisistä Jumalan sormella, silloinhan Jumalan valtakunta on jo tullut teidän luoksenne.

Toisin sanoen Jumalan valtakunta on tullut Jeesuksen voimassa vapauttaa ihmisiä pahojen henkien vallasta. Jumala on jo alkanut hallita, ja pahuuden voimien on väistytävä. Tämä tapahtuu Jeesuksen toiminnassa ja toimiessa.

Ymmärrettävästi ihmeet kertoivat myös Saatanan tappiosta. Vahva mies on sidottu, koskapa sen palvelijat voidaan lannistaa. Hyvin mielenkiintoinen onkin Luukaan evankeliumista löytyvä Jeesuksen toteamus (10:18):

Minä näin, kuinka Saatanana sinkoutui taivaasta kuin salama.

Värikkään lausuman on katsottu kuvastavan Jeesuksen kokemaa voitonriemua, kun hän näki, mitä hän sai toiminnallaan aikaan. Tässä myös on nähtävillä eräs Jeesuksen julistuksen niistä piirteistä, jotka olivat voimakkaasti ylimalleja tai ylihistoriallisia eli apokalyptisia.

Ihmeet kertoivat myös Jeesuksen toiminnasta Messiaana. Messiaan nimittämällä ajateltiin tekevät ihmeellisiä tekoja. Selvimmäksi viittaukseksi tähän rooliin on nähty seuraava Matteuksesta ja Luukkaasta löytyvä teksti:

Kun Johannes kuuli tästä kaikesta, lähetti hän opetuslapsensa kysymään: ”Oletko sinä se, jonka on määrä tulla, vai pitääkö meidän odottaa toista?” Jeesus vastasi heille: ”Kertokaa Johannekselle, mitä kuulette ja näette: Sokeat saavat näkönsä ja rammaat kävelevät, spitaalet puhdistuvat ja kuurot kuulevat, kuolleet herätetään henkiin ja köyhille julistetaan ilosanoma. Autuas se, joka ei minua torju.” (Matt. 11:2–6 / Luuk. 7:18–23.)

Eräässä Qumranin luolista löytyneessä fragmentissa todetaan seuraavasti:

— — sillä taivas ja maa kuuntelevat hänen Messiaastaan. — — Sillä Herra huomioi hurskaat ja hän kutsuu vanhurskaat nimeä. Hänen henkensä on oleva köyhien päällä ja hän uudistaa uskolliset voimaasaan. Sillä hän kirkastaa hurskaat ikuisen valtakunnan (kuninkuuden) valtaistuimella, hän, joka vapauttaa vangit, antaa sokeille näön, suoristaa köyristyneet — — Ja Herra tekee valtaisia ihmetekoja, joita ei ole ennen ollut, kuten hän sanoi, sillä hän parantaa pahoin haavoittuneet,

herättää kuolleet ja julistaa ilosanomaa köyhille. (4Q521 2.1, 5–9, 11–12.)

Vastauksessaan Johanneksen opetuslapsille Jeesus siis näyttää viitanneen ajassa liikkuneeseen traditioon, joka kuvaa Messiaaseen liitettyä ihmetoimintaa.

Lisäksi Jeesus tuntuu nähneen ihmisään myös anteeksiantamuksesta todistavan merkityksen. Selvin osoitus tästä on Markuksen toisesta luvusta löytyvä ihmekertomus.

Hänen luokseen oltiin tuomassa halvaantunutta. Sairasta kantamassa oli neljä miestä, jotka eivät tungoksessa kuitenkaan päässeet tuomaan häntä Jeesuksen eteen. Silloin he purkivat katon siltä kohden, missä Jeesus oli, ja aukon tehtyään laskivat siitä alas vuodematon, jolla halvaantunut makasi. Kun Jeesus näki heidän uskonsa, hän sanoi halvaantuneelle: ”Poikani, sinun syntisi annetaan anteeksi.” Mutta siellä istui myös muutamia lainopettajia, ja he sanoivat itseksensä: ”Miten hän tuolla tavalla puhuu? Hän herjaa Jumalaa. Kuka muu kuin Jumala voi antaa syntejä anteeksi?” Jeesus tunsikin heti hengessään, mitä he ajattelivat, ja sanoi heille: ”Kuinka te tuollaista ajattelette? Kumpi on helpompaa, sanoa halvaantuneelle: ’Sinun syntisi annetaan anteeksi’, vai sanoa: ’Nouse, ota vuoteesi ja kävele’? Mutta jotta te tietäisitte, että Ihmisen Pojalla on valta antaa maan päällä syntejä anteeksi” – hän puhui nyt halvaantuneelle – ”nouse, ota vuoteesi ja mene kotiisi.” Silloin mies heti nousi, otti vuoteensa ja käveli pois kaikkien nähdessä. Kaikki olivat tästä hämmästyksissään, ylistivät Jumalaa ja sanoivat: ”Täällä emme ole ikinä nähneet.” (Mark. 2:3–12.)

Tässä siis joitakin tärkeimpiä Jeesuksen itsensä ihmetoimintaansa liittämiä merkityksiä. Ihmeistä oli kuitenkin muunkinlaisia seuraamuksia, joita ei ole syytä vähätellä: ne

- epäilemättä lisäsivät Jeesuksen suosiota
- tekivät Jeesuksesta vakavasti otettavan.

Jeesuksen varsin lyhyessä ajassa saavuttama suosio selitetäänkin tutkimuksessa yleensä hänen ihmeidentekoaktiviteettilaan.

Jeesus teki *muutakin tekoja*. Vaikka ihmiset voidaan hyvällä syyllä mainita erikseen, ne kuuluvat yhdessä muiden Jeesuksen tekojen kanssa kategoriaan symboliset teot. Niillä tarkoitetaan arkaaisessa ajattelussa esiintynyttä näkemystä teoista, joihin niiden ilmeisen ja käytännöllisen merkityksen ohella liittyi painavaa symbolista merkitystä. Se oli tällaisissa teoissa aina tärkeimmällä sijalla. Sen ajateltiin myös olevan tosiasiallisesti vaikuttava: symbolisissa teoissa jollakin tavalla toteutui se tai laskettiin perusta sen toteutumiselle, mitä ne symbolisoivat. On siis varottava ymmärtämästä symbolista merkityksessä ”vain symbolinen”.

Tällaisia tekoja olivat ihmeiden lisäksi muiden muassa seuraavat:

- ateriointi syntisten kanssa (symbolimerkityksenä: Jumala kutsuu ja hyväksyy kaikenlaiset ihmiset yhteyteensä)
- opetuslasten valinta (symbolimerkityksenä: uusi Jumalan kansa alulle)
- ratsastus temppeliin (symbolimerkityksenä: Jeesus Messias-kuninkaana ja vapahtajana)
- temppelin ”puhdistaminen” (symbolimerkityksenä: temppelin toimintaa ei voi hyväksyä ja se tuhoutuu)
- viimeinen ateria (symbolimerkityksenä: Jeesuksen uhri liiton ja anteeksiantamuksen perustana).

Kysymys Jeesuksen *etiikasta* kuuluu myös tutkimuksen mielenkiintoisimpiin. Välttämätöntä on todeta, että Jeesus julisti Jumalan valtakunnan etiikkaa. Jeesuksen etiikka, moraalisaännöt, puhe siitä, kuinka Jumala haluaa meidän elävän, olivat sidoksissa hänen näkemykseensä Jumalan valtakunnan tulemisesta ja Jumalan vallan ja hallinnan toteutumisesta. Jumalan valta-

kunta oli ihmisten historiaa muuttava voima. Muutos koskisi myös ihmistä itseään.

Jeesuksen Jumalan edessä eletävää elämää koskevat vaatimukset on nähtävä tästä perspektiivistä käsin. Niinpä Jeesuksen etiikan eräänä erityispiirteenä ovat utopistiset vaatimukset, jotka eivät normaalioloissa vaikuta realistisilta, sellaisilta, että tavallinen ihminen pystyisi ne kokonaan toteuttamaan. Kuitenkin utopismi tavallaan poistuu, kun etiikka ajatellaan Jumalan valtakunnan vastaanottamisen näkökulmasta. Toisin kuin muut Jumalan valtakunnan vastaanottanut ihminen kykenisi

- tekemään parannuksen
- antamaan anteeksi rajattomasti
- olemaan valehtelematta
- olemaan rikkomatta avioliittoa
- rakastamaan vihollisiaan.

Jumalan valtakunnan vastaanottanut myös

- asettaisi Jumalan valtakunnan kaiken edelle.

Kuvaa täydentääkseni mainitsen vielä muutamia muita historian Jeesuksen ja hänen julistuksensa kannalta keskeisiä asioita.

- Jeesuksen korostunut itseymmärrys: Jeesus piti itseään profeettana, Messiaana, ja Ihmisen Poikana, johon tunnustautuminen yksin ratkaisisi ihmisen kohtalon, siis sen, odottiko ihmistä tämän elämän jälkeen ikuinen ilo taivaassa vai ikuinen kärsimys helvetissä.
- Jeesuksen opetuslapset: Jeesuksen julistusta on vaikea ymmärtää ilman näkemää, joka avautuu opetuslapsista: heidän oli tarkoitus jatkaa Jeesuksen työtä; heissä oli pantu alulle uusi Jumalan kansa, joka eläisi Jumalan valtakunnan elämää; opetuslapset myös muodostaisivat uuden temppelein, nimittäin ihmistempelein.
- Jeesuksen kuolema: On tutkimuksenkin näkökulmasta varsin selvää, että Jeesus aavisti lähestyvän väkivaltaisen kuolemansa. Näin on ymmärrettävissä, et-

tä hän myös pyrki tulkitsemaan kuolemaansa julistamansa Jumalan valtakunnan perspektiivistä.

Yhteenvetona todettakoon, että tutkimuksen näkemykset Jeesuksesta ovat olleet muutoksessa. Viimeisin tutkimus on muuttanut monia aiempia lähtökohtia ja lopputulemia. Näistä muutama ansaitsee tulla uudelleen mainituksi:

- Edellisen tutkimusvaiheen voimakas skeptisyys on jäänyt taakse. Samoin kannattaa korostaa nykytutkimuksen keskeistä lähtökohtaa:
- Jeesus on ymmärrettävä arkaaisen ajan ihmisenä, erityisesti arkaaisena juutalaisena. Moderneimman tutkimuksen mukaan Jeesus oli patavanhoillinen.
- Aiemmasta tutkimuksesta periytyvänä, pysyvänä tehtävänä tutkimuksen asialistalla on pyristely Jeesuksen modernisointia vastaan.

Merkitys kirkolle ja uskolle

Mitä sitten voimme todeta, jos kysymme Jeesus-tutkimuksen tai -tutkimuksien merkitystä kirkolle ja uskolle?

Jeesus-tutkimuksen vuosisatoja leimasi pitkään irtautuminen perinteisestä kirkon hallitsemasta Jeesus-kuvasta. Vapautta tämä ei kuitenkaan tutkimukseen tuonut. Päinvastoin kirkon dogmeista irtipyristelystä muodostui tutkimuksen oma dogmi, johon se lähes vangitsi itsensä. Muutoksen sai aikaan maailmansotien tiimoilla tapahtunut edistysuskon alasajo. Uutena näkemyksenä kulttuuripluralismi korvasi ajattelun, joka piti vanhaa primitiivisempänä tai vain yleisesti huonompana ja jossa vanhan tuli siksi ikään kuin luonnollisesti väistyä ja kadota uuden tieltä. Tämän murroksen seurauksena Jeesus-tutkimuskin alkoi hiljalleen vapautua kirkkoa ja perinteistä kristinuskosta kohtaan tunnetusta antagonismista. Tutkimuksen tuloksille löydettiin muuta käyttöä kuin perinteisten kristillisten käsityksien ”korjaaminen”, nimittäin historiallinen, historiatieteellinen kiinnostus.

Huomioarvoista on nyt, että samalla kun tämä on tapahtunut, ovat tutkimuksen näkemykset Jeesuksesta liikkuneet suuntaan, jossa niistä ei lopulta olisikaan kiistämään eikä paljolti korjaamaan perinteistä kristillistä Jeesus-kuvaa. Reimaruksesta alkaen Jeesuksen oman julistustoiminnan ja Jeesuksen seuraajien ja Uuden testamentin kirjoittajien välillä vallitseva suhde käsitettiin lähinnä katkokseksi. Viimeisin Jeesus-tutkimus on kuitenkin nähnyt tässä enemmän jatkuvuuden aineksia. Siinä, missä tutkimus ennen näki erottavan kuilun historian Jeesuksen julistuksen ja Uuden testamentin sanoman välillä, pystyy nykytutkimus lähes ongelmitta ymmärtämään Uuden testamentin kristillisyyden historian Jeesuksen toiminnan jatkumona. Kun totean, että osan tästä muutoksesta voi selittää irtautumisella Jeesuksen modernisoinnista, tulen samalla viitanneeksi siihen, miksi nykytutkimus kaikesta huolimattakin saattaa osoittaa ongelmalliseksi.

Kommentoin kuitenkin ensin modernisoinnista irtautumista. Vaikka kyseessä on seikka, jonka johdosta tutkimuksen vieläkin on jatkuvasti kipuiltava, on muutos esimerkiksi juuri 1800-luvun linjanvetoihin huomattava. 1800-luvun Jeesusta voi hyvällä syyllä kuvata raskaalla kädellä nykyaikaistetuksi versioksi. Tutkimuksen silloisen kuvan etäisyys historian henkilöön oli merkittävä. Ei siis ole ihme, että Uuden testamentin kirjoittajien tulkinta Jeesuksesta näytti 1800-luvulla ajan oman Jeesus-kuvan kanssa yhteensopimattomalta. Uusi testamenttihan sentään katsoi Jeesusta likelä, kun taas tutkimus oli modernisoitunut Jeesuksen 19. vuosisadalle. Kun nyt tutkimuksen kolmas etsintä on onnistunut sijoittamaan Jeesuksen paremmin omaan aikaansa, tulee Uuden testamentin Jeesus-tulkinta, joka tosiasiallisesti on vain muutaman vuosikymmenen päässä Jeesuksen esiintymisestä, luonnollisesti lähemmäs tutkimuksen omaa tulkintaa. Mutta onko nyt *tämä* muodostumassa hankaluudeksi?

Olen aiemmin puhunut ja kirjoittanut nykykirkon ”moderneista siirtymistä” viitaten siihen, että kirkko tänä päivänä selvästi kokee Jeesuksen modernisoinnin yh-

deksi keskeisistä pyrkimyksistään. Sikäli kuin tämä arvio osuu oikeaan – enkä oikein näe perusteita sen kiistämiselle – saat- taa tutkimus Jeesus-kuvineen uudestaan ja uudella tavalla taas muodostua kirkon ju- listukselle ongelmaksi. Mitä lähemmäs ihmistä (siis nykyihmistä) kirkko yrittää Jee- sus-opetuksensa tuoda, sitä kauemmas se siirtyy ihmisestä Jeesus Nasaretilainen. Tä- tä se 2000 vuoden kulttuuriero välttämättä teettää. On hyvin ymmärrettävää, ettei ar- kaainen juutalaismies mitenkään voi totuu- denmukaisesti ja aidosti edustaa sitä, mitä kirkko haluaisi, kun se nykyaikaisena pyr- kii esiintymään modernille ihmiselle var- teenotettavana.

On siksi kysyttävä, onko tosiaan ymmär- retty ja ollaanko valmiita siihen, että Jee- sus-julistuksen mukana pitäminen tai jopa korostaminen saattaa lopultakin vain teh- dä hallaa kirkolle, sikäli kuin kirkko sa- malla haluaa näyttävästi sitoutua nykyajan ihanteina pitämiin arvoihin. Patavanhoi- linen johtohahmo ei voi mitenkään edis- tää tuollaisia pyrkimyksiä. Ainoa realisti- nen ja järkevä teko tässä yhteydessä olisi kai sanoutua selvästi irti tästä muinaisesta riippakivestä.

Kuitenkin sikäli kuin uskoa löytyy, pitäi- si sen kai nimenomaan ohjata meitä ojen- tautumaan Jeesuksen mukaan. Kysymys on tästä:

Tämän jälkeen monet hänen opetuslap- sistaan sanoivat: ”Sietämätöntä puhetta. Kuka voi kuunnella tuollaista?” – He vetäytyivät joukosta eivätkä enää kulke- neet hänen mukanaan. Jeesus kysyi niiltä kahdeltatoista: ”Aiotteko tekin lähteä?” Simon Pietari vastasi hänelle: ”Herra, kenet luo me menisimme? Sinulla on ikuisen elämän sanat.” (Joh. 6:60, 66–68.)

Kirjoittaja on teologian tohtori, Åbo Akademin tutkija ja Perussanoma Oy:n kustannuspäällik- kö.

Suomen teologinen instituutti

tekee tärkeää työtä teologian opiskelijoiden hyväksi. Koulutamme heitä raamatulliseen julistukseen ja sielunhoidon tehtäviin. Teologian opiskelijoille suunnatun opetuksen lisäksi STI on alkanut järjestää täydennyskoulutusta myös työssä käyville teologeille.

Jotta työn jatkuminen on mahdollista, tarvitsemme työn ystävien jatkuvaa ja lisääntyvää tukea. Suuri määrä tukijäseniä pienelläkin panoksella tekee tämän työn mahdolliseksi. Siksi kutsumme sinua tähän tukijäsenten joukkoon. Haluathan olla mukana. Yksityishenkilön vuotuinen tukijäsenmaksu on vähintään 35 euroa, opiskelijoiden 10 euroa ja yhteisöjen 100 euroa.

STI:n varsinaisia jäseniä ovat 8 herätysliikejärjestöä: Lähetysyhdistys Kylväjä, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys, Opiskelija- ja Koululaislähetys, Radiolähetysjärjestö Sanansaattajat, Kansanlähetys, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Suomen Raamattuopisto ja Svenska Lutherska Evangeliföreningen. Pääosa, noin 90 %, STI:n taloudesta on kuitenkin yksityisten työn ystävien varassa.

Lämmin kiitos STI:n työn tukemisesta.
Muistathan myös rukoilla STI:n työn puolesta.

www.teolinst.fi

Liityn STI:n tukijäseneksi

Saan 6 kertaa vuodessa Kulmakivi-lehden

- Tukijäsenmaksu 35 € / vuosi ☐
Opiskelijan tukijäsenmaksu 10 € / vuosi ☐
Yhteisön tukijäsenmaksu 100 € / vuosi ☐

Liityn tukijäseneksi ja kuukausittaiseksi tukijaksi.
Lähetäkää sitä varten suoraveloituslomake. ☐

Nimi

Osoite

.....

Sähköp.osoite

Puh.

Suomen
teologinen
instituutti
maksaa
postimaksun.

Suomen teologinen
instituutti
Vastauslähetys
Sopimus 5006510
00003 HELSINKI

Kärsimyksen tarkoitusta etsimässä

Kärsimyksen tarkoitus liittyy läheisesti itse elämän tarkoitukseen. Tämän toteaa esimerkiksi suomenruotsalainen hoitotieteen teoreetikko **Katie Eriksson**: ”Elämän ja kärsimyksen tarkoitus näyttävät kuuluvan yhteen. Kun elämällä on tarkoitus, voi myös kärsimys saada tarkoituksen.” (*Den lidande människan*, s. 12.) **Viktor Frankl** sanoo: ”Ilmaistiin kysymys elämän tarkoituksesta sanoin tai sanoitta, sitä on pidettävä ihmisen peruskysymyksenä” (*Olemisen tarkoitus*, s. 58).

Filosofit **Tapio Puolimatka** ja **Timo Airaksinen** erittelevät elämän tarkoituksen ja elämän merkityksen käsitteitä artikkelissaan *Elämän tarkoitus*. Heidän mukaansa ”kysymys [elämän tarkoituksesta] on moraalifilosofian kannalta niin olennainen, että sitä ei voi sivuuttaa” (s. 211). Puhuessamme ”elämän tarkoituksesta emme pyydä ainoastaan selitystä olemassaolon tosiasioille, vaan pyydämme samalla niille myös oikeutusta tai perustelua” (s. 219). Samoin voidaan ajatella, että myös puhuessamme kärsimyksen tarkoituksesta emme pyydä ainoastaan selitystä tosiasioille, vaan etsimme samalla kärsimykselle oikeutusta ja perustelua.

Kärsimys kysyy: ”Miksi?”

Niin kauan kuin ihminen on kärsinyt, hän on myös esittänyt kärsimystä koskevia kysymyksiä. Yksi tärkeimmistä koskee kärsimyksen tarkoitusta. Se voidaan esittää yleisellä, teoreettisella tasolla, mutta usein se on kipeän henkilökohtainen huuto: ”Miksi?” Ihmisen kärsimystä koskeva peruskysymys kuuluu: ”Miksi kärsimys(tä) on?” tai: ”Miksi kärsimys on (olemassa)?” Sen sisällä on kuitenkin kokonainen rypäs muita kysymyksiä: ”Mikä on kärsimyksen tarkoitus?” ”Mikä on kärsimyksen merkitys?” Kysymys tarkoituksesta jakautuu vielä kysymyksiksi: ”Mistä kärsimys johtuu?” ja: ”Mihin kärsimys johtaa?”

Ensimmäinen näistä kysyy kärsimyksen alkuperää ja syitä, toinen sen seurauksia ja päämäärää. Merkityksen kysyminen koskee kärsimyksen arvoa ja samalla hyvää ja pahaa kärsimyksen yhteydessä. Kysymys voi myös koskea joko motiivia tai syysuh-teita. Motiivin voi katsoa kuuluvan miellensisäiseen maailmaan. Siihen liittyy kysymys: ”Mikä on kärsimyksen merkitys?” Syyn voi ajatella koskevan kausaliteettia ja ulkoista maailmaa. Siihen puolestaan liit-

Kuvio 1: Kärsimyksen kysymykset

tyy kysymys: ”Mikä on kärsimyksen tarkoitus?” Vaikka kysymysten erottaminen saattaa tuntua triviaalilta, se auttaa kuitenkin ymmärtämään, kuinka kärsimyksen tarkoitus löydetään.

Tarkoitus ja merkitys

Nyky-suomen sanakirjan mukaan *tarkoitus* on ensiksikin ’aikomus, aie, suunnitelma’, toiseksi ’päämäärä, tavoite, tarkoitus-perä’. Sanaa käytetään toimijan intentiosta ja myös asiasta, toiminnasta tai välineestä. *Tarkoituksen* synonyymejä ovat esimerkiksi *käyttö, tehtävä, funktio, tarve*. Jonkin asian tarkoitus on siis se, minkä vuoksi tämä jokin on olemassa.

Merkityksen peruserkitys puolestaan on kielellinen. Se on ensiksikin ’se, mitä jokin tarkoittaa, esittää, symbolisoi’, toiseksi ’se, mitä jokin sisällyksellisesti on’, ’sisällys sinänsä’, kolmanneksi ’jonkin sisällyksellinen arvo, tärkeys’.

Merkitys on merkitys jollekulle. Myös kärsimyksensä merkitystä kysyessään ihminen ikään kuin kääntyy katsomaan omaan mieleensä. *Tarkoitus* puolestaan merkitsee, että joku pyrkii johonkin. Peruserkityksessä *merkityksellä* on siis ”antaja” – joku, jolle se merkitsee – ja *tarkoituksella* on ”tekijä” – joku, joka tarkoittaa. Tämä pätee jonkin välineenkin tarkoituksesta: joka tapauksessa välineellä on aina olemassa käyttäjä, jonka mielessä tarkoitus on.

Koska tarkoitukselle ajatellaan tekijä, kuuluvat tarkoitus ja intentio yhteen. Kun siis tarkastelemme ’tarkoitusta’, tarkastelemme jotakin intentiota. Koska tarkoituksella on ”tekijä”, niin ihminen myös kärsimyksensä

tarkoitusta pohtiessaan etsii kärsimykselleen tarkoittajaa – vastuullista, syyllistä. Ihminen voi kyllä mielestään olla itsekin syyllinen kärsimyksensä, mutta hän ei yleensä ajattele itseään kärsimyksensä tarkoittajaksi. Tarkoittaja on ulkopuolinen silloinkin, kun ihminen jostakin syystä vapaaehtoisesti suostuu kärsimykseen. Ellei ole tarkoittajaa, ei ole tarkoitustakaan. Kärsimykseen sovellettuna tämä tarkoittaisi, että kärsimys vain on ilman mitään tarkoitusta. Vastaus kysymykseen kärsimyksen tarkoituksesta on siis yhteydessä siihen, mitä ajattelemme tarkoittajasta.

Tarkoittajia voi periaatteessa olla kolmea lajia. Tarkoittaja voi tietenkin olla ihminen – kärsijä itse tai joku muu – joka aiheuttaa kärsimyksen joko hyvän asian (esimerkiksi hoidon) tai pahan asian (esimerkiksi kidutuksen) vuoksi. Tarkoittajaksi voidaan ajatella joku yliluonnollinen – hyvä tai paha – olento. Kolmas mahdollisuus on, että tarkoittajaksi nähdään luonto (luonnon kiertokulku syntymästä kuolemaan) tai elämä (elämän laki kehdestä haetaan), jolloin oikeastaan siirrytään kausaliiteetin piiriin. Jos ihmistä tarkastellaan pelkästään biologisena oliona, voidaan kärsimyksen tarkoitukseksi nähdä sama asia kuin kaikkien elävien olentojen kohdalla: elämän laki on, että entisten pitää kuolla, jotta uusia voisi syntyä. Ihmiselle tämä kuitenkin harvoin riittää vastaukseksi. Juuri siksi kysymys kärsimyksen tarkoituksesta esitetään.

Mikäli siis uskotaan, että on joku, joka on tarkoittanut, ei tarkoituksetonta kärsimystä voi olla. Mikäli taas ajatellaan, että ketään tai mitään tarkoittajaa ei ole, ei kärsimyseläkään ole mitään tarkoitusta. Näin ollen tarkoitukseton kärsimys on mahdollinen.

Merkitys taas ei samassa mielessä voi kadota. Jos merkityksen ”antaja” on ihminen itse, on seurauksena, että niin kauan kuin ihminen kykenee kysymään merkitystä, hän myös kykenee jonkin merkityksen antamaan. Merkityksen kärsimykselle voivat antaa myös muut kuin itse kärsijä. Tässäkin pätee sama: se, joka merkitystä kysyy, voi myös merkityksen antaa. Merkityksetön kärsimys on näin ollen käsitteellinen mahdottomuus; merkityksetöntä kärsimystä ei tässä mielessä ole.

Miten tarkoitus syntyy?

Fenomenologia on filosofian suuntaus, jonka tehtävänä on kuvata kokemusta sellaisena kuin se näyttäytyy kokijalle itselleen. Koska kokija elää käytännön maailman merkitysten verkostossa, fenomenologian tärkein tehtävä on kuvata, selvittää ja tulkita juuri noita elämässä ilmeneviä merkityksiä. Siksi fenomenologia voi olla avuksi merkityksen käsitteen ymmärtämisessä.

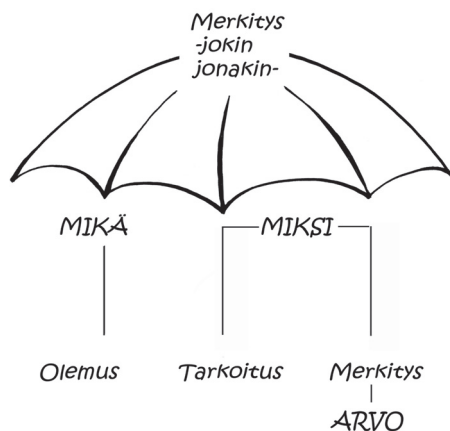
Eriyisen hyödylliseksi osoittautuu saksalaisen filosofin **Martin Heideggerin** fenomenologia, koska hän kirjassaan *Sein und Zeit* (§ 31–32) on nimenomaan paneutunut ihmisen merkitysten maailmassa olemisen pohtimiseen. Hänen mukaansa ihminen elää merkitysten maailmassa, joka jo on merkityksellinen ja ymmärrettävä. ”Ihminen on merkityksiä (ja merkityksettömyyttä) kokeva olento perustavassa mielessä”, toteavat Puolimatka ja Airaksinen (s. 213). Myös Heideggerin mukaan merkityksen antaminen on perustava asia ihmisen ajattelussa, jopa olemassaolossa. Ihmisen olemassaolemisen tapaan tai rakenteeseen kuuluu, että ihminen aina luonnostaan antaa kaikelle havaitsemalleen merkityksen; näkee, kuulee, haistaa, maistaa, tuntee ”jonkin jonakin”.

”Jokin jonakin” -rakenne on luonteenomaista ihmisen kokemukselle ja ymmär-

rykselle, eikä siinä tapahtuva merkityksen antaminen ole erotettavissa erilliseksi tapahtumaksi. Tätä ymmärtämistä Heidegger nimittää alkuperäiseksi ymmärtämiseksi erotukseksi siitä ymmärtämisestä, jossa asiat ovat meille tietoisien tarkastelun kohteena. Alkuperäisessä ymmärtämisessä asiat ovat meille ”käsillä”, tietoisien tarkastelun kohteena ne taas ovat ”esillä”.

Esillä olevaksi asia yleensä tulee, kun se osoittautuu tavalla tai toisella ongelmalliseksi ja näin herättää huomiota. Näin ajateltuna ihminen löytää jonkin asian – ja tässä tapauksessa kärsimyksen – tarkoituksen, kun hän voi antaa jollekin asialle merkityksen ’tarkoitus’. Kärsimyksen kohdalla tämä ei yleensä tapahdu alkuperäisen ymmärtämisen kautta, ”käsillä olevasti”, vaan vaatii tietoista tarkastelua, pohtimista, asian ottamista ”esille”, koska kärsimys ja sen tarkoitus ovat meille ihmisille ongelma.

Merkitys on siis monitasoinen käsite. Se on siinä mielessä erikoisasemassa, että se on ikään kuin koko ajattelun, ymmärtämisen ja myös havaitsemisen ”katto-organisaatio”: me käsitämme kaikki muut asiat merkitysten avulla. Tämä kaksitahoisuus tekee merkityksestä vaikeasti hahmotettavan asian. Vielä mutkikkaammaksi *merkityksen* käsite osoittautuu, kun muistamme, että se tarkoittaa myös ’sisällöllistä arvoa, tärkeyttä’.

Kuvio 2: Merkityksen kolme käyttöä

Merkitys arvona

Arvon antaminen eli arvottaminen on yksi merkityksen antamisen erikoistapaus. Tällaisena siinä on kaksi mahdollisuutta. Toisaalta arvon antamista voidaan tarkastella ikään kuin merkityksenannon ”osana”, jolloin sitä ei voida lainkaan erottaa muusta merkityksenannosta erilliseksi. Arvo siis annetaan samalla kertaa ja samalla tavalla kuin merkityskin: ”nähdessään jonkin jonakin” ihminen myös näkee tuon jonkin ”jonkin arvoisena”. Tässä tapauksessa arvon voidaan ajatella olevan heideggerilaisittain ”käsillä”. Toinen mahdollisuus on, että arvon antaminen on jossakin suhteessa problemaattista, jolloin se nousee tutkimisen ja pohdinnan kohteeksi ja on siis heideggerilaisittain ajateltuna ”esillä”.

Kärsimyksen arvioimme ensimmäisellä tavalla – ”käsillä olevasti” – pahaksi. Kärsimyksen tarkoituksen pitäisi kuitenkin olla positiivinen, jotta se ihmistä tyydyttäisi. Siksi kysymystä kärsimyksen tarkoituksesta joudutaan käsittelemään ”esillä olevana”.

Kirjassaan *The Varieties of Goodness* (s. 6–12) **Georg Henrik von Wright** jakaa arvot kahteen luokkaan, joista toiseen kuuluvat kaikki muut arvot ja toiseen moraalinen arvo. Moraalinen arvo koskee varsinaisesti ihmisen tekoja ja intentioita. Moraalin kenttä kuitenkin laajenee, koska hän liittää moraalisten arvostelmien piiriin myös sellaisia asioita kuin hyvät motiivit, hyvä tarkoitus ja hyvä tahto. Myös tekojen seuraukset liittyvät kuvaan siten, että toisten ihmisten intentioiden tietäminen ja siten myös niiden arvioiminen muun kuin seurausten perusteella on ilmeisen vaikeaa. Moraalin kentän voidaan näin katsoa koskevan kaikkea inhimillistä toimintaa.

Näin myös kärsimyksen liittäminen osaksi moraalisesti arvioitavia asioita tulee ymmärrettäväksi. Kärsimyshän on usein selvästi seurausta jonkun pahoista teoista. Osa toiselle aiheutetusta kärsimyksestä ei ole tarkoituksellista, vaan jonkin tarkoitetun toiminnan ei-tarkoitettu seuraus. Runsaasti on kuitenkin myös sellaista kärsimystä, joka on seurausta siitä, että jollakulla

on ollut intentio aiheuttaa jollekulle toiselle kärsimystä.

von Wrightin mukaan arvostelmiin ihmisen hyvästä ja pahasta sisältyy aksiologisen komponentin lisäksi kausaalinen komponentti, johon kuuluvat tapahtuman edellytykset – kaikki se, mitä ilman kyseistä asiaa ei olisi olemassa – ja seuraukset – kaikki se, mitä ei ilman kyseistä asiaa olisi olemassa (s. 101–102). Kun siis tutkitaan jonkin asian arvoa syyn avulla, on relevanttia tarkastella samaa asiaa myös seurausten näkökulmasta. Seurauksena kärsimyksestä voi olla hyvää tai/ja pahaa.

Mikä on kärsimyksen syy ja alkuperä?

Kärsimykselle ei ole löydettävissä yhtä syytä. Ei voida nimetä jotain sellaista asiaa, josta kaikki kärsisivät, vaan eri ihmiset kärsivät eri asioista. Tosin on tietenkin asioita, joista miltei poikkeuksetta kärsitään, esimerkiksi kipu. Miltei mikä tahansa voi siis aiheuttaa kärsimystä. Kuitenkin ihmisen kärsimyksen ja hänen elämänsä välillä vallitsee yhteys: se, mistä kukin kärsii, riippuu siitä, mitä hän pitää tärkeänä.

Kärsimystä on periaatteessa kahdenlaista: ihmisten aiheuttamaa ja sellaista, joka ei johdu ihmisistä. Ihmisten aiheuttama kärsimys voidaan jakaa itse aiheutettuun ja toisten aiheuttamaan kärsimykseen. Ihmisistä johtuva kärsimys jakaantuu kahteen lajiin myös toisella tavalla: on kärsimystä, joka on tarkoituksellista, tahallaan aiheutettua, ja myös sellaista, jonka ihminen aiheuttaa tarkoittamatta, vahingossa, jopa tiedostamatta. Lisäksi osa tarkoituksellisesti aiheutetusta kärsimyksestä on sellaista, jonka tarkoituksena on jokin positiivinen asia, esimerkiksi rokotukset.

Näin ollen kuka tahansa voi aiheuttaa ja todellisuudessa myös aiheuttaa kärsimystä, vaikka totta on varmaan myös Erikssonin ajatus: ”Sen, joka itse on kärsinyt ja tuntee kärsimyksen ja on sovinnossa kärsimykensä kanssa, on vaikea tietoisesti aiheuttaa kärsimystä toiselle” (s. 39).

Yksi kärsimyksen syyhyyn liittyvä ongelmakohta on kärsimyksen ja synnin suhde.

Kristillisen uskomme mukaan kärsimys on syntiinlankeemuksen ja synnin ja Jumalasta eroon joutumisen seurausta. On kuitenkin tärkeää muistaa, että vaikka kaikki kärsimys onkin tässä mielessä synnin seurausta, ei yksittäisen ihmisen kärsimys useinkaan ole hänen omien syntiensä seurausta. Eriksson sanookin, että ”on epä kristillistä kärsimyksen edessä kysyä, mitä ihminen on tehnyt” (s. 41).

Syntiinlankeemus oli kristinuskon mukaan vääryyden ja pahan valitsemista varsinaisesti siinä mielessä, että ihminen halusi tehdä sen, minkä Jumala oli kieltänyt. Jos ajatellaan, että ihminen oli luotu vapaaksi valitsemaan, täytyi tietenkin olla jotain, missä tätä vapautta voi käyttää. Muutoinhan vapaudella ei olisi mitään sisältöä eikä merkitystä.

Tulkinnat siitä, mikä tämän vääran valinnan sisältö oli, vaihtelevat. Yksi perinteinen ajattelutapa on esimerkiksi von Wrightin esseessään *Hyvän ja pahan tiedon puu* (teoksessa *Humanismi elämänasenteena*) esittämä tulkinta, jonka mukaan ihminen halusi vain lisää tietoa. Tämän tulkinnan ongelmaksi muodostuu, että Jumala oli kuitenkin antanut ihmiselle tehtäväksi ”viljellä ja varjella” maata ja tiedon tavoittelemisen kaikesti kuuluu tämän toiminnan piiriin, joten se ei varsinaisesti voi olla väärin. Vain ilkeä ja pahansuopa Jumala antaisi käskyn tehdä jotain ja kuitenkin samalla kieltäisi sen.

Syntiinlankeemuksen ytimen voi nähdä myös sanoissa ”ihminen halusi” ja ”niin kuin Jumala”. Ihminen ei siis ollut tyytyväinen osaansa ihmisenä vaan halusi kuten Ahmed Ahne ”kalifiksi kalifin paikalle” – siis ”Jumalaksi Jumalan paikalle”. Ihminen halusi nimenomaan tietää hyvän ja pahan niin kuin Jumala ne tietää, eikä pelkästään moraalista hyvää ja pahaa vaan kaiken muunkin hyvästä ja pahasta, esimerkiksi luonnossa vallitsevat lait. Kuten seurauksista voimme päätellä, tällainen tietäminen ei kuitenkaan ole ihmiselle mahdollista. Ihmisen vääran valinnan hedelmät ovat ympärillämme yhä selvemmin koko ajan nähtävissä.

Uuden testamentin kärsimysnäkemyskelle on toisaalta leimaa antava Jeesuk-

sen oma vapaaehtoinen kärsimys, toisaalta Jeesuksen opetukset kärsimyksestä. Jälkimmäiset ovat epistemologisesti jopa tärkeämpiä kuin Jeesuksen oma kärsimys, joka tietenkin ontologisesti on tärkeämpi. Jeesuksen kärsimyksen merkitystä ei ihmisen nimittäin ilman Jeesuksen – ja muun Raamatun – opetuksia ole lainkaan mahdollista ymmärtää.

Vanhatestamentillista ”kärsimys on synnin seuraus” -näkemystä ajatellen on sangen valaiseva Uuden testamentin kuvaus siitä, mitä tapahtui, kun Jeesus ja hänen oppilaansa kuulivat uutisen Siiloasta: kaatuva torni oli surmannut 18 ihmistä. Jeesus nimittäin kysyi oppilailtaan, luulivatko nämä, että tornin alle jääneet olivat kaikkia muita Siiloassa olleita syntisempiä, kun heille näin kävi. Oppilaiden vastausta ei kerrota mutta tylläkin Jeesuksen jatkoajatus: ”Eivät olleet, sanon minä teille, mutta ellette tee parannusta, niin samoin te kaikki hukutte.” (Luuk. 13:4-5.)

Toinen varsin merkittävä esimerkki on Jeesuksen vastaus oppilailleen näiden tiedustellessa sokeana syntyneestä miehestä: ”Kuka teki syntiä, tämäkö vai hänen vanhempansa, että hänen piti sokeana syntyvän?” Jeesus nimittäin sanoi: ”Ei tämä tehnyt syntiä eivätkä hänen vanhempansa, vaan Jumalan tekojen piti tuleman hänessä julki.” (Joh 9:1-3.)

Se kärsimys, joka ei ole ihmisten aiheuttamaa, nostaa esiin teodikean ongelman. Cambridgen yliopiston kirjallisuuden professori ja kirjailija **C. S Lewis** sanoo kirjassaan *Kärsimyksen ongelma* (s. 20-21):

Eräässä mielessä juuri kristinuskko pikemmin synnyttää koko kärsimyksen ongelman kuin ratkaisee sen. Eihän kärsimys olisi mikään ongelma, elleimme sen päivittäisen kokemuksen lisäksi, joka meillä on tästä kipujen maailmasta, olisi saaneet mielestämme hyviä todistuksia siitä, että perimmäinen todellisuus on vanhurskas ja lempeä. – Jos siis – seuraamme ihmiskunnan kulkemaa linjaa ja meistä tulee kristittyjä, on edessämme kärsimyksen ’ongelma’.

Ongelman sisällön Lewis kuvaa näin: ”Jos Jumala olisi hyvä, hän haluaisi tehdä luotunsa onnellisiksi. Jos hän olisi kaikkivaltias, hän pystyisi siihen. Luodut eivät ole onnellisia. Tästä seuraa, että Jumalalta puuttuu joko hyvyyttä tai valtaa taikka molempia.” (S. 22.)

Teodikean ongelmassa voi ihmisen aiheuttama kärsimys olla ydinkysymys siinä mielessä, että voidaan kysyä, miksi Jumala kaikkivaltiuudessaan ei estä pahoja ihmisiä tekemästä pahaa viattomille. Yksinkertainen vastaus tähän on, että Jumala on luonut ihmisen vapaaksi olennoksi ja tämä vapaus sisältää myös vapauden väärin tekemiseen.

Toinen kysymys on, että jos Jumala estäisi pahantekijöitä tekemästä pahaa, mihin hän asettaisi rajan. Kuinka paljon toiselle tehtyä pahaa voitaisiin sallia? Tarkan seulan läpi ei meistä yksikään selviäisi. Ihmillisesti katsoen Jumalan keinot puuttua asiaan ovat kahtalaiset: joko Jumala riistää ihmisen vapauden ja pakottaa tämän tekemään oman tahtonsa mukaan – jolloin on menetetty ihmisen ihmisyyden (Jumalan kuvana oleminen on nimenomaan vapautta valita), tai Jumala tuhoaa pahantekijän – jolloin on menetetty ihmisen elämä ja mahdollisuus muuttumiseen.

Raamatun vastaus tähän kysymykseen tulee apostoli Pietarilta: ”Ei Herra viivytä lupauksensa täyttämistä, niin kuin muuttamat pitävät sitä viivytteläisenä, vaan hän on pitkämielinen teitä kohtaan, sillä hän ei tahdo, että kukaan hukkuu, vaan että kaikki tulevat parannukseen” (2. Piet. 3:9).

Toisen – mielestäni vaikeamman – ongelman muodostaa luonnonvoimien ja muun sellaisen aiheuttama kärsimys. Maanjäristysten, tulivuorenpurkausten, tsunamien, hurrikaanien ajatellaan olevan suoranaisesti Jumalan hallintavallan alaisia; niihin ei ihmisen valta yllä. Tosin luonnontieteen tulosten valossa nykyisin voidaan nähdä, että ihmisten toimilla on luonnontapahtumissakin oma merkityksensä. Näiden katastrofien edessä voidaan siis kysyä, miten on mahdollista, että Jumala ei estä tällaisia tapahtumia ja viattomien kärsimystä.

Mikä on kärsimyksen seuraus ja päämäärä?

Koska se, minkä on tarkoitus seurata jostakin, on tämän jonkin päämäärä, on kysymys kärsimyksen päämäärästä keskeinen sen seurauksia pohdittaessa. Päämäärä puolestaan on yhteydessä funktion käsitteeseen, joten myös kärsimyksen funktio liittyy kärsimyksen seurauksiin.

Aristoteleen doktriini ”neljästä syystä” sisältää teleologisen selitysmallin, joka on nimenomaan päämäärän avulla selittämistä. Toinen tämän mallin nimitys on *funktionaalinen selittäminen*. Jo se kertoo, että kyse on toiminnan avulla tai olion hyvän avulla selittämisestä. Tämän mallin avulla Aristoteles selittää muun muassa ihmisen luonteenpiirteitä, käyttäytymistä ja elämään kuuluvia säännönmukaisia prosesseja. (*Metafysiikka* I Kirja 3. luku, V Kirja 2. luku, VII Kirja 17. luku.)

Koska kärsimyksen voi katsoa kuuluvan viimeksi mainittuihin, lienee selitysmalli adekvaatti. Kärsimys on ihmisyyteen kuuluva asia. Sellaisena se on olemassa vain suhteessa kokijaan, vain olion tilana/aksidenssina. Tällaisten asioiden – ominaisuuksien, aksidenssien – päämääräisyys/funktio on palvella olion hyvää. (*Nikomakhoksen etiikka* I Kirja, 7. luku.) Kärsimyksellä on siis tarkoitus, mikäli se palvelee jotain (ihmisen) hyvää.

Päämäärä eroaa seurauksista ainakin kahdessa suhteessa. Ensiksikin päämäärälle aina ajatellaan joku tai jokin asettaja. Tämän vuoksi ilmaus ”kärsimyksen seuraus” sisältää aivan eri näkökulman kuin ilmaus ”kärsimyksen päämäärä”. Nimittäin voi sanoa, että kärsimys ikään kuin on seuraustensa ”omistaja”, se ei – toisin kuin päämäärä – tarvitse ulkopuolista ”tekijää”, kun taas kärsimyksellä itsellään ei voi olla päämäärää, toisin sanoen kärsimys ei voi olla tämän ilmauksen ”tekijä”, vaan subjektin täytyy olla joku/jokin muu. Päämäärän voi tietenkin asettaa kärsivä ihminen itse, mikäli kärsimyksellä kuitenkin on jokin yleinen päämäärä, se ei voi olla yksityisen ihmisen määrittelemä. Tällöin päämäärän asettajiksi voidaan ajatella jokin ihmisen

ulkopuolella oleva olento (jumala), voima (luonto) tai laki (elämä).

Toinen seurausten ja päämäärän ero on siinä, että seuraukset voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Sitä vastoin päämäärä on aina asettajansa kannalta katsottuna positiivinen. Tämän toteaa myös von Wright: ”Lopulliseksi päämääräksi asettamaansa asiaa ihminen pitää hyvänä ja itsessään haultuna” (s. 106). Kärsimyksellä ei näytä olevan sellaista päämäärä, johon se välttämättä johtaisi – ellei tällaiseksi katsota sitä, että ihmisessä tapahtuu jokin muutos. Aina-kin periaatteellisessa mielessä ja suhteellisessa määrin ihminen voi kuitenkin valita, johtaako kärsimys johonkin positiiviseen, ”jalostumiseen”, vai johonkin negatiiviseen, esimerkiksi katkeroitumiseen. Kärsimyksen päämäärä on siis ihmisen valitsema päämäärä. von Wrightin mukaan onnellisuus, hyvinvointi ja terveys ovat ihmisen välttämättömiä tai luonnollisia päämääriä siinä mielessä, että niiden vastakohtien tavoittelu perimmäisinä päämäärinä olisi perverssiä ja irrationaalista (Salmela s. 484).

Yksi tapa hahmottaa kärsimyksen tarkoitusta on ajatella se jonkinlaiseksi väli-vaiheeksi, josta on tarkoitus seurata jatkain, mutta jossa ei ole tarkoitusta itsessään. Tällöin joudutaan kysymään, mitä merkitsee, että jossakin asiassa on ”tarkoitus itsessään”, ja mitä ovat sellaiset asiat, joilla on tarkoitus itsessään.

Näihin kysymyksiin voimme löytää avaimia Aristoteleen ajattelusta. Hän erottaa toisistaan sellaisen tekemisen, jossa tulos tai päämäärä on erillinen siihen johtavasta aktiviteetista (esimerkiksi talon rakennus), ja sellaisen, jossa päämäärä on itse toimimisessa (esimerkiksi tanssiminen). Edellisestä Aristoteles käyttää nimitystä *poieesis*, jälkimmäisestä *praksis*. (NE, I Kirja, 1. Luku.)

Päämäärien erilaisuudesta puhuessaan Aristoteles lisäksi sanoo, että ”kaikki päämäärät eivät ole täydellisiä”, vaan ”jotkut niistä valitaan jonkin muun takia (kuten esimerkiksi rikkaus, huilut ja yleensä instrumentit)”. Aristoteles kirjoittaa (NE, I kirja 7. luku, 1097a 25):

Väitämme itsensä vuoksi tavoiteltavaa täydellisemmäksi kuin sitä, jota tavoitellaan jonkin muun vuoksi. Edelleen väitämme täydellisemmäksi sitä, jota ei koskaan valita min-kään muun vuoksi, kuin sitä, joka voidaan valita sekä itsensä vuoksi, että jonkin muun vuoksi. Lopulta sanomme yksinkertaisesti täydelliseksi sitä, joka aina valitaan vain sen itsensä vuoksi eikä koskaan minkään muun vuoksi. Onnellisuus näyttää ennen muuta olevan tällainen. Valitsemme sen aina sen itsensä vuoksi, emmekä koskaan valitse sitä pitäen silmällä jotakin muuta päämäärää.

Kun edellisen perusteella tarkastellaan kärsimystä ja sen vastakohtana nautintoa, voidaan ajatella, että nauttiminen on ”toimintaa”, joka sisältää päämäärän itsessään, ”praksista”. Nauttimisen tarkoitusta ei siis tarvitse kysyä, eikä sitä käytännössä myöskään kysytä. Kärsiminen sitä vastoin ei ole ”praksista” vaan nimenomaan ”poieesista”, ”toimintaa”, jonka päämäärä on toiminnasta erillään. Jos kärsimiselle halutaan löytää päämäärä tai tarkoitus, sitä joudutaan etsimään kärsimyksen ulkopuolelta. Tässä mielessä kärsimyksessä ei ole tarkoitusta itsessään.

Tätä voidaan soveltaa myös laajemmin. Voidaan ajatella, että positiiviset asiat/tilat/tunteet ovat sellaisia, jotka tuntuvat sisältävän tarkoituksen. Niistä ei siis kysytä ”miksi”. Sitä vastoin negatiivisille asioille/tiloille/tuntemille ihminen tarvitsee ulkopuolisen selityksen. Niistä tuntuu tärkeältä kysyä ”miksi”.

Kärsimyksen funktio tulee esille Franklin ajatuksessa, jonka mukaan samoin kuin fyysinen kipu toimii hätäsignaalina, toimii kärsimys merkinä psyykkisestä ja henkisestä hädestä, siitä, ettei kaikki ole kohdallaan. Kärsimys suojelee meitä apati-alta ja psyykkiseltä jäykkyydeltä. Se joka pyrki kuolettamaan kärsimyksensä, ei ratkaise mitään ongelmia. Hän voi raivata pois kokemuksen muttei sen syytä. Myös **Carl Gustav Jung** esittää saman ajatuksen: ”Kärsimyksen loppupiste merkitsee henkistä jäykkyyttä ja sielullista hedelmättömyyttä” ja: ”Kärsimyksellä on tarkoitus ja tehtävä suhteessa elämään kokonaisu-

tena.” Erikssonin mukaan ”jos kiellämme kärsimyksen, kiellämme osan elämää ja ihmisen mahdollisuuden eheytyä” (s. 50).

Kärsimyksen tarkoitus ja arvo

Tarkoitusta voidaan periaatteessa tarkastella kahdesta näkökulmasta: tällä hetkellä olemassa olevana, vielä toteutumattomana, ja myös ikään kuin jälkikäteen, jo toteutuneena. Vastausta kysymykseen kärsimyksen tarkoituksesta voidaan siis hakea kahdelta suunnalta. Toisaalta tarkoitus voi olla olemassa jo ennen kärsimystä, jolloin se liittyy yhteen kärsimyksen synn kanssa. Toisaalta tarkoitus voi olla tulevaisuudessa, jolloin se liittyy kärsimyksen seurauksiin. Jos lopputulos on positiivinen, on kärsimyksen merkityskin positiivinen. Jos kärsimyksen seuraukset/lopputulos (päämäärä) ovat positiivisia, voidaan niistä käsin antaa myös kärsimykselle ja sen aiheuttajalle/syyille positiivinen merkitys. Aiheuttajaa ei siis välttämättä nähdä enää pelkästään negatiivisena, vaan sekin saattaa saada positiivista merkitystä. Mikäli seuraukset ovat negatiivisia, on kärsimyksen ja sen synn merkitys myös negatiivinen.

Kärsimyksen merkitystä voidaan arvioida myös synn perusteella. Kuvion voi kääntää myös toiseen suuntaan kulkevaksi. Joskus nimittäin myös syy voi antaa kärsimykselle arvon. Kärsimiseen voidaan suostua jonkin tärkeänä pidetyn asian vuoksi. Kuitenkin saattaa käydä myös niin, ettei tämä tärkeäksi katsottu syy toteudukaan. Kärsi-

myksellä ei siis olekaan niitä positiivisia seurauksia, joiden vuoksi siihen suostuttiin. Tällaisessakaan tapauksessa kärsimisestä ei kuitenkaan välttämättä pidetä pelkästään pahana, vaan kärsimyksen positiivinen merkitys, arvo, säilyy, koska syy nähdään edelleen tärkeänä. Tällaisesta ovat äärimmäisiä esimerkkejä hävittyjen sotien sankarivainajat.

Käytännössä kaikkeen kärsimykseen yleensä liittyy molempia seurauksia. Monta kertaa positiiviset seuraukset koetaan niin tärkeiksi, että ne voittavat negatiiviset kärsimyskokemukset. Siksi monet todella suuriakin kärsimyksiä läpikäyneet ovat valmiita yhtymään lauluntekijään ja sanomaan: ”En päivääkään vaihtaisi pois.” On kuitenkin tärkeää huomata, että tätä ei moni sano kärsimyksen vielä kestäessä.

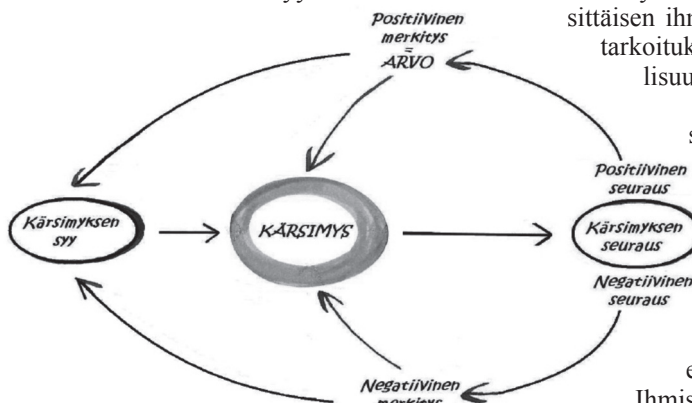
Ikään kuin kärsimyksen ja kristillisen maailmankuvan suhteen loppuyhdistelmäksi voidaan nähdä Erikssonin ajatus: ”Kristillinen tulkinta antaa pohjan ymmärtämiselle, ja se, minkä ymmärtää, on helpompi kestää” (s. 42).

Tarkoituksen kokemus

Edellä esitetyt ajatukset kertovat teoreettisella tasolla kärsimyksen yleisestä tarkoituksesta. Yksittäisen ihmisen yksittäinen kärsimys on kuitenkin konkreettinen asia, jonka tarkoituksen löytäminen on aina yksittäinen ja yksilöllinen prosessi, eikä teoreettinen ja yleinen vastaus kysymykseen kärsimyksen tarkoituksesta ole riittävä. Yksittäisen ihmisen yksittäisen kärsimyksen tarkoitukseen liittyy myös kokemuksellisuus.

Tieto kärsimyksen tarkoituksesta ei siis yksin riitä ratkaisemaan kysymystä tarkoituksesta. Ihmisen täytyy lisäksi kokea tämä tieto todeksi oman kärsimyksensä kannalta. Tässä palaammekin alussa esitettyyn ajatukseen kärsimyksen tarkoituksen ja elämän tarkoituksen suhteesta.

Ihmisellä voi olla – ja normaalitilanteissa onkin – kokemus (elämän) tarkoi-

Kuvio 3: Tosiasioiden ja arvojen suhde

tuksesta, vaikka tietoa – tai edes kysymystä – siitä, mikä tuo tarkoitus on, ei olisikaan.

Kamppaillessani 1980-luvun alkupuolella yleisen ahdistuneisuushäiriön kourissa minulla oli polttavana kysymys elämän tarkoituksesta. Sekin vähäinen selvyys tarkoituksesta, joka minulla aikaisemmin oli ollut, oli kadonnut. Ajattelin, että jos vain tietäisin, mikä on elämän tarkoitus, oloni helpottuisi. Kaikesta päätellen jo tuolloin liitin elämän tarkoituksen ja kärsimyksen tarkoituksen toisiinsa.

En enää muista, miten kysymys oikeastaan ratkesi, mutta sen muistan, kuinka kerran kuristavan ahdistuksen ja turhuuden tunteen keskellä lattiaa luututessani koin yhtäkkiä tarkoituksen tunteen. Kokemus ei ollut pitkä eikä pysyvä, mutta silloin oivalsin, että teoreettinen ja kokemuksellinen elämän ja kärsimyksen tarkoitus ovat kaksi eri asiaa. Oivalsin myös, että vaikka minulla olisi kaikki tieto elämän tarkoituksesta muttei kokemusta asiasta, tuo tieto ei riittäisi minua auttamaan. Ymmärsin myös sen minua kauan ihmetyttäneen asiantilan, että sängen monet ihmiset näyttivät pystyvän elämään elämänsä aivan tyytyväisinä, vaikkeivät koskaan tuntuneet pysähtyvän sen enempää oman elämänsä kuin yleensäkkään elämän tarkoitusta pohtimaan. Ymmärsin, ettei mikään heitä tähän pakottanut, koska heillä oli kokemus elämän tarkoituksesta.

Syvimmällä kärsimyksen kamppailussa ollessaankaan ihminen ei välttämättä pohdi miksi-kysymyksen teoreettisia аспекteja, mutta käytännöllinen kysymys: ”Miksi minä kärsin?” voi tuntua elämän ja kuoleman kysymykseltä. Kristillinen esimerkki – voisi kai sanoa ”arkkityyppi” – tästä on Jeesuksen ristillä huutama kysymys: ”Jumalani, Jumalani, miksi minut hylkäsit!” (Matt. 27:46; Mark. 15:34.) Voidaan nimittäin ajatella, että itsekin Jumalana hän kyllä tiesi ”teoreettisen” vastauksen, mutta jostain ”käytännöllisestä” syystä hänellä oli tarve esittää kysymys.

Kirjallisuus

- Aristoteles. 1990. Metafysiikka. Gaudeamus. Helsinki.
- Aristoteles. 1989. Nikomakhoksen etiikka. Gaudeamus. Helsinki. (Lyhenne NE.)
- Eriksson K. 1994. Den lidande människan. Liber. Stockholm.
- Frankl V. 1983. Olemisen tarkoitus. (Suom. Eila Sandborg ja Osmo Jokinen) Otava. Keuruu.
- Heidegger M. 1993. Sein und Zeit. (17. painos, alun perin ilm. 1927). Max Niemeyer Verlag. Tübingen.
- Heidegger M. 2000. Oleminen ja aika. (Suom. Kupiainen R.) Vastapaino. Tampere.
- Jung C.G. 1993. Kärsimyksestä. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Lewis C.S. 1979. Kärsimyksen ongelma. (Toinen painos)(Englanninkielinen alkuteos ’The Problem of Pain’ 1940) (Suom. Maritta Pesonen) Kirjaneliö. Helsinki.
- Nykysuomen sanakirja. 1980. WSOY. Porvoo.
- Puolimatka T. & Airaksinen T. 1994. Elämän tarkoitus. Teoksessa Merkitys (toim. Sara Heinämaa) Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta. 45. Tampere. 211–229.
- Salmela M. 1998. Suomalaisen kulttuurifilosofian vuosisata. Georg Henrik von Wright. Otava. Helsinki. 435–525.
- Toivanen K. 2009. Käsite- ja argumentaatioanalyysi Katie Erikssonin kärsimystä koskevasta ajattelusta. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 164.
- von Wright G.H. 1963. The Varieties of Goodness. Routledge & Kegan Paul. London.
- von Wright G.H. 1981. Humanismi elämänasenteena. (alkuteos ’Humanismen som livshållning och andra essayer’, (1978) suom. Kai Kaila.) Otava. Helsinki.

Kirjoittaja on sairaanhoitaja ja filosofian tohtori ja asuu Iisalmessa. Artikkelin perustuu hänen kirjallisuusluettelossa mainittuun, tänä vuonna hyväksyttyyn väitöskirjaansa. Hän käsittelee kärsimyksen ongelmaa Perustan teologisilla opintopäivillä kahdessa työpajassa 3.–5.1.2010 Suomen Raamattuopistossa.

TÄTÄ ON KRISTINUSKO

UUSI AINUTLAATUINEN KIRJASARJA KRISTINUSKON
ALKUTAIPALEESTA: MITÄ TIETEELLINEN TUTKIMUS
SANOO KRISTINUSKOSTA SEN VARHAISIMMASSA
VAIHEESSA?

Uudessa kirjasarjassa käydään läpi kristinuskon
keskeisiä teemoja raamatuntutkimuksen näkökulmasta.
Sarja koostuu 21 kirjasta. Taskukirjakokoiset
kovakantiset kirjat ilmestyvät kahdesti vuodessa,
kolme kerrallaan. Kirjoittajat ovat alan akateemisia
asiantuntijoita. Sarjan ensimmäiset kolme kirjaa ovat:
**Pekka Lindqvistin Synti, Ville Auvisen Anteeksianto
ja Lauri Thurénin Kristillinen elämä.** 120 sivua
kussakin.

Kaikki kolme kirjaa 42 € tai yksittäin ostettuna 17 €/kpl.

LIITY SARJATILAAJAKSI
SÄÄSTÄ 30 %

Sarjatilaajana saat kolme kirjaa kerrallaan keväisin ja
syksyisin, suoraan kotiisi. Yksittäisen kirjan hinnaksi jää
vain 11,90 €. Koko paketin hinnaksi tulee 35,70 €.

PERUSSANOMA OY

Voit liittyä sarjatilaaajaksi ilmoittamalla tietosi
sähköpostilla tilauspalvelu@perussanoma.fi tai
puhelimitse (09) 5123 9120.

Tätä on kristinusko -sarjan ensimmäiset kirjat
postitetaan sarjatilaaajille vielä joulukuun aikana!

Jälleen uusateismista

Kulttuuripiirien yhteentörmäys?

Samuel P. Huntington (1927–2008) oli amerikkalainen politiikan asiantuntija, joka toimi presidenttien **Lyndon B. Johnson** ja **Jimmy Carterin** neuvonantajana sekä Harvardin ja Columbian yliopistojen tutkijana ja opettajana. Vuonna 1993 hän kirjoitti *Foreign Affairs* -lehdessä artikkelin, jonka otsikko oli *Clash of Civilizations?* Sitä seurasi teos nimeltä *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Hänen sanomansa oli, että kylmän sodan päättymisen jälkeen maailma siirtyi kahden supervallan, USA:n ja Neuvostoliiton, vastakkainasettelusta kuuden tai seitsemän merkittävän kulttuurin kamppailuun. Siinä vaikuttavat politiikkaa voimakkaammin kulttuuri ja uskonto. Hän perusteli käsityksensä sillä, että useimmat viime aikojen kriisipesäkkeet sijaitsivat eri kulttuuripiirien rajoilla ja kriisien osapuolet kuuluvat eri kulttuureihin. Lisäksi hän totesi, että useimmiten kriisin toinen osapuoli on valtauskonnoiltaan islamilaiseen kulttuuriin lukeutuva kansa.

Viitisentoista vuotta myöhemmin Harvardin professorin väitteet elävät yhä, joskin niiden todistusvoima on kiistanalainen. Monien asiantuntijoiden mielestä kulttuurien välisen yhteentörmäyskäsitteen enustearvo ei osoittautunut päteväksi, koska sen avulla ei pystytty selittämään reaali maailman konflikteja. Käsite on kuitenkin pysynyt voimakkaasti tutkijoiden, keskustelijoiden ja poliitikkojen mielessä.

Huntingtonin ansio on, että hän toi uskonnon kansainvälisen poliittisen keskustelun ytimeen. Näin on käynyt etenkin länsimaisen kulttuuripiirin sekulaaristumisesta huolimatta. Huntington tosin ei ollut kovin kiinnostunut teologisista kysymyksistä. Siksi hänen näitä kysymyksiä koskeva tietoutensa oli pinnallinen. Kenties tämän vuoksi hän kärjisti uskonnon osuutta konfliktien polttoaineena. Joka tapauksessa uskonnosta alettiin taas puhua, ja sen merkityksen kasvu on havaittavissa reaali maailmassa, jossa sekä kristinusko että islam leviävät kiihkeällä vauhdilla varsinkin maapallon eteläisellä puoliskolla.

Uusateismin nousu

Uskonnon merkityksen yleismaailmallisen kasvun rinnalla on länsimaisen, erityisesti anglosaksisen kulttuurin piirissä noussut esiin voimakkaan tunnustuksellisen ateismin aalto, josta on alettu käyttää nimitystä *uusateismi*. Ateismi sinänsä ei ole uusi asia. Sitä on jossain muodossa esiintynyt jo ammoisina aikoina. Esimerkkinä tästä ovat Vanhan testamentin psalmilaulajan lausumat: ”Hullu sanoo sydämessään: ’Ei ole Jumalaa.’” Se ilmaisee, että laulajan elämänpöyrissä oli esitetty vahvaa kritiikkiä teististä uskomusjärjestelmää kohtaan. Tähän kritiikkiin psalmista vastaa varsin räväkästi. Ei siis mitään uutta auringon alla. Voidaan kuitenkin havaita, että vakavasti filosofisin argumentein julkituotu ateismi on vasta viime vuosisatojen ilmiö.

Ateistien mukaan uskonnon piti hävitä jo vuosia sitten. Viimeksi kuluneen vuosisadan ajan monet tunnetut yhteiskuntatutkijat, antropologit ja käyttäytymistieteilijät ovat julistaneet, että pian koittaa aikakausi, joka heittää uskonnolliset kuvitelmat romukoppaan niiden jäädessä historiallisiksi muinaisjäänteiksi. Postmodernin kulttuurin esitaistelijat julistivat 1960-luvulla, että uskonto häviää pois sekularismin tieltä.

Näyttää kuitenkin käyneen toisin. Uskonto on palannut länsimaisen kulttuurin näyttämölle. Amerikkalainen humanistikirjailija **Michael Shermer**, joka on Skeptics Societyn johtaja, totesi vuonna 1999, että historian aikana ei koskaan yhtä suuri prosenttiosuus Amerikan asukkaista ole uskonut Jumalaa kuin nyt. **Nietzschen** ja hänen seuraajiensa puhe Jumalan kuolemasta ei näytä toteutuneen.

Tämä kehityskulku hermostuttaa ateisteja voimakkaasti saaden aikaan uusateismiksi kutsutun polemiikin. Sen tunnetuin tämän hetken hahmo on brittiläinen eläintieteilijä ja luonnontieteen kansantajuistamisen professori **Richard Dawkins**, joka muutama vuosi sitten vieraili Suomessakin keräten Porthanian luentosali I:n täyteen. Hänen kirjastaan *The God Delusion* on tullut uusateistien eräänlainen raamattu. Kirja on suomennettu nimellä *Jumalharha*.

Amerikkalainen filosofi **Daniel Dennett** on toinen huomattava nimi. Hänen tuotannostaan on suomennettu kirja nimeltä *Lumous särkyy: uskonto luonnonilmiönä*. Muita tämän hetken bestseller-ateisteja ovat amerikkalaiset kirjailijat **Sam Harris** ja **Christopher Hitchens**. Harrisilta on suomennettu kirja nimeltä *Uskon loppu* ja Hitchensiltä kirja nimeltä *Jumala ei ole suuri*. Muutama vuosi sitten julkaistiin myös entisen englantilaisen karmeliittanunnan, ateistiksi kääntyneen **Karen Armstrongin** kirja *Jumalan historia: 4000 vuotta juutalaisuutta, kristinuskoa, islamia*.

Uusateistinen liikehdintä on lisännyt kirjoista ja muista uskonnollisista yhteisöistä eronneiden määrää. Tosin ihmisiä eroaa näistä yhteisöistä muistakin syistä. Näyttää siltä, että länsimaisen kulttuurin piirissä on tällä hetkellä meneillään sellaisen uskonnollisen rintamalinjan muodostuminen, jossa vastakkaisilla puolilla ovat selkeästi tunnustuksellinen uskonto ja kauttaaltaan sekularisoitunut kulttuuri.

Uusateismin erottaa ”vanhasta ateismista” voimakas päämäärätietoisuus. Varhaisemman ateismin oltua lähinnä akateemisesta keskustelua ovat uusateistit asettaneet päätavoitteekseen yhteiskunnan ilmaston kääntämisen kaikkea uskonnollisuutta vastaan, esiintyypä sellainen missä muodossa tahansa.

Päämäärätietoisuuden antaman motivaation lisäksi uusateisteja motivoi viimeaikainen uskonnollisten ilmiöiden tuleminen median valokeilaan sekä kansainvälisen politiikan alueella että länsimaisten yhteiskuntien sisäisessä elämässä. Poliitikassa on erityisesti ääri-islamilainen toiminta saanut monet länsimaiset ihmiset ajattelemaan uskonnollisuuden aiheuttamia vaaroja.

Uusateistit uskovat puolustavansa länsimaisen kulttuurin keskeisiä arvoja ja sen suurta henkistä saavutusta, tiedettä, erilaisia irrationaalisen ja fundamentalistisen ajattelun ja toiminnan vaaroja vastaan. Tämän vuoksi he ovat huolissaan konservatiivisten kristittyjen poliittisesta vaikutuksesta etenkin Yhdysvaltojen politiikassa. Nykyateistit nimittävät usein katsomustaan tieteelli-

seksi ateismiksi. Heidän mielestään rehellen tutkimustyö ja sen perusteella tehtävät johtopäätökset osoittavat, että Jumala ei ole olemassa tai hänen olemassaolonsa on äärimmäisen epätodennäköistä. Ateismin väitetään olevan järkevä ihmisen ainoa mahdollinen vaihtoehto.

Aikaisemmin puhuttiin paljon agnostisismista. Sanakirjojen mukaan se on oppi, jonka mukaan ei ole mahdollista saada metafyyisistä tietoa olevan kuten aineen, voiman tai Jumalan syvimmästä, todellisesta olemuksesta tai olemassaolosta. Koska agnostisismi ei ainakaan suoraan merkitse ateistisen kannan hyväksymistä, ovat uusateistit leimanneet senkin vaaralliseksi katsomukseksi. Jumala-usko on siinä määrin virheellistä ja haitallista, että siihen on otettava ehdottoman kielteinen kanta ilman mitään välimuotoja.

Uusateistien mukaan uskonnolliset katsomukset johtavat sekä älylliseen että moraaliseen rappioon. Metafyyisestisesti perustellut uskonnolliset näkemykset aikaansaavat kyvyttömyyttä ratkaista ongelmia rationaalisella tavalla ja johtavat siksi moraaliinseen absolutismiin ja fanatismiin. Esimerkkejä kyseisestä ilmiöstä ovat naisten syrjintä, totalitarismi ja demokratian vastustus. Uskonnollisen katsomuksen kannattajille on tyypillistä, että he esittävät moraalilähteiksi erilaisia auktoriteetteja kuten näkyjä ja ilmestyksiä sekä pyhiä kirjoituksia ja niistä tehtyjä tulkintoja. Uusateistien mukaan tällaiset auktoriteetit ovat vääräämättä sattumanvaraisia tiedon lähteitä. Jumala itsekin näyttää Raamatun ja Koraanin valossa hyvin kummalliselta olenolta, jonka voidaan tulkita käyttäytyvän mustasukkaisesti ja patrioottisesti käskiessään omaa kansaansa surmaamaan muiden kansojen ihmisiä kasoittain. Voiko siis tällainen auktoriteetti olla perusteltu moraalilähde?

Tiede ja Jumalan olemassaolo

Uusateistit luottavat lujasti tieteen, erityisesti luonnontieteen mahdollisuuksiin selvittää olemassaolon peruskysymykset. Tutkimus tekee edistyessään Jumala-uskon tarpeettomaksi ja jopa mahdottomaksi. Ha-

vaittava todellisuus on syntynyt luonnollisten prosessien tuloksena, vaikka se saat- taakin näyttää suunnitellulta. Luonnon prosessit riittävät selittämään havaintojen kohteena olevat asiointilat ja ilmiöt, eikä yliluonnollinen toimija selittäisi mitään. Uskonnollisten katsomusten kannattajat nimittäin muodostavat todellisuudesta virheellisiä käsityksiä. Puhuessaan Jumalasta he esittävät väitteitä, jotka on muodostettu auktoriteetin, henkilökohtaisen kokemuksen, kuulopuheen tai tradition perusteella. Tällaisten lähteiden käytön perustelut ovat heikkoja ja ristiriitaisia. Luonnontiede taas on sattumanvaraisista ja heikosti perusteltavissa olevista lähteistä riippumattoman todistusaineiston paras lähde.

Mitä näihin hyvin voimakkaisiin väitteisiin voitaisiin vastata? Lukuisten uusateistien kritisoineiden henkilöiden mukaan luonnontieteellinen menetelmä ja sen avulla saadut tulokset eivät riitä ratkaisemaan kysymystä Jumalan olemassaolosta. Heidän joukossaan on monia tunnettuja tieteenharjoittajia. Tämän hetken huomattavia kristittyjä biologeja ovat **Francis S. Collins**, **Kenneth Miller** ja **Conway Morris**. Collins on geneetikko, joka on toiminut kansainvälisen geenikartoitusprojektin (Human Genome Project) johtajana ja jonka **Barack Obama** hallinto on juuri nimittänyt Yhdysvaltain terveysviraston (NIH) johtajaksi. Collins sanoo, että luonnontieteen kuvaa maailmankaikkeudesta voi tulkita sekä teistisesti että ateistisesti. Hän on kirjoittanut muiden muassa kirjan *The Language of God*. Miller on mikrobiologi. Morris on paleontologi, joka on tutkimuksissaan kumonnut toisen huomattavan paleontologin, **Stephen Jay Gouldin**, väitteitä sattumasta.

Monet ateistista kantaa edustavat tieteenharjoittajat, joista esimerkkeinä mainittakoon **Michael Ruse** ja Gould, ovat esittäneet, että luonnontieteen tulokset eivät välttämättä johda ateismiin. Heidän mukaansa luonnontieteen tarkastelema maailmankaikkeus näyttää monitulkintaiselta. Se on yhteensopiva sekä teististen että ateististen katsomusten kanssa. Maailmankatsomuskysymysten ratkaiseminen edellyttää tieteellisen tiedon ylittäviä oletuksia. Ruse,

joka on brittiläinen tieteenfilosofi, on sanonut Dawkinsin *Jumalharhasta*, että kyseinen kirja saa hänet tuntemaan itsensä kiusaantuneeksi siitä, että hän on ateisti. Tämän Ruse sanoi luettuansa brittiläisen tieteenharjoittajajärjestön **Alister ja Joanna McGrathin** kirjan *The Dawkins delusion?* (suomeksi julkaistu nimellä *Dawkins-harha?*). McGrathien kirjassa todetaan, että on mielekästä pitää totena sitä, että luonnontieteellä, filosofialla, uskonnolla ja kirjallisuustieteellä on oikeutettu paikkansa ihmisen totuutta ja tarkoitusta tavoittelevissa toiminnoissa. Tämä näkemys hyväksytään laajalti länsimaisen kulttuurin piirissä mukaan lukien monet tiedeyhteisön osat. Näkemystä vastustavat tiedeyhteisön edustajat ovat yleensä Dawkinsin kaltaisia kapean ja tiukan luonnontieteen hegemoniaa ajavan linjan kannattajia.

Edellä mainittu Gould (1941–2002) oli amerikkalainen paleontologi, evoluutiobiologi ja tieteenhistorioitsija, joka opetti Harvardin yliopistossa ja työskenteli Amerikan luonnontieteellisessä museossa. Hänen mukaansa tieteen ja uskonnon välinen ristiriita voitaisiin ratkaista korrektisti. Ratkaisuksi hän kehitti käsitteen *non-overlapping magisteria*, 'toisiaan peittämättömät magisteriumit' (lyhenteenä NOMA). Kyse on kahdesta magisteriumista, eräänlaisesta kelpoisuusalaista, joista toinen on luonnontieteen ja toinen uskonnon. Luonnontieteen magisterium kattaa empiirisen alan ja uskonnon magisterium perimmäiseen merkitykseen ja moraaliseseen arvoon liittyvän alan. **Gouldin** mukaan mainitut kelpoisuusalat eivät peitä toisiaan. Dawkins kritisoi hänen ajatustaan ja väittää, että on olemassa vain yksi – empiirinen – todellisuus. McGrathit esittävät Dawkins-harhassa, että on olemassa myös kolmas vaihtoehto, josta he käyttävät käsitettä *partly overlapping magisteria* 'osittain toisensa peittävät magisteriumit' (lyhenteenä POMA). Vaihtoehto tarjoaa tietelle ja uskonnolle mahdollisuuksia mielekkääseen vuorovaikutukseen aiheiden ja metodien tarkastelussa. Collins esimerkiksi puhuu ”rikkaasta vakuuttavasta harmoniasta tieteellisten ja uskonnollisten maailmankuvien välillä”.

Tieteen ja uskonnon suhdetta pohdittaessa unohdetaan usein se vahva vaikutus, joka kristinuskolla oli länsimaisen tieteen nopeaan edistymiseen 1500–1700-luvuilla. Uskoa ja tiedettä voidaan edelleen perustellusti pitää kahtena erilaisena tapana jäsentää käsityksiä elämästä ja olemassaolosta. Tieteen ja uskonnon välille on nyt pyritty luomaan vastakohta-asetelma, joka ei kuitenkaan kestä kriittistä tarkastelua. Siksi asetelma on luonteeltaan keinotekoinen. Kristitty voi rauhallisin mielin hylätä tällaisen asetelman.

Uskonnon yhteiskunnalliset ja moraaliset vaikutukset

Uusateismia kritisoineet ovat huomauttaneet, että ateistien esittämä kritiikki uskonnon yhteiskunnallisia ja moraalisia seauksia kohtaan ei ole tasapuolista. Ateistien kritiikistä on myös havaittavissa, että he eivät yleensä tunne uskonnollisia traditioita ja tekevät siksi kohtuuttoman kärjekkäitä yleistyksiä, jotka koskevat sekä historiaa että nykypäivää. Ateistit puhuvat ainoastaan uskonnollisia vakaumuksia omanneiden/omaavien ihmisten ja ryhmien aikaansaamista vääryyksistä ja unohtavat ateistiseen ideologiaan sitoutuneiden poliittisten johtajien ja heidän hallintokoneistojensa aikaansaamat vääryydet (esimerkkeinä **Leninin, Stalinin ja Maon** hallintojen surmaamat kymmenet miljoonat ihmiset). Amerikkalaisen Skeptics Societyn johtaja Shermer on todennut uskontojen olleen mukana joissain inhimillisissä tragedioissa kuten uskonsodissa. Hän on kuitenkin sanonut myös seuraavaa (lainaus McGrathien kirjasta *Dawkins harha?*): ”Jokaista tällaista valtavaa murhenäytelmää kohden tehdään kuitenkin kymmeniä tuhansia sosiaalisesti hyviä ja henkilökohtaista ystävällisyyttä ilmentäviä tekoja, joista ei raportoida missään. Uskontoa – kuten kaikkia niin syvää historiallista taustaa ja kulttuurista vaikutusta omaavia sosiaalisia instituutioita – ei voi redusoida yhdeksi yksiselitteiseksi hyväksi tai pahaksi.”

Käyttätymistieteellisen tutkimuksen perusteella voidaan todeta, ettei uskonnol-

linen vakaumus korreloi tyhmyyden, heikon luonteen, väkivaltaisuuden eikä psykisten häiriöiden kanssa. Tuloksista huolimatta ateistit väittävät usein uskonnon vaikuttavan kielteisesti ihmisten elämään. Alistar McGrath tuo esiin kirjassaan *Dawkinsin Jumala*, että tutkijat nimeltä **Koenig** ja **Cohen** tekivät vuonna 2001 selvityksen sadasta empiirisestä uskonnon ja ihmisen hyvinvoinnin suhdetta tarkastelevasta tutkimuksesta. 79 tutkimuksessa raportoitii vähintään yksi positiivinen korrelaatio uskonnolliseen toimintaan osallistumisen ja hyvinvoinnin välillä, vain yhdessä havaittiin negatiivinen yhteys. Lopuissa 20 tutkimuksissa ei joko havaittu merkitsevää yhteyttä, tai yhteys oli vaihteleva ja monimutkainen. McGrath jatkaa kirjoittamalla, että koko Dawkinsin maailmankatsomus on riippuvainen juuri tällaisesta negatiivisesta yhteydestä, vaikka kokeelliset tutkimukset eivät vahvistakaan asiaa.

Lopuksi

Ateistiset ja uskonnolliset näkemykset ja traditiot liikkuvat eri tasoilla. Uskontojen sisältäessä kokonaisia elämän- ja maailmankatsomuksia eettisine periaatteineen

ja arkisine käytäntöineen ateismi näkyy muodostavan vain tiukkaan materialismiin sidotun viitekehyksen. Niinpä monet ateistit eivät nyt pyrikään esiintymään pelkkinä jumalankieltäjinä vaan tarjoavat näkemyksensä lisukkeina haluamiaan elementtejä tieteen, sekulaarihumanismin ja yhteiskunnallisen liberalismiin piiristä. Dawkinsin väitteestä, ettei Jumalaa suurella todennäköisyydellä ole olemassa, voidaan hyvällä syyllä kysyä sen oikeutusta. Miksi operoida todennäköisyyden käsitteellä, jos ei ole esittää minkäänlaista uskottavaa kriteeriä sille, miten kyseinen todennäköisyys voidaan arvioida? Sitä paitsi oletettu epätodennäköisyys ei ole koskaan määrännyt eikä voi määrätä jonkin olemattomuutta. Maailmassa tapahtuu tälläkin hetkellä sellaista, minkä toteutumisen todennäköisyyttä pidetään yleisesti tai ainakin jotkut pitävät epätodennäköisenä.

Kirjoittaja on FM ja elinkeinoelämän hallinto- ja kehittämisammattilainen, jonka kiinnostuksen kohteisiin ovat opintovuosista saakka kuuluneet filosofiset ja teologiset kysymykset. Hän käsittelee tätä aihepiiriä työpajassa Perustan teologisilla opintopäivillä Suomen Raamattuopistossa 3.–5.1.2010.

Ateismi esillä Perustan teologisilla opintopäivillä

Perustan perinteiset teologiset opintopäivät pidetään 3.–5.1. Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa. Yleisaiheena on *Murroksesta eteenpäin*. Siihen sisältyy myös muutamia esityksiä ajankohtaisesta ateismista.

Sunnuntaina 3.1. klo 16 **Seikko Eskolan** yleisluennon aiheena on *Kristinuskon ja ateismin vaikutus historiassa*. Luennon pohjalta asiaa käsitellään hänen johtamassaan työpajassa klo 17.

Maanantaina 4.1. klo 10.15 **Hannu Lehtosuo**n ja **Matti Mäkelän** työpajan aiheena on *Uusateismin haaste*.

Aku Visala käsittelee väitöskirjaansa liittyen teologisten opintopäivien työpajassa kah-ta asiaa. Maanantaina 4.1. klo 15 on aiheena *Filosofisen teologian paluu: argumentteja Jumalan olemassaolon puolesta ja sitä vastaan*. Tiistaina 5.1. klo 10.15 aiheena on *Tarvitseeko tiede Jumalaa? Teismi ja tieteen tekeminen*.

Radio Dei lähettää piispa **Seppo Häkkisen** kyselytunnin ti 5.1. klo 15.15. Katso lähetyssaika Radio Dein ohjelmatiedoista www.radiodei.fi.

Jostein Ådna

Raamatun käyttö etiikassa

Raamatun käyttö etiikassa on laaja aihe, jota tässä ei suinkaan voida tyhjentävästi pohtia. Artikkelilla on yksi pääasiallinen tähtäyspiste, joka todennäköisesti liittyy ammatilliseen kiinnostukseeni Uuden testamentin tutkijana: pohdin Raamatun eettisen ohjeellisuuden laajuutta tai rajoja sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessa mielessä sellaisesta teesistä tai ennakko-oletuksesta käsin, että Raamatulla on enemmän eettistä sanottavaa kuin mihin normaalisti olemme kyenneet päätyämään pohjoismaisessa luterilaisessa etiikassa, joka suuntautuu luomisesta käsin. Tämä hyödyntämätön aines vastaa niitä pitkälle meneviä eettisiä ambitiesiä, jotka Raamattu mielestäni itse esittää.

1. Miten Paavali käyttää pyhiä kirjoituksia?

1.1. Typologinen raamatuntulkinta

Lähden liikkeelle Paavalista, jolla Uuden testamentin kirjoittajista on läpiajattelu suhde ”pyhiin Kirjoituksiin”, siis siihen, mitä nyt sanomme Vanhaksi testamentiksi. 1. Kor. 10 sisältää Paavalin kertomuksen israelilaisten autiomaanvaelluksesta ja

suhteuttaa sen hänen aikansa uskonnollisiin ja eettisiin haasteisiin, jotka Korintin seurakunta kohtasi lähiympäristössään. Vaikka Jumala oli antanut isille autiomaassa paljon hyvää ja siunausta, hän ei kuitenkaan lopulta hyväksynyt useimpia heistä, vaan antoi heidän menehtyä autiomaahan (j. 1–5). Sitten (j. 6) Paavali yhdistää tämän korinttilaisiin kirjeensä vastaanottajiin kirjoittamassaan: ”Näin heistä tuli meille varoittavia esimerkkejä: meidän ei pidä himoita pahaa, niin kuin he tekivät.” Vähän myöhemmin (j. 11) hän jatkaa: ”Nämä tapahtumat ovat varoittavia esimerkkejä, ja ne on kerrottu ojennukseksi meille, joiden osana on elää lopun aikoja.”

Näillä lausumilla 1. Kor. 10:6, 11 on suuri periaatteellinen merkitys: ne ilmaisevat pyhien Kirjoitusten perustavaa ymmärtämistä. Niissä kirjoitettu ulottuu meihin nyt eläviin, Paavali sanoo korinttilaisille. Mooses kirjojen kertomus israelilaisten napinasta Jumalaa vastaan, epäjumalanpalveluksesta ja huoruudesta autiomaanvaelluksen aikana – joihin viitataan välijakeissa 7–10 – on kirjallinen muistiinmerkinä ”meille ojennukseksi kerrotuista varoitavista esimerkeistä”. Näissä molemmissa jakeissa esiintyy typologian terminologia.

Sanatarkasti nimittäin (j. 6) sanotaan, että näistä eli autiomaanvaelluksen kielteisistä tapahtumista, joista Mooseksen kirjat kertovat, on meille tullut *typoi*, jotta emme olisi sellaisia, jotka pyrkivät pahaan. J. 11 sisältää ainoan Uudessa testamentissa esiintyvän adverbiaalisen johdoksen tästä sanan juuresta. Lause on käännettävä: ”Ja tämä tapahtui heille esikuvallisella tai esimerkillisellä tavalla.”

Niinpä 1. Kor. 10 välittää meille esimerkin siitä, mitä me termien *typos* ja *typikos* perusteella sanomme typologiseksi raamatuntulkinnaksi. Raamatussa on keskeisessä asemassa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisen suhteen typologinen tarkastelu. Mainitsen pari esimerkkiä, ennen kuin palaamme 1. Kor. 10:een.

Ensinnäkin Vanhan testamentin sisäpuolella Jes. 40:3–5 ja esim. Jes. 43:16–21 ja 48:20–21 sisältävät pakkosiirtolaisuuden ajan profeetan julistuksen siitä, miten ensimmäistä exodusta Egyptistä satoja vuosia aikaisemmin nyt on seuraava uusi, paljon suurenmoisempi exodus halki autiomaan Babylonista Pyhään maahan. Myös se tapa, jolla Jumala suhtautui uskovaan Abrahamiin (1. Moos. 15:6 ja 22:1, 16–18) on prototyyppistä sille, miten hän suhtautuu kaikkiin uskoviin (Room. 4 ja Jaak. 2:20–24).

1. Kor. 10 osoittaa, että typologista yhteyttä ei voida eikä pidä vetää vain soteriologisesti ja pelastushistoriallisesti vaan myös eettisesti. Kun pyhät Kirjoitukset kertovat siitä, miten aikaisemmat sukupolvet ovat rikkoneet Jumalan käskyjä ja mitä seurauksia siitä oli niille, tämä ei ole enemmän tai vähemmän kiinnostava kertomus jostakin historiallisesta menneisyyden tapahtumasta vaan ajankohtainen sanoma, joka on kirjoitettu ja kohdistettu meille nyt, Paavali väittää, ”meille, joiden osana on elää lopun aikoja”. Se jatkuvuus ja luotettava pysyvyys, jotka ovat luonteenomaisia Jumalan teoille kansaansa kohtaan menneisyydessä, ovat voimassa myös nyt ja tulevaisuudessa. Pyhät Kirjoitukset tekevät Jumalan tahdon ja hänen valitsemalleen kansalle antamansa määräykset tunnetuiksi ja kuvaavat niitä seurauksia, joita aiheutuu tottelemisesta ja tottelemattomuudesta kansan ja yksittäisten

ihmisten elämässä. Paavalin mukaan tämä Raamatun aines on suhteutettava typologisesti nykytilanteeseen (1. Kor. 10:6, 11; 9:10; Room. 4:23–24; 15:4).

Paavalin osalta ei siis ole mitään epäilystä siitä, että Raamattu kaiken kaikkiaan on normatiivinen sekä dogmaattisesti että eettisesti, kun asia ilmaistaan systemaattisen teologian käsitteillä.

1.2. Lain eskatologinen ymmärtäminen

Tämä ei kuitenkaan merkitse, että Paavali kritiikittömästi ja eriyttämättömästi julistaa kaikki Vanhan testamentin lain määräykset edelleen kristittyjä velvoittaviksi. Tiedämme hyvin hänen voimakkaat varoituksetensa Galatalaiskirjeessä Kristuksessa olevan vapauden turhentamista ja tuhoamista vastaan, jos jatkuvasti ollaan lain sitomia. Muistamme hänen ohjelmanjulistuksensa Room. 10:4: ”Kristus on lain loppu.” Tällaisten lausumien perusteella Paavalia epäiltiin ja syytettiin siitä, että hän hylkää ja turhentaa lain. Sellainen syytös tai epäily oli hänen omissa silmissään perusteeton ja osittain suorastaan niiden asioiden ilkeämielistä vääristelemistä, joita hän tosiasiallisesti edusti.

Tämä ilmenee esimerkiksi siitä, että Paavali jatkuvasti torjui vihjeet siitä, että hän jollakin tavoin puolustaisi libertinistisiä ja antinomistisia näkökohtia. esimerkiksi seuraavasti: ”Mitä meidän on siis sanottava? Onko laki syntiä? Ei toki.” (Room. 7:7.) ”Ei kai asia niin ole, kuin jotkut herjaajat väittävät meidän sanovan: ’Tehdään vain paha, niin saadaan aikaan hyvää!’ He kyllä saavat ansaitsemansa rangaistuksen.” (Room. 3:8.) Roomalaiskirjeessä Paavali esittää oppinsa ja julistuksensa yksityiskohtaisesti. Siinä yhteydessä hän painottaa voimakkaasti myönteistä suhdettaan lakiin.

Kuuluisa jakso Room. 7:7–25 ”minästä”, joka ei kykene tekemään hyvää, on ennen kaikkea lain apologia. Tässä tekstin jaksossa Paavali nimittäin painokkaasti julistaa: ”Laki itse on silti pyhä, ja käsky on pyhä, oikea ja hyvä” (Room. 7:12–). Vähän myöhemmin (j. 14) hän puhuu, mikäli mahdollista, vielä voimakkaammin lisätessään:

”Me tiedämme, että laki on hengellinen.” Juutalaisista teksteistä, rabbiinien ja muiden, löydämme tietysti monia voimakkaita lausumia lain korostetusta ja arvovaltaisesta luonteesta. Minun tietääkseni ei kuitenkaan tähän päivään mennessä ole juutalaisuuden piiristä löydetty mitään samanlaista lausumaa kuin Room. 7:14 siitä, että laki on *pneumatikos* 'hengellinen'.

Paavali siis kuitenkin ilmaisee ajatuk-sensa lain arvosta näin voimakkaasti ja ainutlaatuisesti. Tämä lain hengellinen luonne vastaa sitä seikkaa, että lain vanhurskauten vaatimus täyttyy vain niissä, joilla on Henki, nimittäin kristityissä. He eivät nimittäin vaella ”lihan mukaan vaan Hengen mukaan”. Näin asian ilmaisee Room. 8:4. Kaikkiaan tekstijakso Room. 8:1–17, johon tämä jae sisältyy, on myönteinen vastine edeltävälle jaksolle 7:7–25. Room. 8 käsittelee Hengessä eletävää uutta elämää, jossa laki lopulta ja lopullisesti saavuttaa täyttymyksensä ihmisten elämässä. Pyhä Henki on se eskatologinen lahja ja varustus, joka mahdollistaa tämän lain täyttämisen, niin kuin tunnetut profeettojen tekstit (Jer. 31:31–34 ja Hes. 36:26–27) olivat ennakoineet, että eräänä päivänä tulisi tapahtumaan. Paavali sijoittaa lain siihen eskatologiseen lopunajan tilanteeseen, jossa varhaiskristityt itseymmärryksensä mukaan olivat. Kuten 1. Kor. 10:11 jo osoitti meille, tähän tilanteeseen koko Raamattu puhuu typologisella tavallaan: ”Nämä tapahtumat ovat varoittavia esimerkkejä, ja ne on kerrottu ojennukseksi meille, joiden osana on elää lopun aikoja” (1. Kor. 10:11).

Miten nämä Paavalin näennäisesti ristiriitaiset lausumat lain paikkansapitävyydestä ja sen monista yksittäisistä käskyistä sopivat toisiinsa? Toisaalta hän voi, kuten olemme nyt nähneet, puhua voimakkailla sanoilla varauksettomasti lain pyhydestä ja hengellisyydestä. Toisaalta hän voi esimerkiksi selittää: ”Herraan Jeesukseen luottaen tiedän varmasti, ettei mikään ole sinänsä epäpuhdasta” (Room. 14:14). Tällä hän lakkauttaa määräykset epäpuhtaista eläimistä ja epäpuhtaasta ruuasta, joista 3. Moos. 11 ja 5. Moos. 14:3–21 säättävät. Tietyissä mielessä Paavalin lain tulkinnas-

sa ja hänen eettisessä lain aineksen käyttövassaan täytyy olla määrätty ero keskustan ja laitojen välillä. Keskuksessa on dekalogi, kymmenen käskyä (2. Moos. 20 ja 5. Moos. 5). Tämän ilmaisee selkeästi Room. 13:9, jossa Paavali lainaa käskyistä peräti neljää: ”Käskyt ’älä tee aviorikosta’, ’älä tapa’, ’älä varasta’, ’älä himoitse’, samoin kaikki muutkin, voidaan koota tähän sanaan: ’Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi’” (Room. 13:9). Yksittäiset dekalogin käskyt kootaan siis lähimmäisenrakkauden käskyyn, jonka sisältää 3. Moos. 19:18. Samaa tähdentää Paavalin lausuma Gal 5:14, jossa hän puhuu lähimmäisenrakkauden käskystä, ei vain dekalogin vaan koko lain tiivistelmänä.

Keskustan ja laitojen ero, jossa hallitseva periaate *agapee*-käskyn muodossa tulee ratkaisevaksi eettiseksi kriteeriksi, on kuitenkin vain yksi osa vastauksista kysymykseen siitä, miten Paavali käsittää lain pysyvän velvoittavuuden. Kun hän sanoo: ”Kristus on lain loppu” pelastuksen kannalta (Room. 10:4), se tarkoittaa, että Israelin pyrkimys lain noudattamiseen tähtäimes-
sään vanhurskauten tavoittaminen on tullut tiensä päähän (Room. 9:31–32). Velvoitus lain puhtaussäädösten tai jopa ympärileikkauksen pitämiseen käskynä perustavasta liiton merkistä on kumoutunut. Galatalaiskirjeessä Paavali käyttää hyvin voimakkaita sanoja siitä periaatteellisesta vastakohdasta, joka on toisaalta pakanakristittyihin kohdistetun ympärileikkauksen vaatimuksen ja toisaalta Kristuksessa olevan pelastuksen välillä (Gal. 5:1–6). 1. Kor. 7:19 sisältää hyvin mielenkiintoisen ja valaisevan päätelmän siitä, miten ympärileikkauksen vaatimuksen torjunnasta edetään siihen, mikä laissa tosiasiallisesti täysin säilyttää kristittyjä velvoittavan luonteensa: ”On yhdenmukaista, onko ihminen ympärileikattu vai ei; tärkeää on Jumalan käskyjen noudattaminen.”

Käsittääkseni voimme ilmaista Paavalin käsityksen lain osuudesta seuraavasti: ”Kukaan ei voi vanhurskautua niillä teoilla, joita laki vaatii (Room. 3:20). Kristuksessa lain kelpaamattomuus pelastuksen välineeksi on lopullisesti paljastunut ja ratkais-

tu. Yhtä täysin laki kuitenkin säilyy Jumalan tahdon täysin pätevänä ilmauksena siitä, miten hänen kansansa tulee elää. Laki on pyhä ja viitoittaa tietä pyhään elämään, joka vastaa Jumalan omaa pyhyyttä (ns. pyhyyslaki 3. Moos. 17–26). Kristuksessa ja Pyhän Hengen yleisessä vuodattamisessa kaikkiin kristittyihin viimeiset ajat ovat nyt tulleet. Tässä eskatologisessa tilanteessa laki saavuttaa todellisen ja varsinaisen täyttymyksensä kristittyjen keskuudessa kirkossa. Heille laki on kaikkiaan jo varsinaisessa merkityksessään eettisesti ohjeellinen ja velvoittavat.

Se eskatologinen todellisuus, jossa kristityt elävät, johon laki on nyt sijoitettu ja jolle koko Raamattu on kohdistettu, niin kuin 1. Kor. 10 eskatologisella tulkinnallaan sanoo, on Paavalilla kattava periaatteellinen kriteeri lain normatiivisuutta arvioitaessa. Siinailla saamassaan muodossa laki ei suinkaan tule muuttumattomana uuteen eskatologiseen todellisuuteen. Paavali itse asetti vastakohtiksi vanhan ja uuden liiton käyttäen apunaan käsitteitä Siinai ja uusi Jerusalemi (Gal. 4–26). Analogisesti tälle tehdään terminologinen ero Siinain lain ja Siionin lain välillä. ”Siion” tarkoittaa tässä eskatologisesti uudistunutta Jumalan kansaa siinä, mitä profeetat ovat kuvanneet Jumalan valtakunnan keskukseksi eli Siionissa eli Jerusalemissa. Siinain laki muuttuu Siionin laiksi. Se on eettisesti ohjeellinen eskatologisesti uudistuneelle Jumalan kansalle. Paavalikin liittyy muuttuneen ja uudistuneen lain häneen, joka pelastuksen kannalta on lain loppu, Kristukseen, ja nimittää sitä Kristuksen laiksi (Gal. 6:2: 1. Kor. 9:21).

2. Jeesus Matteuksen evankeliumin mukaan

Nyt yhdistämme linjat Jeesukseen ja hänen opetukseensa Raamatun eettisestä normatiivisuudesta. Jeesuksen messiaanisenä opettajana ja Paavalin Kristuksen laiksi nimittämien asioiden välittäjänä kohtaamme selvimmin ns. vuorisaarnassa (Matt. 5–7).

2.1. Vuorisaarna

Johdannosta (5:1–2), joka kertoo, että Jeesus nousi vuorelle, käy ilmi, että se on antanut nimensä koko puheelle, niin että tässä on kysymys lopun ajan typologisesta vastaavuudesta Siinailla annettuun ilmoitukseen laista. Opetuslastensa ympäröimänä Jeesus alkaa nimittäin puhua ja opettaa heille, ja tämä hänen oppinsa osoittautuu sel-laiseksi, niin kuin koko puheen loppu korostaa, että kuulijat hämmästyvät, ”sillä hän opetti niin kuin se, jolle on annettu valta, ei niin kuin lain opettajat” (7:29). Vuorisaarna sisältää Messiaan arvovaltaisen opin.

Miten tämä oppi suhteutuu Raamattuun eli ennen kaikkea Mooseksen Siinailla saamaan lakiin? Vastaus: Näennäisesti samalla tavoin ristiriitaisesti kuin näimme jo Paavalilla. Tarkoitetaan, että Jeesus toisaalta (5:17, 19) näyttää antavan laille rajoittamattoman tunnustuksen sanoissaan: ”Älkää luulko, että minä olen tullut lakia tai profeettoja kumoamaan. En minä ole tullut kumoamaan, vaan toteuttamaan. — Sitä, joka jättää laista pois yhdenkin käskyn, vaikkapa kaikin vähäisimmän, ja siten opettaa, kutsutaan taivasten valtakunnassa vähäisimmäksi, mutta sitä, joka noudattaa lakia ja niin opettaa, kutsutaan taivasten valtakunnassa suureksi.” Toisaalta Jeesus asettaa ns. antiteesin sarjassa (5:20–48) oman arvovaltansa lakia vastaan julistaessaan yhä uudestaan: ”Teille on opetettu tämä isille annettu käsky” ja sitten asettaessaan Raamatun sanan vastakohtaksi oman arvovaltaisen lausumansa: ”Mutta minä sanon teille.” Pari esimerkkiä: ”Teille on opetettu tämä käsky: ’Älä tee aviorikosta.’ [Tässä siis viitataan kuudenteen käskyyn 2. Moos. 20:14 ja 5. Moos. 5:18.] Mutta minä sanon teille: Jokainen, joka katsoo naista niin, että alkaa himoita häntä, on sydämessään jo tehnyt aviorikoksen hänen kanssaan.” (5:27–28.) ”Teille on opetettu: ’Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihamiestäsi.’ [Tässä viitataan siis aikaisemmin mainittuun lähimmäisenrakkauden käskyyn 3. Moos. 19:18.] Mutta minä sanon teille: Rakastakaa vihamiehänne.” (5:43–44.)

Millainen sisäinen suhde on siis Jeesuksen näennäisesti ristiriitaisilla lausumilla, kun hän toisaalta näyttää täysin tunnustavan Mooseksen lain käskyt ja toisaalta arvostele niitä tai kumoa ne täysin ja korvaa ne uusilla käskyillään? Tähän kysymykseen on vastattava analogisesti sille, mitä jo sanottiin vastaavasta jännitteestä Paavalin lakia koskevien eri lausumien välillä. Jeesus on se Messias, joka julistaa ja henkilössään edustaa Jumalan valtakunnan välitöntä läheisyyttä. Hän kutsuu ihmisiä kääntymiseen. Ne jotka liittyvät häneen, seuraten häntä hänen opetuslapsinaan, pääsevät lopun ajan uudelleenluotuun Jumalan kansaan. Opetuslasten messiaanisenä opettajana Jeesus perehdyttää heidät Jumalan todelliseen ja rajoittamattomaan tahtoon.

Kuudes käsky kieltää kyllä avioeron. Sen pelkästään ulkonainen, kirjaimellinen noudattaminen ei kuitenkaan läheskään ole vielä antanut sen elämää suojelevan huolenpidon, jonka Jumala tähän käskyyn on sisällyttänyt, päästä oikeuksiinsa. Käsky haluaa suojella aviopuolisoiden loukkamattomuutta ja arvoa, jotka liittyvät irrottamattomasti aviosuhteeseen, kaikilta ulkopuolelta tulevilta loukkauksilta. Koska naiset ovat aina erityisessä vaarassa joutua sukupuolisten väärinkäytösten kohteeksi, Jeesus puhuu erityisesti miehen himoitsemasta kateudesta, kun hän tässä asettaa esimerkiksi kuudennen käskyn sisällön syventämisen ja terävöittämisen.

Edellä mainitun toisen esimerkin kohdalla, joka mainittiin antiteesien sarjasta, eli lähimmäisenrakkauden kohdalla on samoin. Käsky ulottuu kauas yli maanmiesten oman kansan jäsenten tai samaan uskonnolliseen ryhmään kuuluvien, niin kuin jotkut kirjanoppineet määrittelivät ja rajoittivat sen Jeesuksen aikana. Tiedämmehän toisesta keskeisestä synoptisesta tekstistä, jossa Jeesukselta kysytään, mikä on suurin käsky, että hän asettaa sen käskyn, joka käsklee rakastamaan lähimmäistä niin kuin omaa itseä, samanvertaiseksi sen käskyn kanssa, joka käsklee rakastamaan Herraa Jumalaa yli kaiken (vrt. Mark. 12:28–34 ja rinnakkaiskohdat Matt. 22:34–40 ja Luuk. 10:25–28). Lainopettajalle, joka asetti jat-

kokysymyksen ”Kuka sitten on minun lähimmäiseni?” (Luuk. 10:29), Jeesus kertoi vertauksen miesparasta, joka oli joutunut ryöväreiden käsiin ja jota lopulta muuan samarialainen armahti. Tässä katse siirretään objektikysymyksestä: ”Kuka on minun lähimmäiseni?” subjektiin: ”Kenen lähimäinen minä olen?” Vuorisaaressa Jeesus räjäyttää lähimmäisenrakkauden käskyn tulkinnassa rajat julistamalla, että hänen opetuslastensa tulee rakastaa jopa vihamiehiään ja rukoilla niiden puolesta, jotka vainoavat heitä.

2.2. Opetuslasten etiikka

Jeesuksen opetus vuorisaaressa kohdistuu hänen opetuslapsiinsa, ei ihmisiin yleisesti. Se ilmenee sekä siitä tietoisesti käytetystä kehyksestä, jonka evankelista Matteus on puheelle antanut, että sisällöllisistä seikoista kuten esimerkiksi viimeisestä autuaaksi julistamisesta: ”Autuaita olette te, kun teitä minun tähteni herjataan ja vainotaan” ja sitä seuraavasta lausumasta: ”Te olette maan suola. – Te olette maailman valo.” (5:11–14.) Myös koko Matteuksen evankeliumin loppu esittää yksiselitteisesti, että tämä Jeesuksen opetus koskee niitä, jotka jo ovat hänen opetuslapsiaan, ja niitä, joista tulee hänen opetuslapsiaan. Lähetyskäskyssä Jeesus nimittäin antaa seuraavan tehtävän apostoleille: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkia, mitä minä olen käskennyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.” (28:19–20.)

Kun me lukijoina pääsemme Matteuksen evankeliumin viimeiseen jakeeseen ja kohtaamme siinä siis tämän käskyn, jonka mukaan uusia opetuslapsia on opetettava pitämään kaikki, mitä Jeesus on käskennyt, tämä muotoilu viittaa kaikkeen evankeliumissa edellä sanottuun, kun on saatava selville, mitä Jeesus tosiasiaa on opettanut. Hän on esiintynyt ja opettanut Messiaan arvovallalla. Lain osalta tämä tarkoittaa, kuten jo olemme nähneet, liittyen erityisesti

vuorisäärinjaksoon luvuissa 5–7, että hän toteuttaa sen ja avaa sen syvyydet Jumalan täydellisen tahdon ilmauksena.

Aikaisemmin käytetyllä terminologialla ilmaisten Jeesus astuu esiin lopunajan messiaanisenä Siionin lain opettajana. Hän muuttaa Siionin lain eskatologiseksi Siionin laiksi tai Kristuksen laiksi. Tässä muutetussa, eskatologisessa muodossa laki on siis edelleen normatiivinen Jeesuksen opetuslapsille. Jeesuksen monta kertaa käyttämästä kaksoisilmauksesta ”laki ja profeetat” (Matt. 5:17; 7:12; 22:40) voimme laajentaa tämän lausumaan, että kaikki pyhät Kirjoitukset, siis koko Vanha testamentti, säilyttävät normatiivisuutensa Jeesuksen opetuslasten joukossa. Koska hän kuitenkin itse hyvin voimakkaasti korostaa Siionin lakia – Jeesus puhuu lähetyksessä omasta opetuksestaan, jota pitämään kaikki hänen opetuslapsensa tulee opettaa – voimme Matteuksen evankeliumin viimeisen jakeen perusteella nyt lukea myös tämän Uuden testamentin evankeliumin niiden Raamatun kirjoitusten joukkoon, joilla on pysyvä eettinen normatiivisuus Jeesuksen opetuslasten joukossa.

3. Raamatun eettinen normatiivisuus kirkossa

3.1. Kirkko Kristuksen ruumiina maailmassa ja yksittäinen kristitty uutena luomuksena

Matteuksen evankeliumin historisoivaa terminologiaa käyttäen olen edellä johdonmukaisesti puhunut Jeesuksen opetuslapsista ja opetuslasten joukosta. Kun evankelista Matteus kirjoitti, kirkko (*ekklesia*) oli jo kauan aikaisemmin muodostunut sen liikkeen ja niiden ihmisten yhteenliittymisen vallitsevaksi nimitykseksi, jotka uskovat Kristukseen. Jotta voisimme mahdollisimman täsmällisesti teologisesti määrittää, keitä kirkko ja sen jäsenet ovat ja mikä asema Raamatulla eettisenä normina on kirkossa ja kirkolle, palaan nyt Paavaliin.

Paavalin tärkein ja luonteenomaisin eklesiologinen käsite on *Kristuksen ruumis*. Kirkko on Kristuksen ruumis. Tämä on pal-

jon enemmän kuin kaunis vertauskuva kristittyjen keskinäisestä riippuvuudesta ja yhteydestä analogisina ruumiinjäsenille. Termillä on sakramentaalinen tausta ehtoollisessa, jossa ateriaan osallistuvat leivän välityksellä tulevat osallisiksi Kristuksen ruumiista ja lisäksi Aadamin ja Ihmisen Pojan traditioista. Kristuksen ruumiina maailmassa kirkko on se Jumalan luomistyön osa, joka jo nyt ajassa on voitettu takaisin Jumalalle ja sidottu kuuliaisuuteen Kristusta, korotettua taivaallista Herraa (*Kyrios*), kohtaan.

Tämä liittyy siis täysin siihen eskatologiseen tilanteeseen, josta edellä olen useaan otteeseen puhunut. Kirkossa vallitsee eskatologinen uudistunut todellisuus, uudestiluominen voimineen. Yksittäinen kristitty, joka kasteessa sijoitetaan Kristuksen ruumiiseen (vrt. 1. Kor. 12:12–13) ja joka on Kristuksessa, on uusi luomus: ”Jokainen, joka on Kristuksessa, on siis uusi luomus” (2. Kor. 5:17). Yksittäinen kristitty ja kirkko kokonaisuudessaan voivat ja näiden tulee osoittaa maailmalle, joka on vielä lunastuksen ulkopuolella, miten käyttäytyy se luomus, joka on palannut Luojaansa ja Herransa luo tätä ylistäen ja tälle kuuli-aisena. Eskatologisen uudestiluomisen todellisuudessa Jumalan alkuperäinen tahto niitä ihmisiä kohtaan, jotka hän on luonut kuvakseen, ja tahto, jonka synnin aiheuttama ihmissydänten turmelus on sumentanut, voi jälleen todellistua, ja sen tulee todellistua.

Voimme muuten tässäkin todeta Jeesuksen ja Paavalin välillä vallitsevan täyden yksimielisyyden, mikä ilmenee selvästi siitä, että Jeesus torjuu sen avioerojärjestyksen, jonka Mooses oli sallinut (5. Moos. 24:1), kun Jeesus viittaa siihen, että se miehen ja vaimon välinen murtumaton yhteys, jonka Jumala oli asettanut luomisen aamuna ennen syntiinlankeemusta, nyt jälleen voi tulla ja sen tuleekin tulla voimaan ja siten kumota Siionin lain avioeromääräykset (Mark. 10:2–9; Matt. 5:31–32).

3. 2. Uuden testamentin kehotukset opettavat kirkkoa ja yksittäistä kristittyä kuuliaisuudessa Herraa Jeesusta kohtaan ellettävästä elämästä

Kristuksen kuolemasta alkaen tähän päivään saakka olemme pelastushistoriassa kahden pisteen välillä: pelastuksen ajan murtautuminen maailmaan ja Kristuksen voittoisa ja riemullinen paluu tuomiolle ja toteuttamaan Jumalan valtakuntaa lopullisesti. Jeesuksen ensimmäisen tulemisen ja hänen paruusiansa välissä on meneillään prosessi, jossa hän parhaillaan ottaa haltuunsa koko luomakunnan sen Herrana (*Kyrios*, Fil. 2:6–11).

Kirkko ja yksittäinen kristitty on vedetty mukaan tähän prosessiin. Kirkossa Kristus jo tunnetaan ja tunnustetaan Vapahtajaksi ja Herraksi. Aikavälillä Kristuksen ensimmäisestä tulemisesta hänen paluuseensa kirkon tehtävänä on laajimmassa mielessä todistaa maailmalle, että Kristus on Vapahtaja ja Herra. Tätä palvelutyötä varten tarvitaan ohjeistusta ja opastusta sekä kirkolle kollektiivina ja yhteisönä että yksittäiselle kristitylle. Sellaista ohjeistusta ja opastusta antavat Uuden testamentin kirjeissä olevat kehotukset. Ne puhuvat juuri tähän eskatologiseen elämäntilanteeseen, jossa kirkko ja yksittäinen kristitty ovat. Eettisen kehoituksen vastaanottajana on siis kirkko/kristitty matkallaan Kristuksen ensimmäisestä tulemisesta kohti hänen paluutaan.

Kannattaa mainita, ettei Paavali koskaan käytä käsitettä *parainein*, johon pohjautuu teologisessa käytössä oleva termi *pareneesi*, vaan sen sijaan käsitettä *parakalein*, jolla on kaksi merkitystä: kehottaminen ja lohduttaminen. Tällä terminologian valinnalla hän ilmaisee, että hänen antamansa opastus on luonteeltaan ystävällistä puhuttelua ja rohkaistusta. Paavalin *parakeesi* – käyttääksemme nyt tätä sopivampaa termiä kuin *pareneesi* – kohdistuu kristittyihin, kuten jo sanoimme. Se perustuu kasteeseen ja vanhurskauttamiseen, joita se edellyttää. Kysymyksessä on siis niille osoitettu kehoitus, jotka Kristus on jo pyhittänyt uhrikuolemallaan ja jotka tunnustavat Kristuksen Lunastajakseen ja Herrakseen. Tämä perustellaan esi-

merkiksi Roomalaiskirjeessä (6:4, 10–11, 15–23) ja ohjelmallisessa siirtymässä kirjeen kehoitusosioon (12:1–2): ”Jumalan armahtavaan laupeuteen vedoten kehotan (*parakaleoo*) teitä, veljet: Antakaa koko elämäenne pyhäksi ja eläväksi, Jumalalle mieluiseksi uhriksi. Näin te palvelette Jumalaa järjellisellä tavalla. Älkää mukautuko tämän maailman menoon vaan, vaan muuttukaa, uudistukaa mieleltänne, niin että osaatte arvioida, mikä on Jumalan tahto, mikä on hyvää, hänen mielensä mukaista ja täydellistä.”

Toinen vahva perustelu Paavalilla on 1. Kor. 6:9–11. Hän rajaa ne, joita hän puhuttelee kirjeensä vastaanottajina, kaikenlaisista vääryyistä tekevästä ihmisistä (*adikoi*): ”Tällaisia jotkut teistä olivat ennen, mutta nyt teidät on pesty puhtaiksi ja tehty pyhiksi ja vanhurskaiksi Herran Jeesuksen Kristuksen nimessä ja Jumalamme Hengen voimasta.” Heille annettua pelastuksen lahjaa vastaa heidän saamansa tehtävä. Tämän dynamiikan, jota usein on sanottu pelastuksen indikaatiivin ja imperaatiivin väliseksi suhteeksi, ilmaisevat hyvin seuraavat kohdat: ”Jos me elämme Hengen varassa, meidän on myös seurattava Hengen johdattusta” (Gal. 5:25). ”Tehkää peläten ja vavisten työtä pelastuaksenne. Jumala saa teissä aikaan sen, että tahdotte tehdä ja myös teette niin kuin on hänen hyvä tarkoituksensa.” (Fil. 2:12–13.)

Uuden testamentin kirjoittajat tähden-täivät velvoitusta pyhään elämän, pyhitykseen. Paavalin tavallisin puhuttelusana seurakuntakirjeidensä vastaanottajille niiden alussa on ”te pyhät” (*hagioi*, Room. 1:7; 1. Kor. 1:2; 2. Kor. 1:1; Ef. 1:1; Fil. 1:1; Kol. 1:2). Pyhitettyinä kristityt on vihitty kuulumaan yksin Jumalalle. Hänen ja heidän välillään tulee olla vastaavuus. Ohjelmallisen selvästi tätä tähdentää 1. Piet. 1:15–16: ”Niin kuin hän, joka teidät on kutsunut, on pyhä, niin tulkaa tekin pyhiksi kaikessa, mitä teette. Onhan kirjoitettu: ’Olkaa pyhät, sillä minä olen pyhä.’” Lainattu kohta on 3. Moos. 19:2, siis se lause, joka johdattaa pyhyyslain jakson keskiöön ja toistuu kuin kertosäe tai kuin punainen lanka seuraavissa luvuissa (20:7–8, 26; 21:6–8, 15, 23; 22:9, 16, 32).

Tästä saamme siis lisävahvistuksen siihen, minkä olemme jo aikaisemmin todenneet lain pysyvästä eettisestä normatiivisuudesta kehotuksena ja opastuksena pyhyteen. Ei kuitenkaan ole kysymys mistään pyhyyslain lukujen yksittäiskäskyjen ja määräysten välittömästä ja kirjaimellisesta omaksumisesta (3. Moos. 17–26). Pyhyyslaki on alistettava eskatologiseen muutokseen, joka on tapahtunut siirryttäessä Siinailta Siioniin, niin kuin edellä on lausuttu.

Kristuksen ja yksittäisen kristityn kutsumuksena eskatologisessa elämäntodellisuudessa Kristuksen ensimmäisen tulemisen ja hänen paluunsa välillä on yhtenäisen ja uskottavan todistuksen antaminen Jumalan Kristuksessa tapahtuneesta pelastustesta ja Kristuksesta Herrana maailmalle ja ympärillä olevalle kirkolle ja ihmisille. Siinä Jumalan luomakunnan osana, joka on jo voitettu takaisin Jumalalle, on kirkon, Kristuksen maailmassa olevan ruumiin, heijastettava uudestiluomista ja sen pyhää järjestystä. Tämä tuo mukanaan välirikon ympärillä olevan maailman, Jumalalle vieraan ja lunastuksen ulkopuolella olevan kosmoksen, kanssa. Juuri lainattu Room. 12:2 sanoo: ”Älkää mukautuko tämän maailman menoon vaan muuttukaa.”

Jo Uusi testamentti itse pohtii sitä ja esittää esimerkkejä siitä, kuinka vaativaa ja monimutkaista tämän kutsun siirtäminen elettyyn elämään kuitenkin on. Koska Paa- vali kävi perusteellista kirjeenvaihtoa Korintin seurakunnan kanssa 50-luvun puolivälissä, se on meille parhaiten tuntemamme esimerkki siitä hengellisestä ja hurma- henkisestä välirikosta, joka seurakunnalla oli vanhan, lunastuksen ulkopuolella olevan maailman eli aioonin kanssa. Korintin hurmahenget mielsivät olevansa jo täysin osallisia eskatologisesta ylösnousemustodellisuudesta sillä tavoin, että he halveksivat vanhaa maailmaa eivätkä välittäneet siitä. He laiminlöivät yhteydenpidon ympärillään olevan yhteiskunnan ja kulttuurin kanssa, minkä seurauksena seurakunnan ja ulkopuolisten välille kehkeytyi jännitteitä ja väärinymmärryksiä. Korintin seurakunnassa tai joissakin sen osissa olivat muun

muassa vallalla tietynlainen eskatologinen vapaamielisyys ja yhdenvertaisuus, jotka mursivat yhteiskunnan patriarkaalisia rakenteita ja toimintamalleja ja aiheuttivat epäilyksiä yhteiskuntakapinasta.

Pääasiana Paavalin Korintin seurakunnalle antamissa eettisissä ohjeissa on oikea tasapaino toisaalta eskatologisen uudestiluomisen todellisuuden ja toisaalta uskovien jatkuvan Jumalan luomaan maailmaan kuulumisen välillä; siihenhän kuului- vat myös epäuskoiset ja yhteiskunta heidän ympärillään. Murros vanhan maailmanajan kanssa ei saa ilmetä sen paremmin hengellisenä pakona maailmasta kuin vetäytymisenä maailmasta kristilliseen gettoon.

Paavalin kirjeiden rinnalla Uudessa testamentissa erityisesti 1. Piet. avaa meille, miten kristittyjen uuden eskatologisen identiteetin mukaan tulee elää suhteessa yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Mottona on vastuullinen osallistuminen yhteiskuntaan niin pitkälle, ettei se saata huonoon valoon sitä uutta identiteettiä, joka kristityillä Jumalalle pyhitettyinä ja Jumalan oman pyhyiden kanssa sopusoinnussa olevan pyhyiden velvoittamina on.

3.3. Koko Raamattu on kirkolle eettisesti normatiivinen – Raamatun kommunitaristisen vastaanottamisen oikeutus ja välttämättömyys eettisenä normina

Käsittääkseni vastaus kysymykseen Raamatun eettisen normatiivisuuden laajuudesta on mitä suurimmassa määrin riippuvaista siitä, keihin Raamattu kohdistetaan mahdollisena eettisenä normina. Olen tässä yrittänyt osoittaa, että Jeesuksen mukaan, erityisesti Matteuksen evankeliumissa, ja Paavalin mukaan kaikki pyhät Kirjoitukset, siis Vanha testamentti, ovat voimassa siinä eskatologisessa todellisuudessa, jossa kirkko ja kaikki sen kastetut jäsenet elävät. Tämä koskee lakia sen Siionin laiksi muutetussa muodossa ja pyhiä Kirjoituksia yleisesti sillä tavoin kuin niitä typologisesti sovelletaan kristittyjen eskatologiseen kunkinhetkiseen tilanteeseen. Uuden testamentin kirjoituksiin on ensinnäkin merkitty muistiin Jeesuksen oppi, jota hän itse on julistanut

kaikkia opetuslapsia kirkossa velvoittavana. Sitten tämäkin Raamatun aineksen osio on tietysti normatiivinen.

Toiseksi Paavalin kirjeillä ja muilla Uuden testamentin kirjeillä on apostolinen arvovalta ja jo tällä perusteella normatiivinen arvo kirkolle halki kaikkien myöhempien sukupolvien. Kehotukset on suunnattu kirkolle ja yksittäisille kastetuille kristityille siinä tilanteessa, jossa he elävät matkallaan kohtaamaan palaavaa Kristusta. Ne saatavat kirkon ja jokaisen yksittäisen kristityn elämään pyhää uudestiluumisen elämää kuuliaisina tätä Kristusta kohtaan, jonka he tuntevat ja tunnustavat Herraksi (*Kyrios*) jo ennen hänen voittoisaa ja riemullista paluutaan. Kirkko ja sen jäsenet eivät mitenkään voi selviytyä niistä haasteista, jotka kutsuus heille esittää, muuten kuin niiden ohjeiden ja sen opastuksen avulla, jotka apostolinen kehoitus antaa.

Mielestäni tuollainen eskatologisesti motivoitu ekklesiologinen etiikka ja postmodernismin vahvat filosofiset ja kulttuuriset virtaukset voivat kohdata toisensa tietys-
sä paikassa. Yhtenäiskulttuurin hajoaminen ja lisääntyvät moninaisuus tekevät yhä useammista entistä vaatimattomampia ambiti-
oissaan siitä, missä määrin on mahdollista liittyä tiettyihin ideologioihin ja elämänkatsomuksiin. Pluralistisissa yhteiskunnis-

sa elävät rinnakkain erilaiset ryhmittymät, joilla kullakin on oma eetoksensa, omat velvoituksensa, sääntönsä ja tavoitteensa. Moraalifilosofit nimittävät kommunitaristiseksi etiikaksi sitä eetosta, joka on tunnusomaista tällaisille ryhmittymille ja joka velvoittaa niiden yksittäisiä jäseniä paljon tai vähän. Olen tässä yrittänyt muotoilla premissejä sellaiselle ekklesiologiselle etiikalle, jota tämän päivän moraalifilosofisella terminologialla voidaan nimittää kommunitaristiseksi. Siinä yhteydessä Raamattua voi ja tulee käyttää hyvin laajasti. Kärjistäen voimme jopa sanoa, että sellaisen ekklesiologisen etiikan kehittälyssä koko Raamattu on eettisesti ohjeellinen.

Kirjoittaja on Stavangerissa toimivan, Norjan Lähetysseuran (Norsk Misjonsselskap) ylläpitämän Lähetyskorkeakoulun Uuden testamentin eksegetiikan professori. Hän on ulkomaisena vieraana *Perustan* teologisilla opintopäivillä, jotka pidetään 3.–5.1. Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa. Hän pitää kolme luentoa:

- Pöydät kaatuvat – Jeesuksen välierikko temp-
pelin kanssa (sunnuntaina 3.1. klo 13.15)
- Uuden testamentin kasvu Vanhasta testa-
mentista varhaisjuutalaisuuden välittämänä
(maanantaina 4.1. klo 9)
- Uuden testamentin teologiaa vai uskonnon
historiaa? (tiistaina 5.1. klo 9)

Kiitos

Kiitämme lehtemme lukijoita, kirjoittajia, palautteen antajia ja levittäjiä kuluneen vuoden ystävydestä, yhteistyöstä ja avunannosta. Olemme tehneet lehteä vakavin ja iloisin ja kiitollisin sydämin välittääksemme lukijoille jotakin siitä, mitä uskomme toisaalta Jumalan tahtovan tuoda heille ja toisaalta heidän tarvitsevan ja voivan käyttää elämässään ja työssään. Ajattelempa, että Perusta on yhteinen asiamme niin lahjana kuin tehtävänä.

Toivotamme lukijoille Herramme ja Vapahtajamme armorikasta syntymäjuhlaa ja onnellista uutta vuotta Jeesuksen nimessä.

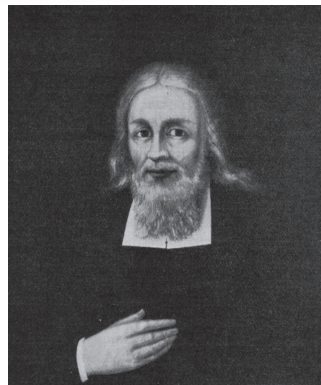
Jouko Talonen
neuvottelukunnan puheenjohtaja

Raimo Mäkelä
vastaava päätoimittaja

Timo Eskola
toinen päätoimittaja

Paula Eskola
toimitussihteeri

Hengellinen herätys ruotsalaisessa kaivosyhteisössä 300 vuotta sitten

Falunin kirkkoherra Olof Ekman
1630-1713.

Tämä esitykseni perustuu esitelmään, jonka pidin kolmannessa kansainvälisessä monitieteisessä pietismintutkimuksen kongressissa Francken laitoksissa Halleissa 1.9.2009. Koska pietismintutkimus Suomessa on paljon merkittävämpää kuin Ruotsissa, suomalaista lukijakuntaa saattaa kiinnostaa tutustuminen pietismin läpimurtoa koskevaan ruotsalaiseen tutkimusprojektiin. Vuoden 2011 jälkeen väitöstutkimukseni, joka on syntynyt Upsalan yliopistossa suomenruotsalaisen kirkkohistorian professori **Ruth Franzénin** johdolla, julkaistaan kirjana. Toimin Taalainmaan korkeakoulun historian lehtorina, jonka erityisalueena on kirkkohistoria.

Falunin kuparikaivostoiminta kirkon haasteena

1600-luvun puolivälissä kaksi kolmannesta maailman koko kuparituotannosta saatiin Falunista Ruotsista. Siinä oli siihen aikaan 6000 asukasta, ja se oli siten Ruotsin suurimpia kaupunkeja. Kaivostoiminta oli hyvin tärkeää Ruotsin valtion taloudelle. Kunninkaat kuten esimerkiksi **Kaarle XI** vierailivat usein kaivoksessa varmistumassa kai-

vostoiminnan tehokkuudesta. Epätavallista ei myöskään ollut ulkomaalaisten vieraiden vieminen kaivokseen, jotta heihin siten olisi tehty vaikutus.

Vuonna 1687 suuri osa kaivoksesta luhistui. Siitä syntyi sata metriä syvä suuri aukko. Sitä sanotaan ”suureksi järistykseksi”. Se leimaa edelleen vahvasti kaivosalueeseen liittyneitä kokemuksia.

Kuin ihmeen tavoin tämä suuri luhistuma ei kuitenkaan vahingoittanut työntekijöitä. Onnettomuus tapahtui nimittäin juhannuspyhäinä, kun kaikki olivat vapaalla.

Syksyllä 1693 kaivoksessa tapahtui uusi luhistuma. Jälleen koettiin se uskomaton asia, ettei kukaan vahingoittunut. Tällä kertaa kaivos nimittäin sortui myöhään eräänä lauantaiaitana kaikkien mentyä jo kotiin.

Vuoren sortuminen oli merkinä kaivostoiminnan heikentymisestä Suuressa Kuparivuorella. 1600-luvun jälkipuoliskolla kuparimalmi oli alkanut ehtyä. Vuorimiestilojen omistajat, jotka olivat kaivostoiminnan pääurakoitsijoita, olivat siksi alkaneet louhituttaa malmia vuoresta kaivosmiestensä avulla yhä epätoivoisemmin ja suunnittelemattomammin. Lopulta vuori ei yksinkertaisesti enää kestänyt,

kun se oli tullut ontoksi kuin reikäjuusto. Lühistumia ei voitu välttää.

Kaivoksen sortuminen johti käänteeseen kaivostoiminnassa. Sen seurauksena tuotanto keskitettiin. Vuorimiestilojen omistajien lounhintaa ohjattiin keskitetymin ja voimakkaammin. Ns. vuorimestari sai ajan myötä yhä selvemmän aseman nykyaikaisen johtajan tapaan. Vuorimiesten osaomistus vuoresta alkoi tulevaisuudessa muistuttaa yhä enemmän nykyaikaista abstraktista osakkeenomistamista.

Tässä prosessissa vuorimiestilojen omistajat menettivät yhä enemmän vastuuta kaivosmiehistään. Nämä kääntyivätkin hädässään pian keskeisessä asemassa olevan vuorimestarin puoleen eivätkä enää oman vuorimiestilanomistajansa puoleen. Tämä ilmeni selvästi esimerkiksi jo suuressa lakossa 1696.

Kun kaivosmiehet aikaisemman järjestyksen mukaisesti kuuluivat vuorimiestilan omistajan talouteen ja vastuulle, he mielsivät nyt itsensä yhä enemmän omaksi yhteisöksi. Kaivoksen lühistuminen oli vaikuttamassa abstraktisempien suhteiden syntymiseen. Ne eivät enää rajoittuneet omaan pienen konkreettiseen talousyhteisöön vaan saattoivat nyt laajentua suureen kaivosmieskollektiiviin.

Suuren Kuparivuoren vuorimestarina oli tuohon aikaan **Harald Lybecker**. Hän piti lühistumaa Jumalan antamana merkinä. Vuori oli sortunut kaksi kertaa, eikä kukaan ollut vahingoittunut. Se näytti ihmeeltä. Lybecker päätteli, että kaikkien vuoresta elatuksensa saavien pitäisi kääntyä läheisempään suhteeseen Jumalaan. Eihän ollut varmaa, että Jumala osoittaisi samaa armoa seuraavassa onnettomuudessa. Lybecker ja kuningas Kaarle XI kehittivät siksi valtion vuorikollegiota ryhtymään toimenpiteisiin kaivosmiesten hurskauden parantamiseksi.

Tästä seurasi, että Vesteråsin piispa **Carl Carlsson** sai tehtäväkseen laatia erityisen kaivosrukouksen. Sitä oli ajateltu käytettäväksi erityisinä rukouspäivinä Falunissa. Hurskauden kohentuessa ja uskon tullessa sisäisemmäksi tuotannon oli määrä vakiintua ja parantua.

Falun oli kuitenkin tunnettu kurittomasta väestöstään. Oli suuria alkoholi- ja väkivaltaongelmia. Yksi selitys kaupungin ongelmiin voi olla juuri mainitussa keskittämisproses-

sisä. Pienissä talousyhteisöissä elävän yksittäisen ihmisen ulkoinen kontrolli hajosi. Siitä seurasi moraalista epävarmuutta. Erityistä kaivosrukousta käytettiin Falunissa sen jälkeen, kun se kirkkoherra **Olof Ekman** oli muokannut sitä.

Falunin kirkkoherra Olof Ekman

Olof Ekman (1630–1713) on Ruotsin varhaispietismin suuria avainhenkilöitä. Hänet oli kutsuttu kirkkoherraksi Faluniin 1688, vuosi ensimmäisen suuren kaivossortuman jälkeen. Noihin aikoihin hän oli tunnettu henkilö. Hän oli nimittäin 1680 julkaissut suuren kirkonuudistusohjelman. Sitä on pidetty ruotsalaisena vastineena **Philipp Jacob Spenerin** kirjalle *Pia desideria* (1675, 'Hurskaita toivomuksia', suom. *Kirkon uudistus*). Sillä oli erikoinen nimi. *Siönödzslöffte* ('merihädässä annettu lupaus'). Ekman oli nimittäin laatinut kirjoituksensa selviytyttyään hengissä haaksirikosta matkallaan Liivinmaasta Ruotsiin. Liivinmaassa hän oli toiminut Ruotsin armeijan kenttäpiispana.

Ekman suhtautui kirjassaan hyvin kriittisesti luterilaisen kirkon tilaan. Hänen mukaansa Ruotsissa oli tuskin lainkaan todellisia kristittyjä. Tilanne oli kuitenkin hänen käsityksensä mukaan muutettavissa. Jos valtakunnan kaikki asukkaat alkaisivat elää kasteen liitossa, Ruotsista tulisi aivan uusi valtakunta kahdessa vuosikymmenessä. Pyhä Henki voisi toimia ihmisissä. Siitä olisi seurauksena muun muassa, ettei enää olisi köyhiä ja tavallinen taistelu ulkoisesta asemasta ja kunnioituksesta voitaisiin korvata nöyryydellä.

Yksi ero Ekmanin kirjalla ja Spenerin kirjalla oli: Ekmanin suurempi kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Ohjelmassaan hän osoitti, miten väestö voitiin herättää. Oli esimerkiksi tärkeää parantaa kirkon sielunhoitotyötä. Hän halusi myös ottaa käyttöön maallikoista muodostuvan hallituksen ja seurakunnan vanhimman viran. Seurakuntien pitäisi itse vastata kirkkokurista. Joka seurakuntaan pitäisi ottaa työhön opettajia, jotka voisivat tarjota lapsille ilmaista opetusta. Ruokaa tuli tarjota kouluissa ilmaiseksi. Ekman ehdotti myös sisäoppilaitoksia köyhimmille ja vaikeimmassa oloissa eläville lapsille. Ekmanin pyytämi-

nen Faluniin voi olla suhteessa kaupungin tarpeisiin. Hurskauden lisäämistä ja moraalisen asenteen kohentamista voidaan katsoa tarvittavan moraalisessa kriisitilanteessa.

Työssään Falunin kahdessa seurakunnassa 1688–1713 Ekman näki paljon vaivaa sivistyksen tason kohottamiseksi. Hän rakennutti pian Suuren Kuparivuoren kirkkoon sakariston saadakseen paikan koko seurakunnalle annettavaan katekismusopetukseen.

Väestön katekismustietojen lisääminen oli ajan vahva pyrkimys. Vuoden 1686 kirkkolaiki edellytti juuri sitä. Ekmanin tavoitteet suuntautuivat kuitenkin korkeammalle, eikä hänen opetuksensa pysähtynyt tiedon välittämiseen. Hänen päämääränään oli sellainen opetus, jonka tuli saattaa usko tuottamaan vaikutuksia elämään. Ekman julkaisi 1708 kirjan, joka oli kooste hänen Falunissa antamastaan opetuksesta. Sen paljonpuhuvana nimenä oli *Kristendoms övning* ('Kristillisuuden harjoitus').

Tämä Ekmanin katekismus oli kirjoitettu erityisesti kuparivuoren ympärillä oleville seurakunnille. Sitä käytettiin kaupungissa kauan Ekmanin kuoleman jälkeenkin. Kuten nimestä ilmenee, kirja oli hyvin käytäntöön suuntautunut. Kirkkokurissa Ekman tavoitteli yhteisymmärrystä. Toisinaan syntyikin sellainen yhteisen kiinnostuksen yhteys. Oli esimerkiksi tavallista, että Ekmanille kerrottiin, kun oli kuultu naiseen kohdistuneesta väkivallasta. Ekmanin ruumissaarnoissa on selvä ihanne. Falunin huomatuimmat henkilöt esittävät kunnollisiksi, yritteliäiksi, kirkolle uskollisiksi ja hurskaiksi kansalaisiksi.

Ekman halusi korottaa hurskauden tasoa antamalla enemmän vastuuta seurakunnan jäsenille. Yksi esimerkki tästä oli, että hän tahtoi kuulla heidän itse laulavan kirkossa. Falunin urkureilla ei siksi ollut kovin helppoa Ekmanin ollessa Falunissa. Hän vastusti soitinmusiikkia, jotta seurakunta itse olisi laulanut.

Esiteollisessa Falunissa oli jo varhain nykyaikaisia olosuhteita. Faluniin vakiintuneessa pietismissä yksilön ei enää tullut ohjautua pienryhmän ulkoisesta valvonnasta vaan toimia pikemminkin "sisäisen kompassin" eli itsenäisesti harkitsevan omantunnon mukaan. Keskittämisprosessissa, jossa työsuhteista tuli yhä persoonattomampia ja abstraktisempia, yksilö tuli yhä tärkeämmäksi.

Mielestäni Suuren Kuparivuoren varhaispietismi oli teologinen rinnakkaisilmiö Falunissa tapahtuneelle taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle muutosprosessille, joka tulevaisuudessa oli muodostuva yhä yleisemmäksi Ruotsi-Suomen muissa osissa.

Mistä Falunin pietismiä rakentaneet ideat tulivat?

Ekmanin toimipaikkana oli ollut Liivinmaa ennen Falunia. Se olikin tärkeä maakunta Ruotsin speneriläiselle varhaispietismille. Sen superintendenttinä oli **Johann Fischer**, joka oli Spenerin läheisiä ystäviä. Spenerin mielestä Fischer pystyi uudistamaan evankelista kirkkoa. Häntä sanottiin "Liivinmaan apostoliksi". Fischeriinkin oli vaikuttanut voimakkaasti saksalainen esipietistinen uudistusintoilija **Theofil Grossgebauer** Rostockista. Tämän tärkeä ohjelmakirjoitus *Wächter-Stimme aus dem verwüsteten Zion* ('Vartijan ääni autioituneesta Siionista') oli ilmestynyt 1661. Grossgebauerin tavoin Fischer piti hyvin tärkeänä kansan kristillisen sivistystason yleistä nostamista. Kummankin mielestä yleinen hurskauden taso oli kohotettavissa, jos seurakuntalaiset saivat enemmän omaa vastuuta kirkossa. Molemmat uskoivat myös, että voimakas kuninkaanvalta pystyi edistämään kristillistä elämää.

Fischer tunnetaan parhaiten toiminnastaan kansan sivistystason kohottamiseksi Liivinmaassa. Hän sai myös varhain taloudellista tukea kuningas Kaarle XI:ltä tähän työhön. Riikaan perustettiin maanviljelyskoulu ja kirjapaino. Tämä on hyvin mielenkiintoista. Liivinmaa oli Ruotsi-Suomessa ainoa maakunta, joka 1600-luvulla sai jonkinlaisen kansakoulun. Spener toivoi, että Ruotsista voisi tulla todella kristillinen valtakunta, jossa on hurskaita alamaisia. Kehitys Liivinmaassa oli luultavasti tärkeää tälle käsitykselle.

Kaarle XI saattoi toteuttaa Ruotsissa itsevaltiuden 1680 talonpoikaissäädyn valtiopäivillä antaman tuen avulla. Talonpojat ja kuningas liittoutuivat yhdessä Ruotsin aatelistaa vastaan. Tässä yhteydessä toteutettiin myös reduktio, jossa valtio otti takaisin itselleen aateliston maata valtiontalouden parantamiseksi. **Johannes Wallmannin** mukaan tämä oli

Spenerille hyvä uutinen. Hän piti nimittäin aatelistoa suuressa määrin maailmallisen ja materialistisen elämäntavan aiheuttajana ja siten tärkeänä syynä kansojen hurskauden puutteen.

Maanviljelyskoulujen perustaminen oli **Alexander Loitin** mukaan reduktion seuraus. Liivinmaalla oli nimittäin ollut vallalla maaorjuus aina reduktioon saakka. Näin ei ollut muualla Ruotsi-Suomessa, jossa maata omistavilla talonpojilla oli poliittinen edustus valtiopäivillä. Tässä oli suuri ero Liivinmaan ja valtakunnan muiden osien välillä. Kun reduktio toteutettiin Liivinmaalla, Ruotsin valtio julisti talonpojat vapaiksi. Uusien koulujen tarkoituksena oli valmistaa talonpoikia tähän uuteen tilanteeseen.

On mielenkiintoista todeta Wallmannin ajatus, ettei Spener koskaan lähettänyt ainoakaan kappaletta kirjaansa *Pia desideria* Fischerille eikä myöskään toiselle pohjoismaiselle yhteyshenkilölleen **Juhana Gezelukselle** Turkuun. Wallmann päättelee, ettei Spener ollut ajatellut ohjelmaansa Ruotsin valtakunnalle vaan mannereurooppalaiseen tilanteeseen. Spenerin ohjelma tekee kirkosta subjektin monitunnustuksellisessa tilanteessa. Hänen ohjelmassaan ei edellytetä voimakasta valtiovaltaa. Ruotsissa hallitsi kuitenkin yksi ainoa kirkko, suuri luterilainen kirkko, yhdessä luterilaisen kuninkaan kanssa. Näyttää siltä, että Spener siitä syystä oli saattanut kuvitella, että Ruotsi-Suomessa voimakas kuningas pystyi tukemaan pyrkimystä korkeammalle hurskauden tasolle. Grossgebauerin ohjelma oli jatkuvasti pätevä Ruotsissa.

On mielenkiintoista, että Ekmanin ohjelma julkaistiin samana vuonna kuin reduktiosta päätettiin. Hänen ohjelmansa muistutti suurimmalta osalta Grossgebauerin ohjelmaa. Ekman halusi aktivoida seurakuntien maallikoita enemmän ja uskoi Grossgebauerin tavoin, että valtio pystyi menestyksellisesti tukemaan kirkollisia uudistuksia. Grossgebauerin tavoin Ekman arvosteli esimerkiksi myös kirkkojen urkumusiikkia. Ekman ja Fischer varmaankin tapasivat toisensa Riiassa. Ekmanin myötä varhaispietismi tuli Ruotsiin sellaisessa muodossa, joka ei ollut vielä alkanut pitää seuroja ja joka uskoi valtioon parannuksen välineenä.

Ruotsista ei tullut koskaan pietististä valtakuntaa. Falunissa Ekmanin pietismi kuitenkin ilmeni käytännöllisessä kirkollisessa elämässä, ja se oli saava 1700-luvulla suuremman merkityksen Ruotsissa kaiken kaikkiaan.

Yksi Ruotsin ensimmäisistä pietisteistä Tukholman uusissa hengellisissä pienyhteisöissä oli **Georg Lybecker**, edellä mainitun falunilaisen vuorimestarin Harald Lybeckerin veljenpoika. Georg Lybecker oli taustahahmona laajalti levinneelle pietistiselle laulukirjalle *Mose och Lambsens visor* ('Mooseksen ja Karitsan lauluja'), joka julkaistiin 1717. Kuuluksa ruotsalainen kirjallisuushistorioitsija **Martin Lamm** on pitänyt tätä laulukokoelmaa ruotsalaisessa kirjallisuudessa tapahtuneen subjektivismiin läpimurron ilmauksena. Laulukokoelma tuli olemaan tärkeä Ruotsin pietisteille hyvin kauan. **Georg Lybecker** oli siis Harald Lybeckerin veljenpoika. On hyvin oireellista, että hän eräässä pöytäkirjassa ilmoittaa Ekmanin yhdeksi suurista innoittajistaan.

Sekä pietistit että ortodoksiluterilaiset käyttivät Ekmania usein 1700-luvun kirkollisissa keskusteluissa. Hänen myönteinen käsityksensä valtiosta ja uskonsa samalla kirkon maallikkovaikutukseen saivat aikaan sen, että molemmat ryhmät saattoivat luottaa Ekmanin. Tämä loi samalla tietyn rajan. Radikaalipietismi oli erittäin kaukana Ekmanin pyrkimyksistä. Muutoin on mielenkiintoista panna merkille, miten radikaalipietismi saattoi innoittaa nimenomaan kaivostyömiehiä luterilaisen Euroopan muissa osissa.

Suuren Kuparivuoren suuressa lakossa 1696 kaivostyömiehet laativat protestikirjoituksen, jossa valitettiin epäoikeudenmukaisia olosuhteita. He olivat muutamia vuosia kuunnelleet kirkkoherraa, jolla oli vahva yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden paatos. Tämä on saattanut sysätä liikkeelle heidän tämän suuntaisia vaatimuksiaan.

Toimituksen lisäys: Suomessa Ekmania on käsitellyt **Erkki Kansanaho** väitöskirjassaan *Hallen pietismin vaikutus Suomen varhaisempaan herännäisyyteen* (1947, s. 71–72, 82, 96, 144–145, 182) lähinnä referoiden teosta **Hilding Pleijel**: *Karolinsk Kyrkofromhet, Pietism och Herrnhutism 1680–1772. Svenska kyrkans historia utgiven av Hjalmar Holmqvist och Hilding Pleijel. Femte bandet. Stockholm 1935.*

keskustelua

Mitä savi voi valajansa käsissä?

Leif Andersenin artikkelit, jotka on julkaistu Perustassa sekä viime vuonna (4/2008 ja 5/2008) että tänä vuonna (4/2009), ovat herättäneet keskustelun, jota pidän tärkeänä. Muun muassa näiden artikkeleiden vuoksi edelleen jaksan lukea tätä teologista julkaisua. Andersenin kirjoitusten saattaminen lukijoiden ulottuville viestii minulle, ettei uuspietistinen lehti keskity vain kirkkokritiikkiin ja kirkossa esiintyvien ongelmien ruotimiseen vaan tahtoo myös pitää esillä evankeliumia ja sielunhoidollista sanomaa. Tästä lausun vilpittömän kiitokseni Perustalle. Andersenin suomennetut teokset Miksi nukut, Herra? ja Rukoilinko riittävästi? Rukouksen pettymyksiä ja iloja ovat suurenmoista luettavaa jokaiselle, joka kipuilen kyselyä, miksi Jumala lukuisista lupauksistaan huolimatta antaa rukoilijalle vain vähän vastauksia – kokemamme mukaan tuskin mitään.

Artikkelissa Julistaja – airut vai paimen? (4/2008) Andersen kirjoittaa: ”Minun ei pitäisi olla vain tekstin puolustusasianajaja ja kuulijoiden edessä vaan myös kuulijan asianajaja tekstin edessä.” Kirjoittaja rohkaistuu lähes samaan kuin profeetta Jeremia. Kolmesti Jumala kielsi häntä enää rukoilemasta kansan puolesta. Silti Jeremia rukoili. Erkki Ranta sanoo kommentaarissaan, että tämä kielto on ainoa, jossa me voimme uhmata Jumalaa. Airut kuuluttaa Jumalan sanaa ja asettuu silloin Jumalan rinnalle. Paimenena hänen tulee sen sijaan asettua ihmisten rinnalle. Silloinkaan hän ei kiellä Jumalan sanaa. Kristus mielessään hän kuitenkin tähän rohkenee ja puolustaa ihmistä ehkä jopa tekstiäkin vastaan, kuten

Andersen rohkeasti kirjoittaa. Jumala antoi kaiken uhratessaan Poikansa. Paimenen tulee, omassa rajallisuudessaan, pyrkiä samaan. Puolustaessamme ihmisiä luotamme perimmältään Jumalan armoon Kristuksessa. Tällöin rohkenemme puolustaa nöyrästi jopa itseämmekin.

Myös artikkeleissaan Lain ja evankeliumin päivittäminen, Jumalan vaitiolosta puhuminen ja Sielunhoito ennen ja nyt Andersen päivittää herätyskristillistä perinnettä rehellisesti ja tuoreella tavalla. Artikkelin Voiko Jumalalle antaa anteeksi? johdosta en kysele niinkään, mitä Jumala siitä anteeksiantamisesta saisi, vaan mitä me siitä voimme saada. Ehkä Andersenin artikkeliin sisältyy silti syvä sielunhoidollinen sanoma, jota tosin itse en vielä paljolti ymmärrä.

Mitä savi voi valajalleen? Savenvalajan luona Jeremia näki evankeliumin. Jumala voi tehdä sirpaleistakin uutta. Jopa kuolleisiin luihin hän voi puhalttaa elämän hengen. Minulle tämä on myös musertavaa lakia. Pilalle mennyt savi ei kelpaa enää mihinkään. Voiko savi pois heitettynä mitenkään protestoida valajaansa vastaan?

Terapiassa viha on keskeisellä sijalla. Sen ilmaiseminen auttaa tekemään eroa siihen, mikä elämässä on ollut vammauttavaa. Vihan kautta voi löytää omat rajat tavoilla, joita vastedes osaa puolustaa. Viha auttaa panemaan rajoja niin, ettei ihmisyyttämme enää loukata. Viha saattaa parhaassa tapauksessa johtaa anteeksiantamiseen. Joka tapauksessa vihan ilmaiseminen, silloin kun se on tarpeen, johtaa ihmisistä aina parempaan, ehkä rauhaan ja jopa rakkauteenkin.

Jotta voisimme antaa Jumalalle anteeksi, olisi meidän kaiki kiytävä ensin vihaamaan häntä. Miten tämä on mahdollista, sillä viha on jo inhimillisissäkin suhteissamme lähes tabu? Se, mikä teoriassa ja ajatusten tasolla on mahdotonta, tulee luullakseni kuitenkin todeksi tiedostamattamme, inhimillisyydessämme. Me vihaamme Jumalaa, jolta saamme kannettavaksi sellaista kuormaa, jota emme jaksakaan kantaa ja jonka alle näännyimme. Miksemme rohkeneisi tunnustaa ja kohdata tätä?

Silti viha aina myös vaurioittaa sisintämme. Siltä haluaisin vastaisuudessa välttyä. On käsittämätöntä, että Jumala kurittaessaankin vetää ihmistä lähelleen. Jotakin tästä olen kuluneen kesän aikana kokenut. Tässä, hänen lähelläni tahdon olla, käy miten käy! Minne menisin? Jumalalla on ikuisen elämän sanat.

Entä savi? Voiko se mitään? Pilalle mennyt savi voi ainakin itkeä! Itku ja rukous kulkevat usein käsikkäin Raamatun sanaksikin. Kun rukoillessamme itkemme, emme pyydä mitään tahansa. Pyydämme sellaista, minkä vuoksi joudumme itkemään. Ru-

kouksen tie huulilta sydämeen on lyhyt, mutta tuskainen matka. Itkumme ei avaa taivaan aarteita! Hyvyydessään Jumala vastaa ja kaiken tekee. Mutta itkumme ei Jumalakaan voi meiltä kieltää. Jos sen jälkeen vielä jaksamme, voimme myös rukoilla ja toivoa.

Reijo Sillanpää
Hämeenlinna-Vanajan
seurakunnan kappalainen

Paneelikeskustelu

Perustan teologisilla opintopäivillä Suomen Raamattuopistossa Kaunaisissa käydään sunnuntaina 3.1. klo 19.30 alkaen **paneelikeskustelu aiheesta Länsimaiden tuho?** lähtökohtana **Timo Vihavaisen** kirja. Keskustelijoina ovat **Seikko Eskola, Timo Eskola, Piia Latvala, Markku Ruotsila ja Hanna-Riitta Toivanen**, puheenjohtajana **Timo Junkkaala**. Kuultavana **Radio Deissä**, lähetysaika ks. www.radiodei.fi.

Tule rakentamaan parempaa tulevaisuutta lapsille ja nuorille

Suomen Raamattuopiston yhteydessä toimiva Diakonia-ammattikorkeakoulun Kauniaisten toimipaikka on kasvanut maan suurimmaksi kirkon nuorisotyön ohjaajia kouluttavaksi oppilaitokseksi. Siksi rakensimme lisäksi. Rakentamista varten otettu 3,5 miljoonan euron velka on tarkoitettu saada kokoon kansalaiskeräyksellä.

Olisiko sinulla mahdollisuus auttaa meitä?

Lahjoitukset Suomen Raamattuopiston tilille 800011-68411.

Kirjoita viestikenttään SRO4 ja yhteystietosi.

Saat jatkossa tärkeää tietoa hankkeen etenemisestä.

Keräyspuhelin 0700-91560, puhelun hinta on 21,50 € + pvm.

Suoraveloitussopimus on vaivattomin tapa tukea, lahjoitus siirtyy tililtäsi automaattisesti kuukausittain. Tilaa suoraveloitusvaltakirja, yhteystiedot alla.

Jokainen lahjoitus on tärkeä. Kiitos lahjastasi!

Suomen Raamattuopisto, Helsingintie 10, 02700 Kauniainen,
puh. (09) 512 3910, info@sro.fi, www.sro.fi

RAKENNAMME
tulevaisuutta

meiltä ja muualta

Lakkaako Suomen Lähetysseura olemasta lähetykseura?

Suomen Lähetysseuran ylimääräisessä kokouksessa 10.11.2009 teologian tohtori **Risto Lehtonen** käytti seuraavan puheenvuoron käsiteltäessä seuran johtokunnan ehdotusta yhdistyksen sääntöjen hyväksymiseksi vuosikokouksen 6.6.2009 päättämässä muodossa.

Esitän, että sääntöjen muutos hylättäisiin ja päätettäisiin uuden sääntöehdotuksen valmistelusta. Perusteluina esitän seuraavat näkökohdat:

1. Kristuksen kirkolleen antama lähetys-tehtävä ei ehdotettujen sääntöjen mukaan olisi enää Seuran työn johtoajatuksena. Tämä tehtävä katkeatyisi kansainvälisen vastuun moninaisten tehtävien viidakkoon. Tehtävä evankeliumin pelastavan sanoman välittämisestä ei-kristittyjen ulottuville jää sääntöehdotuksessa ilmaisematta.

2. Lähetysseuran ydinvoimavaran, sen lähettikunnan, sekä yksittäisten lähetystyöhön sitoutuneiden kristittyjen panos jää sääntöehdotuksessa selkeästi toisarvoiseen asemaan. Pääpaino esillä olevassa sääntöehdotuksessa on Seuran institutionaalisen järjestö- ja tukiorganisaation rakentamisessa. Uusien sääntöjen mukaan Seura osoittaisi lähetystyöntekijöitä Seuran ”yhteistyökumppanien työyhteysteen” ja tukisi ”kansainvälistä työntekijävaihtoa”. Lähetyskutsumus, lähetystyöntekijöiden koulutus ja lähettäminen putoaisivat tyystin pois Lähetysseuran peruskäsitteistä. Samalla sääntöehdotus sulkisi lähetit ja lähetystehtävään sitoutuneet henkilöjäsenet Seuran päättävältä käyttävien ulkopuolelle.

Tämän moni lähetystyöhön sitoutunut kokee ”maton vetämiseksi jalkojen alta”. On kaiketi meille ilmeistä, että ilman lähetyskäsken seuraamiseen henkilökohtaisesti sitoutuneita Kristuksen opetuslapsia ei lähetystyötä voida tehdä. Olisiko Lähetysseura nyt valmis menettämään nämä riveistään?

3. Sääntömuutos heijastaa henkilökohtaisen lähetystehtävään sitoutumisen väheksymistä. Tilalle on nostettu projektiluonteinen toiminta, joka palvelee nimenomaan tilannekohtaisia tarpeita, mutta ei tarjoa sisälle pääsyä aivan toisenlaisten yhteisöjen ja toisenlaisen kulttuurin elämään. Kulttuuristen rajojen ylittäminen evankeliumin sanoman välittämiseksi ei-kristittyjen keskuuteen edellyttää nimenomaan pitkäjännitteistä sitoutumista. Rajojen ylittäminen evankeliumin varassa on erityinen haaste aikanamme, jolloin ei-kristittyjen lukumäärä maailmassa on suurempi kuin koskaan. Eivätkä nämä rajat ole enää yksiselitteisesti ulkomaantyön ja kotimaantyön välillä.

4. Seuran painopisteen siirtäminen rajoja ylittävstä pioneirilähetyksestä kehitysyhteistyöhön, jossa se olisi yksi monien kehitysyhteistyöjärjestöjen rinnalla, on tappio sekä Seuralle ja sen yhteistyökirkkoille että Seuran muille yhteistyökumppaneille kirkossa, yhteiskunnassa ja kansainvälisessä kentässä. Sen seurauksena evankeliumin ainutlaatuinen merkitys kirkon yhteisessä missiossa jää jalkoihin ja kaikkien osapuolien panos kirkon yhteisessä missionaarisessa tehtävässä köyhtyy.

En hetkeäkään epäile, etteikö Seuran tulisi saattaa sääntönsä ajan tasalle. Seuran tehtä-

vän omaleimaisuus ja sen pioneeriluonne olisi niissä vain ilmaistava selkeästi siten, että perustehtävä ja lähetystilanteen muutos maailmassamme kohtaavat toisensa. En myöskään halua rajata kansainvälisen diakonian tehtäviä lähetysjärjestöjen vastuualueen ulkopuolelle. En kuitenkaan voi antaa ääntäni ehdotukselle, joka vakavasti heikentäisi Seuran painoarvoa lähetysjärjestönä ja heikentäisi Seuran panosta kirkkomme yhteisessä lähetystyössä.

Olen sanonut, mitä sanoin, SLS:n työhön sitoutuneena Seuran ainaisjäsenenä. Sitoutumiseni kirkon yhteiseen lähetystehtävään on jatkunut nuoruusvuosistani tähän päivään saakka. Olen suorittanut pääosan elämäntehtävistäni kirkon yhteisen lähetystyön yhteyksissä, näkyvimmin Luterilaisen maailman-

liiton lähetystyöstä vastaavan osaston johtajana sekä toimiessani Kirkon ulkomaanavun johtajana 1988–1993. En ole näin ollen valmis tukemaan äänelläni sääntöjen uudistamista koskevaa esitystä, jonka katson heikentävän SLS:aa kirkkomme keskeisimpänä lähetysjärjestönä.

Esittämieni näkökohtien nojalla ehdotan että:

(1) edessämme oleva sääntöehdotus hyljättäisiin;

(2) päätettäisiin valmistella uusi sääntöehdotus, jossa Seuran ydintehtävä, evankeliumin pelastavan sanoman välittäminen siitä osattomille olisi selkeästi ilmaistu ja jossa myös muut tämän ehdotuksen perusteluissa mainitut näkökohdat on otettu huomioon.

Kirkon virhestrategioita

Kirkolliskokouksen pappisedustaja, Kemijärven seurakunnan kirkkoherra **Lasse Marjokorpi** käytti täysistunnossa 3. päivänä marraskuuta seuraavan puheenvuoron.

Kunnianarvoisa arkkipiispa, veljet ja sisaret Jeesuksessa Kristuksessa. Tämän lakiesityksen perusvika on siinä, että se katselee kirkkoa, sen järjestystä ja palvelijoita vain yhdestä näkökulmasta. Kysymyksenä on vain, millaiseksi kirkko olisi saatava, jotta se olisi täysin yhteiskunnan lakien ja toiveiden mukainen. Sen sijaan meidän kysymyksemme tässä kirkon ylimmässä päättävässä elimessä tulisi olla: Miten kirkkomme voisi säilyttää tässä maassa oikeutensa, jotka perustuslaki sille suo, ja toimittaa tehtävänsä Jumalan sanan mukaan ihmisten parhaaksi ja Jumalan kunniaksi? Siis tämä lakiesitys huolehtii vain siitä, että yhteiskunnan vaatimukset toteutuisivat kirkossa, mutta ei huolehdi lainkaan siitä, että kirkon oikeudet toteutuisivat yhteiskunnassa. Niinpä esitystä ei pitäisi hyväksyä siitä syystä, että me voisimme säilyttää kristillisen kirkon tässä maassa. Tässä paperissa ilmoitetaan, että esitys on laadittu ottaen huomioon perustuslain säädökset sekä muun työelämän lainsäädännön kehitys. Mutta siinä ei

ilmoiteta, mitä siinä ei ole otettu huomioon. Tässä on juuri sen suurin puute. Se on laadittu ottamatta huomioon valtion perustuslaissa kirkolle myöntämää autonomista erityisasemaa uskonnollisena yhteisönä ja kirkolta vaadittavaa sitoutumista kristinuskon oppiin ja tunnustukseen.

Nyt meidän pitäisi nähdä, mitä tästä kaikesta seuraa. Meidän kirkkomme tuottaa kovasti strategiapapereita. Joskus tulee mieleen, että pitäisi painaa sellainen kaunis monivärinen kirjanen nimeltä Kirkon virhestrategia. Sitä ei pitäisi jaella ilmaiseksi, niin että se luettaisiin. Mitkä ovat kirkon virhestrategian pääkohdat?

Ensimmäiseksi **kristillisestä etiikasta luopuminen**, siis siitä käsityksestä luopuminen, että Jumala on Raamatussa ilmoittanut tahtonsa ihmiselämää koskien ja se pysyy voimassa siihen asti, kunnes taivas ja maa katoavat. Etiikasta irtautumista väitetään luterilaiseksi, vaikka se syrjäyttää **Lutherin Vähän katekismuksen** opetuksen Jumalan kymmenestä käskystä, jotka ovat koko ajan voimassa ja näyttävät meidät syntiseksi.

Kristillisestä etiikasta luopuminen aikaansaa uudenlaisen, keksityn etiikan syntymisen. Jumalan sanan opettamisen sijasta voidaan ruveta esimerkiksi taistelemaan ”homo-

kammoa” vastaan. Meidän maamme poliitikot ovat joutuneet syvään umpikujaan, kun he ovat ajatelleet, että ihmisen toiminnan mitaksi riittää, että se on laillista. Poliitikkojemme aikaansaannosten perässä monet ovat alkaneet kysellä, missä on moraalit. Ihmiselämän mitaksi ei riitä pelkästään se, ettei riko lakeja. Jos moraalit puuttuu, niin laitkin tulevat ennen pitkää rikotuiksi. Niinpä oikeastaan voisi puhua moraalikammosta, josta kauhua tuntien kirkko yrittää tehdä pesäeroa luterilaiseen etiikkaan.

Tämä lainsäädäntö edustaa juuri sitä näkemystä, että kunhan lakeja noudatetaan, niin moraalilla ja kristillisellä etiikalla ei ole väliä. Kirkko ajetaan umpikujaan. Sitä alkavat johtaa poliittiset elimet, ja piispuus jää syrjään. Miten kävi sukupuolenvaihtoprosessissa Imatralla? Piispa yritti torjua kyseisen henkilön paluun virkaansa, mutta median mylvähdykset saivat piispuuden vaikenemaan. Piispan tehtävänähän on – muistattehan – johtaa kirkkoa Jumalan sanan mukaan, mutta se käy mahdottomaksi tällä kytkennällä, jota ollaan nyt laatimassa.

Kirkon virhestrategian toinen kohta: **kan-san yleisen mielipiteen seuraamisen tien valitseminen Jumalan sanan opettamisen sijasta.** Meidän maassamme on kaksi muuta kirkkoa, roomalaiskatolinen ja ortodoksinen, jotka ovat valinneet toisen tien. Ne ovat valinneet kirkon tien. Yhteiskunnan muuttuessa maallistuneeksi ne ovat turvautuneet autonomiseen uskonnolliseen asemaansa ja kirjanneet käytäntönsä omiin säännöksiinsä ja vielä saaneet eduskunnan hyväksynnän tälle tielle. Mikään kirkko ei aikaisemmin historiassa ole tyytynyt vain siihen, että sen oppi, etiikka ja järjestys olisi ympäröivän kulttuurin sanelema. Kristityt ovat kyllä kuuliaisie esivallalle, mutta samalla tietoisie, että Jumalan sana ylittää aina vallitsevan kulttuurin syntiset ja vajavaiset käsitykset. Kuten nytkin nykyisen mediakulttuurin luoman minäkeskeisen maailmankäsityksen.

Sitten virhestrategian kolmas kohta: **Kirkkoon syvästi kiintyneiden ja kristillistä uskoa tunnustavien ihmisten syrjijminen vi-rassa, hallinnossa ja seurakuntalaisina.** Tämä on kirkon jäsenmäärän vähentämisessä loistava ratkaisu. Jos tämä virkapaketti

hyväksytään, niin sillä laillistetaan ja saate-taan voimaan ne käytännöt, jotka ovat alka-neet työntää uskovia ihmisiä eroon kirkos-ta. Moni ei sitä heti tee, mutta he ovat jo et-sineet jumalanpalvelusyhteytensä muualta ja siirtyneet kilpailevan toiminnan piiriin. Eilen täällä puhuttiin kauniita sanoja yhden Agrico-lan kirkon messun puolesta, jonka johtoryh-mä on samalla ollut heittämissä sieltä toista messua ulos.

Neljäs kohta kirkon virhestrategiassa: **kirk-kollisten toimitusten alentaminen palve-luiksi,** joita toimitetaan ihmisille kansansuo-sion vuoksi, tekemättä itselleen ja heille mi-tään Jumalan sanasta nousevia omantunnon kysymyksiä. Avioliittoon vihkimisiä tarjotaan esteettömästi kaikille, kyselemättä sitä, kuin-ka mones avioliitto on menossa ja mistä syys-tä edelliset avioliitot ovat rikkoutuneet. Kir-kosta eronneet siunataan poikkeuksetta mu-ka erityisen kristillisenä palveluna. Se taas on omiaan lisäämään kirkosta eroamista. Voi ennustaa, että tällä menolla 20 vuoden kulut-tua Helsingin papit tulevat työllistymään ja saamaan palkkansa pääasiassa maksusta suo-ritetuista kirkkoon kuulumattomien hautaa-misista. Muistotilaisuuksissa ei enää julisteta evankeliumia. Samaan aikaan yhä useammat kirkon jäsenet haluavat lastensa kasteen, avio-liittonsa siunaamisen tai sukulaisensa ruumiin siunauksen tapahtuvan joidenkin muiden lu-terilaisten pappien toimesta.

Kirkon virhestrategian viides kohta on, et-tä **se ei pidä evankeliumin julistamista ih-misten kääntymiseksi ja uskon syntymi-seksi aina ja jokaisessa tilanteessa tärkeim-pänä tehtävänä,** oli sitten kysymys mistä juhlasta tahansa. Kirkon opin ja teologian liu-dentaminen maailmalta lainatuilla ohjelmilla ei käy kirkkomme opetussisällöksi.

Oikean strategian löytämiseksi lainaan *Tuntematonta sotilasta*. Siinä kerrotaan ti-lanteesta, missä Rokka joutui toverinsa kans-sa kahdestaan taistelemaan saartavaa vihollis-joukkoa vastaan. Siinä kehittyi seuraavanlai-nen sananvaihto ”Täs on täyet lippaat. Sikäls-kö mie tikkaan ne tyhjäksi, sie täytät ne. Mut pane aina täysinäine täysinäiste läjään, ettei-vät sekahu. Ole aivan rauhallinen, nii mie-ki oon. Nuohan ne koht on kovil eikä myö.” Sitten Rokkaan osui ja hän menetti hetkek-

si tajuntansa. Lampinen yritti lähteä pakoon. Rokka tarttui häntä nilkkaan ja sanoi ”Mihin sie mää?” ”E..en mihinkää.” ”Katsoha sie, tää asia on sellane, et jos sie lähet juoksemaan, sie saat juosta ain Pohjallahell saakka. Kyllä hää tulloo peräs, älä yhtää epäile. Mut jos sie pysyt paikoillas, etkä lähe hitoilkaa, nii minkä hää tekköö? Et sie sovi hänen kans samaan monttuun. Se on tämän puolustussovan ratekia.”

Tällä lainsäädännöllä kirkko saattaa järjestyksensä viiveellä seuraamaan maallistuneen yhteiskunnan kehitystä ja perustaa automaatin, joka juoksuttaa sitä – ei vain ”Pohjallahell” asti vaan sen ylikin, niin että lopulta vihitään avioliittoon, jossa sukupuoli ja lukumäärä ovat vapaasti valittavia.

Puhe on luettavissa myös [www.evl.fi/keskushallinto/kirkolliskokous/esitykset, päätökset, puheenvuorot](http://www.evl.fi/keskushallinto/kirkolliskokous/esitykset_paatokset_puheenvuorot).

Enqvistin mieletön maailma

Yliopisto 11/20.11.2009 sisältää Mai Allon kirjoituksen Kari Enqvistin kirjasta *Kuoleman ja unohtamisen aikakirjat*. Kirjoituksen otsikko on lainattu ylle. Tekstissä sanotaan mm.:

Ihminen ei ole enempää kuin molekyyliensä summa, ja myös hänen ajatuksensa ja tunteensa perustuvat monimutkaiseen sähkömagnetismiin, sanoo Enqvist. Melkein hyytävästi hän kuvailee esimerkiksi Alzheimerin tautia, joka vaikuttaa aivojen rakenteisiin niin, että vauriot näkyvät magneettikuvissa. Biologinen tapahtumaketju ilmenee persoonallisuuden muuttumisena ja muistin katoamisena.

Potilaan lähimmäiset voivat yrittää lohduttaa kertomuksella kuolemattomasta sielusta, johon fysiikan lait eivät päde. Voi si kuitenkin olla rehellisempää hyväksyä tosiasiat, arvelee Enqvist. Aine ohjaa henkeä, ja vapaa tahto on samanlainen illuusio kuin ruumiista riippumaton mielikin. Molekyyalitasolta tarkastellen elämä ja kuolema näyttävät prosesseina, joille voi olla vaikea osoittaa täsmällistä alkamisen ja loppumisen hetkeä.

Enqvist ei löydä ihmisestä eikä avaruudesta salattuja merkityksiä. Luonnontieteen menetelmin paikataan joka päivä sellaisiakin tietojemme aukkoja, joihin ihmisen ainutlaatuisuuteen uskovat ovat vedonneet pitääkseen yllä tarinaa elämän mysteeristä.

Enqvist ymmärtää paljaaksi riisutun maailmankuvansa ahdistavan monia. Hän melkein toivoo, että voisi ilahduttaa ihmisiä esiintymällä tutkijana, joka empiiristä faktoista huolimatta uskoo, ”että tällä kaikella on jokin tarkoitus”. Mieltä silittävien satujen sijasta hän haluaa tarjota jotain kestävämpää: vaikka maailmankaikkeus ja ihminen sen myötä olisikin pelkkä sattuman ohjaama fysikaalinen systeemi, ei siitä seuraa, ettemme voisi arvostaa lähimmäistämme tai elää eettisesti. Päinvastoin, Enqvistin mukaan ihmisarvoa voi ja tulee vaalia siitä huolimatta, että universumi ympärillämme on osoittautunut sokeaksi, vailla päämäärää tikittäväksi koneistoksi. Enqvist päättääkin kirjansa viimeisen luvun – hieman hämmäntävästi ja töksähtäen tosin – rakauden ja arkipäivän ohikiitävien hetkien ylistykseen.

Enqvist ei yritä käännäyttää ketään. Hän ei haasta riitaa, saati vaadi uskovia rationaaliseen kilvoitteluun. Varsinaisena ateistina Enqvist ei sitä paitsi itseään pidä, koska ateisti tulee perusasenteessaan myöntäneeksi uskonkysymysten hengellisen merkittävyyden. Enqvist katsoo olevansa uskonnoton, jolle ei koko kysymys jumalan olemassaolosta ole mielekäs. Agnostisismia ja postmodernia oman uskon stailaamista Enqvist tuntuu vierastavan kaikkein käsittämättöminä ja epäohdonmukaisempina tapoina maailman mieltämiseen.

Katajan hento oksa

Aamulehdessä esiteltiin **Kari Enqvistin** uutta kirjaa *Kuoleman ja unohtamisen aikakirjat*. Toimittaja poimi kirjasta joitakin Enqvistin ateistisia ajatuksia. Tuota kirjaa en ole täällä Espanjassa voinut lukea, mutta tunnen muuten hänen ajatuksiaan erityisesti uskon ja tieteen alueelta. Otan esille neljä kriittistä näkökulmaa Enqvistin käsityksiin uskonnosta ja Jumalasta.

1. Kosmologi Enqvist uskoo **Esko Valtaojan** tavoin uskomattomalla tavalla tieteen kaikkivoipaisuuteen ja sen mahdollisuuksiin työntää Jumala nurkkaan, jopa kokonaan kieltää hänen olemassaolonsa. Enqvist ja muut hänen hengenheimolaisensa eivät suinkaan edusta tässä mitään uusia näkemyksiä, eikä heillä ole myöskään mitään sellaista tietoa, joka saavuttaisi hypoteesia korkeamman tieteen tason.

Enqvist sanoo, että nykyfysiikan mukaan ”maailmankaikkeudessa ei löydy tilaa jumalalle, joka supistuu hypoteesiksi”. Tämä näkemys naiiviudessaan ei ole paljon korkeammalla tasolla kuin kosmonautti **Gagarinin** toteamus, että hän ei nähnyt mitään Jumalaa avaruusaluksestaan. Muistanemme, mitä toinen astronautti tokaisi: ”Olisit avannut kapselisi luukun, niin olisit heti hänet kohdannut.”

2. Nykyajan ateisteille on tyypillistä Enqvistin tavoin asettaa kaikki uskonnot ja uskomukset samalle viivalle. Ei olisi kuin aste-eroja esimerkiksi islamin ja kristinuskon välillä. Samalla tavoin voitaisiin asettaa myös vaikkapa ydinfysiikka ja alkemia samaan kategoriaan. On suurta asioiden tuntemattomuutta tai tietoista vääristelyä, jollei nähdä laatueroa kristinuskon ja erilais-

ten ihmistekoisten uskontojen välillä.

Tällaisessa näkemyksessä nykyajan ateisti on aivan samassa veneessä **Marxin** ja **Feuerbachin** kanssa. Siinä suhteessa ei ole mitään uutta auringon alla. Uskonto on tällöin vain ihmispoloisen pakoa kuoleman kauhusta, ”kahleiden kaunistamista”. Hän projisoi alhaalta, valituslaaksosta, itselleen lohduksi taivaan ja ikuisen elämän toivon.

3. Olen ihmetellyt sitä intoa, millä Enqvist kumppaneineen tekee omaa lähetystyötään riistääkseen ihmisiltä uskon Jumalaan ja ikuisen elämään. Halutaan saada mahdollisimman paljon satoa oman uskonnon kannattajiksi. Kun omaa ja huojuvaa oksaa sahataan poikki, toivotaan, että sen katkettua olisi paljon kohtalotovereita.

4. Uskonto on Enqvistille vain teeskentelyä, ja hän haluaa puhdistaa sen tyhjiä korulauseista. Jäljelle jäisi tällöin vain ”yksinkertainen ja perustelematon usko”. Hän tietää (!), että kuolema on kaiken päätepiste, johon kaikki loppuu.

Olen samaa mieltä siitä, että turhat korulauseet sopii heittää pois ja kohdata ihmisen peruskysymys. Usko on ainakin minulle elämän ja kuoleman kysymys. En uskoisi päivääkään, jos todella voitaisiin osoittaa usko Jumalaan turhaksi.

Kaiken taustalla on kuitenkin käsityksemme todellisuudesta. Ateistille todellisuus on hyvin ahdas. Hän uskoo vain tieteen keinoin osoitettuun todellisuuteen. Kristitylle todellisuus on paljon laajempi. Tähtitieteilijä **V.A. Heiskanen** toteaa kirjassaan *Tiede ja usko*, että nämä kaksi edustavat todellisuuden kahta puolta. Sen, mihin tiede pyrkii, usko on jo saavuttanut. Totuus

on yksi. Aidolle uskolle ja tieteelle on yhteistä taistelu taikauskoa ja epäuskoa vastaan,

Tätä keskustelua olisi myös kirkon puolelta välttämätöntä käydä ja heittäytyä ”uskon apologiaan” niiden puolustamiseksi, jotka nyt odottavat ”selkeätä ääntä pasuunasta”.

Missä meidän piisпамme, teologimme ja kristityt tiedemiehet oikein pilleskelevät? Pelätäänkö rokin ryvettämistä ja epätieteelliseksi leimaamista?

Erkki Ranta

Teol.tri, Costa Blancan talvipappi

Mitä me [luterilaiset] kristityt nyt eniten tarvitsemme

Kristillisen uskon perusta on Jeesus Kristus. Todellisuudessa me kristityt kuitenkin saatamme nimestämme ja tunnustuksestamme huolimatta olla hänestä kaukana, ja hän voi olla sivussa sanomassamme, yhteisössämme ja toiminnassamme. Siksi haluamme uusiutuvasti luottaa ja turvautua häneen, seurata ja palvella häntä, todistaa ja julistaa hänestä. Sitoudumme omalta puoleltamme häneen ja pyydämme Pyhän Hengen uutta kosketusta itsellemme, yhteisöillemme, kirkollemme ja kansallemme.

Tunnustaudumme kolmiyhteiseen Jumalaan. Hän kohtaa meidät kolmitahoisessa laissaan ja evankeliuminsa kolmella alueella: luomisessa, lunastuksessa ja pyhityksessä. Keskuksena on kuitenkin Jeesus Kristus, Jumala ja ihminen, ristiinnaulittu ja ylösnoussut, esikuvamme ja sijaisemme, lakimme ja evankeliumimme, Vapahdamme ja Herramme. Hänessä tunneimme Isään, ja häneen viittaa Pyhä Henki.

Isä ja luominen sekä Henki ja pyhitys avautuvat Pojasta ja lunastuksesta käsin. Jeesus on myös ihminen, veljemme, mutta hänen meille ihmisille valmistamansa pelastus on tapahtunut kokonaan ulkopuolellemme ja meistä riippumatta. Siten se on kertakaikkista ja ehdotonta. Luominen ja pyhitys sen sijaan tapahtuvat Jumalan teokoina ihmisessä ja ovat yhä myös kesken ja siksi suhteellisia.

Uskomme on kristin-uskoa eli uskoa Kristukseen. Mitä syvemmin tunneimme Keskuksen, Kristuksen ja lunastuksen, sitä paremmin ymmärrämme ja omistamme

myös luomisen ja pyhityksen. Mitä lähempänä olemme Keskusta, Kristusta, sitä lähempi on yhteytemme toisiin uskoviin ja tunnustaviin kristittyihin. Mitä kauempana olemme hänestä, sitä vaikeampi on suhteemme toisiin kristittyihin. Mitä vaikeampi se suhde on, sitä kauempana olemme keskiöstä.

Valitettavasti kirkossa kuitenkin luominen tai pyhitys on usein korostunut lunastuksen kustannuksella. Niin on käsittääksemme nytkin. Suremme sitä syvästi.

Luominen ylikorostuu, kun pääasiaksi tulevat kirkon ja kristittyjen yhteiskunnallinen ja kansainvälinen vastuu ja toiminta. Kirkko mielletään silloin olennaisesti kansankirkoksi, jota kansa saa määrätä ohi kirkon perustan, Kristuksen ja Jumalan sanan eli Raamatun. Kristitty on silloin varsinaisesti vain tavallinen maallinen, vaikkakin kastettu ihminen, ei uudestisyntynyt, usko-va Jeesuksen seuraaja. Kirkonsisäisillä järjestöillä, jotka korostavat yksilön henkilökohtaista uskoa ja evankeliumia julistavaa ulkolähetystä, on yhä vähemmän arvostusta ja liikkumavapautta kirkossa, joka yhä tiukemmin korostaa rakenteitaan sekä taloudellista ja yhteiskunnallista mahtiaan periaatteessa ja käytännössä. Kuitenkin järjestöt jäsenineen kuuluvat kirkkoon, ehkä sen aktiivisimpana ja sen perustaan sitoutuneimpana osana.

Pyhitys ylikorostuu erityisesti kahdella tavalla. Toisaalla uskonnollinen kokemus ja poikkeukselliset, ylikuonnollisiksi tulkitut erikoisilmiöt ovat saaneet ylivalan, vaik-

kei niiden hengellistä ja kristillistä alkupe-
rää voida osoittaa. Pyhä Henki lahjoineen
mielletään tärkeämmäksi kuin Kristus, jo-
hon uskomista pidetään ikään kuin itses-
tään selvänä alkeisasiana. Tietysti kristilli-
nen usko on kokemuksellista, uskovien py-
hityskilvoitus on kristillisyyden olennainen
osa, ja Pyhän Hengen armolahjat ovat vält-
tämättömiä, mutta kaiken perustana ja yti-
menä on aina vain Jumalan sana.

Toisaalla seurakunta, kirkko, kirkon jär-
jestys, kirkon virka, liturgia ja sakramentit
tulevat keskiöön ja ovat vaarassa syrjäyt-
tää sekä Jeesuksen että uskovien sydämen-
suhteen häneen. Uskovien yhteisö on kyllä
pelastumisen kehys, ja armonvälineet ovat
välttämättömät uskon syntymiseen, säily-
miseen ja kasvamiseen, mutta mikään ei
korvaa ihmisen omakohtaista kääntymistä
ja uudestisyntymistä ja vanhurskautumista
yksin uskosta.

Kumpikin pyhityksen ylikorostus joh-
taa yksilöiden kristillisyydessä monimuo-
toiseen epäterveyteen ja kärsimykseen.
Hengellisessä yhteisössä se johtaa lahkou-
tumiseen, korostamaan oman yhteisön erin-
omaisuutta, yliveritaisuutta, jopa täydelli-
syyttä omassa ajattelussa ja käytännössä,
vaikkei ehkä sanoissa. Luomisen tai pyhi-
tyksen ylikorostus ei ainoastaan varjosta
uskon muita alueita, varsinkin lunastusta,
vaan myös vääristää oman alueensa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon
tunnustus on paras Raamatun selitys. Kirk-
komme historia on Jumalan armon erityi-
nen konkreettinen ilmentymä. Monet asiat
kirkossamme ovat nyt paremmin kuin kos-
kaan aikaisemmin.

Kuitenkin kirkon ulkoisesti turvattu ase-
ma on aiheuttanut siinä omahyväisyyttä ja
ylpeyttä. Tämä kirkollinen itsevarmuus on
kylläkin perustetonta, sillä suhteellisen
vilkkaasta toiminnastaan huolimatta kirk-
ko on hengellisenä yhteisönä heikko ja sa-
nomaltaan laimea. Jumalan todellisuuden
tajuaminen on pahasti ja laajasti katoamas-
sa ja jo kadonnutkin. Jeesuksen läsnäoloa
on usein vaikea havaita. Ehdoton uskollis-
uus Raamatulle niin uskossa kuin elämäs-
sä on käymässä harvinaiseksi.

Kirkkomme hengellinen alennustila
saattaa nyt olla syvempi kuin koskaan en-
nen sekä sisältä katsoen että kirkon ulos-
päin suuntautuvan toiminnan kannalta. Si-
säisesti onnto kristillisuus ei kykene koh-
taamaan aikamme ateisteja eikä kirkosta
kiinnostumattomia Jumalan totuudella ja
armolla.

Kirkonsisäiset järjestöt jakavat paljolti
kirkon heikkouksia ja syntejä. Niillä ei ole
perusteita ylpeilemiseen eikä kirkon ylä-
puolelle asettumiseen sen paremmin opis-
saan, yhteisössään kuin toiminnassaan. Jo-
kainen tietysti rakastaa hengellistä kotiaan,
mikä ja missä se onkin. Kuitenkin perheen-
jäsenet myös tuntevat perheen ongelmat ja
heikkoudet parhaiten. Kirkon tila kutsuu
myös järjestöjä ja niiden jäseniä nöyryy-
teen ja etsimään Jumalalta armahdusta.

Kirkkomme raamatullinen tunnustus on
kuitenkin edelleen voimassa, vaikka siitä
yhä useammin kirkon käytännössä poike-
taan opissa ja elämässä. Se innoittaa ja vel-
voittaa. Kirkkomme on usein ennenkin saa-
nut Jumalalta hengellisen virvoituksen ja
uudistuksen suureen pimeyteen. Tämä
perusta ja tämä perintö velvoittavat, haasta-
vat, innostavat. Meidän tulee pysyä kirkos-
sa ja pyrkiä kantamaan vastuuta siitä entistä
määrätietoisemmin eikä suuntautua muual-
le. Samalla on etsittävä kirkon omista pe-
rusteista nousevia uusia toimintamalleja.

Globalisoituvassa maailmassamme ja
kaupungistuvassa yhteiskunnassamme
edessämme seisoo Jeesus Kristus kädet
ja jalat lävistettyinä mutta ylösnousseena
ja taivaallisessa kirkkaudessaan ja sanoo:
”Tulkaa minun luokseni, kaikki te työn
ja kuormien uuvuttamat. Ottakaa minun
ikeeni harteillenne ja oppikaa minusta: mi-
nä olen sydämeitäni lempeä ja nöyrä. Näin
teidän sielunne löytää levon.” (Matteuksen
evankeliumi 11:28–30.)

Raimo Mäkelä

Aku Visalan väitös: Uskonnon selitys? Kognitiivisen uskontotieteen filosofista arviointia

Perustan toimituksen jäsen, Oxfordissa nyt toista vuotta vierailevana tutkijana toiminut TM **Aku Visala** puolustaa teologista väitöskirjaansa *Religion Explained? A Philosophical Appraisal of the Cognitive Science of Religion* (suomeksi: *Uskonnon selitys? Kognitiivisen uskontotieteen filosofista arviointia*) lauantaina 19. joulukuuta klo 11.00 Helsingin yliopiston yliopistomuseo Arppeanumin luentosalissa Snellmaninkatu 3. Tutkimuksen lyhyt tiivistelmä on seuraava.

Tutkimus on filosofinen analyysi kognitiivisen uskontotieteen (KU) keskeisistä metodologisista periaatteista ja teorioista. Kognitiivinen uskontotiede on uskontotieteen suuntaus, jossa uskonnon yleistä luonnetta pyritään selittämään kognitiivisen psykologian ja evoluutiopsykologian välinein. Tutkimuksen tarkoituksena on rekonstruoida KU:n metodologiset periaatteet, osoittaa niissä eräitä ongelmia ja tarjota näihin ongelmiin mahdollisia ratkaisuja. KU:n edustajista tarkastellaan erityisesti **Scott Atranian**, **Justin Barrettin**, **Pascal Boyeria** ja **Dan Sperberin**.

Tutkimus lähtee liikkeelle kuvaamalla KU:n keskeiset metodologiset periaatteet ja taustateoriat tarkastelemalla KU:n suhdetta muihin tapoihin lähestyä uskontoa tieteellisesti. Se, mikä erottaa KU:n muista, on keskittyminen ihmisen mielen tiedonkäsittelyn ominaisuuksiin: KU:n edustajien mukaan kognitiotieteet auttavat antropologista ja uskontotieteellistä teorianmuodostusta kohti uskonnollisten ilmiöiden kausaalista selittämisestä. KU siis pyrkii selittämään uskonnon yleisiä piirteitä kiinnittämällä huomiota uskonnollisen ajattelun taustalla vaikuttaviin kognitiivisiin mekanismeihin. Tutkimus tarkastelee myös KU:n keskeisiä teorioita, joista huomion kohteena ovat (1) uskonnollisten ideoiden intuitionvastaisuus ja (2) yliluonnollisten toimijoiden merkittävä rooli uskonnollisessa ajattelussa. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että KU:n edustajien mukaan uskonto on luonnollista: uskonnolliset ideat ja käytännöt ovat laajalle levinneitä ja suhteellisen pysy-

viä, koska ihmisen tiedonkäsittely toimii niin, että uskonnolliset ideat on helppo omaksua ja välittää eteenpäin.

Nostan esiin kaksi filosofista ongelmaa: KU:n selityksien alaa koskevan ongelman ja uskonnollisen relevanssin ongelman. Monet KU:n kriitikot ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että KU:n teoriat eivät näytä selittävän uskontoa siinä mielessä, kun se on tavallisesti ymmärretty. KU:n edustajat sen sijaan ajattelevat, että kognitiiviset selitykset vastaavat itse asiassa suurimpaan osaan uskontoa koskevista kysymyksistämme. Tutkimus väittää, että tämä KU:n selityksien alaa koskeva epäselvyys johtuu siitä, että osapuolet etsivät vastauksia erilaisiin uskontoa koskeviin kysymyksiin. Lisäksi tutkimus pyrkii osoittamaan, että uskontoa tutkittaessa ei tulisi pitäytyä dogmaattisesti vain yhteen joukkoon metodologisia oletuksia, vaan tunnustaa erilaisten metodologisten oletusten tarve. Sen sijaan, että uskontotieteen olisi välttämättä sitouduttava johonkin selkeään metafysiiseen näkemykseen, kuten jotkut KU:n naturalistiset edustajat ovat vaatineet, meidän tulisi omaksua käytännöllisempi ja pluralistisempi tapa selittää uskontoa.

Uskonnollisen relevanssin ongelma koskee KU:n teorioiden uskonnollisia seurauskuksia. Jotkut kirjoittajat ovat väittäneet, että KU:n teoriat itse asiassa osoittavat, että uskonnolliset näkemykset ovat virheellisiä tai irrationaalisia. Toiset ovat taas käyttäneet KU:n teorioita osoittamaan, että uskonnolliset ideat ovat rationaalisia. Ongelma on kiinnostava, koska se paljastaa kummankin osapuolen taustaoletukset varsin hyvin. Tutkimus rekonstruoi kolme laajempaa kehystä, jonka sisällä KU:n teorioita voidaan tulkita: kova naturalismi (metodologinen ateismi), pehmeä naturalismi (metodologinen naturalismi) ja teismi. Perusväite on, että KU:n teorioita voidaan tulkita näiden kaikilla kolmella tavalla tekemättä väkivaltaa itse teorioille. Kunkin kehyksen sisällä KU:n teorioiden teologinen relevanssi on erilainen.

Länsimaiden tuho?

Timo Vihavainen: *Länsimaiden tuho*. Otava 2009. 284 s.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen saksalainen **Oswald Spengler** (1880–1936) julkaisi mit-tavan teoksen *Länsimaiden perikato*. Se herät-ti heti suurta huomiota ja tuli maailmanlaajasti tunnetuksi.

Suomeksi sen käänsi vasta 1961 **Yrjö Mas-sa**, josta sittemmin tuli kenttäpiispa. Hän oli jo 1954 väitellyt teologian tohtoriksi tutkimuksella *Kulttuurin ongelma Oswald Spenglerin histori-anfilosofiassa*.

Ihmiskunnan historia jakautuu kahteen kult-tuurivaiheeseen, primitiiviseen ja korkeakult-tuuriseen. Spenglerin mielestä hänen aikaansa mennessä maailmanhistoria oli koostunut kah-deksasta korkeakulttuurista, joista seitsemän oli jo hävinnyt. Tuolloin elettiin läntisen kulttuurin loppuvaihetta. Sitä seuraisi venäläinen kulttuuri maailmanhistorian johtajana.

Spengler tekee eron kulttuurin ja sivilisaati-on välillä, joka on korkeakulttuurin loppuvaihe. Kun kulttuurin varhaisvaiheessa uskonto on sen pohja ja läpäisee sen, kulttuurin loppuvaihees-sa eli sivilisaatiossa hallitsee uskonnottomuus, jonka myötä tieteellinen ja taiteellinen luomis-voima sammuu ja ihmiskunta suurkaupungistuu – tai globaalistuu, jos käytämme nykytermiä: maailma muuttuu kyläksi, niin kuin sanotaan. Lopputuloksena on uusi primitivismi.

Spenglerin tematiikkaan on lähes vuosisa-taa myöhemmin tarttunut Helsingin yliopiston Venäjän-tutkimuksen (!) professori **Timo Viha-vainen**. Hän on kirjoittanut *Kanavaan* kolumne-ja, joita niiden harvinaisen terävänäköisyyden, vastuuntuntoisuuden ja rohkeuden tähden on lai-nattu *Perustaankin*. Nyt hän on julkaissut teok-

sen, jossa on tuota *Kanavaan* tuotettua aineistoa. Hän lainaa Spengleriä paljon ja suuressa määrin hyväksyvästi, joka tapauksessa enemmän kuin muita. Hän jakaa myös Spenglerin käsityksen uskonnosta kulttuurin ytimenä.

Vihavaisen teoksen tulisi kiinnostaa erityi-sesti kristittyjä varsinkin kahdesta syystä, kos-ka toisaalta hänen tarkastelutavassaan uskonnon asema on keskeinen ja toisaalta hän soveltaa si-tä varsin vahvaan konkreettiseen historialliseen ja nykyajasta nousevaan aineistoon ja tulkitsee sitä siis tässä valossa. Suuri osa hänen käsitte-lemistään asioista Madonnan ja Imatran Marja-Siskoa myöten on meille kaikille niin tuttua, että elämme sen keskellä ja siinä mielessä voimme suorastaan todentaa niiden paikkansapitävyy-den. Rohkeutta osoittaa, että Vihavainen sanoo niistä sellaista paikkansa pitävää, mitä kukaan muu ei julkisesti sano, mutta minkä totuuden-mukaisuus on ilmeistä.

Merkittävää on myös, että Vihavainen pal-jastaa nykyihmisen nimenomaan narsistiksi, ylikorostuneen, häikäilemättömän ja röyhkeän itkeskeiseksi, itsekkääksi, itseään palvovak-si. Narsismin mieltäminen yksinomaan ja jopa ensisijaisesti psykiatriseksi asiaksi johtaa mei-tä harhaan. Narsismissa on ennen kaikkea ky-symys ihmisen pidäkkeettömästä pahuudesta, josta hän itse on vastuussa, vaikei olekaan vas-tuussa siitä, miten narsistisen persoonallisuus-häirion vamma psyykkisessä ja psykologisessa mielessä on häneen syntynyt.

Vihavaisen arvio kristillisyytemme tilasta on hätkähdyttävä: ”Nykyinen kristillisyyys ei käy-tännössä sisällä mitään kieltoja eikä tabuja, vain suosituksia, joiden keskeisenä ideana on, että kaiken keskiössä on ihminen, jolla on lupa to-teuttaa itseään kaikin mahdollisin tavoin, kuiten-

kaan loukkaamatta muiden vastaavaa oikeutta. Mikäli hän näin tekee, kuuluu uskonnon rooliin tuoda anteeksiantoa ja lohdutusta.”

Terävämmin tuskin voi kristillisyytemme hengellistä, teologista, kulttuurista ja yhteiskunnallista rappiota kuvata. Vihavainen viittaa Spengleriin, jonka mukaan aidolle uskonnolle ovat ominaisia kiellot ja tabut, eivät käskyt tai yleiset periaatteet. Kristinuskko ei varsinaiselta olemukseltaan ole legalistinen käskyjen uskonto muttei myöskään antinomistinen Jumalan lain turhentaja. Siinä mielessä Spenglerin ajatus pitää paikkansa kyllä kristinuskostakin, että kymmenestä käskystä kahdeksan on kieltoja. Se on suurta kulttuurimyönteisyyttä ja voimaa: kunhan sanoudut(te) irti näistä synneistä – ensimmäisenä väärästä asennoitumisesta Jumalaan – koko maailma mahdollisuuksineen on avoinna sinulle/teille ja luovalle toiminnalle. Kristinuskon todellisuudenkäsitys on ainutlaatuinen: ei legalistinen eikä antinomistinen vaan distinktiivinen ykseys, jossa lain ja evankeliumin välillä vallitsee tasapaino evankeliumin kuitenkin sanoessa viimeisen sanan. Jos keiden niin luterilaisten tulisi osata arvioida aikaansa lain ja evankeliumin kaksoinäkökulmasta.

Kristillisyytemme nykytila on meidän kristittyjen ja kirkkojen syytä, ei uskon eikä kirkon ulkopuolella olevien. Eiväthän he voi muuttaa eivätkä pakottaa meitä muuksi kuin olemme ja Jumala on tarkoittanut meidän olemaan. Tällä seikalla on erittäin kauaskantoinen vaikutus. Jos kulttuurin ytimenä on uskonto, niin me olemme yksittäisinä kristittyinä, hengellisinä yhteisinä ja koko kristikuntana vastuussa siitä, että kulttuuri on menettämässä tai jo menettänyt terveen ytimensä, johon kuuluu lain ja evankeliumin, vaatimuksen ja lahjan, niiden yhteyden ja eron tasapaino. Ei sitä uskon ja kirkon ulkopuolelta säädellä. Valta on täällä sisäpuolella – ja myös vastuu.

Kauheinta Vihavaisen kirjassa on, että sen perustelut ovat vahvat ja vakuuttavat. Hän ei niinkään esitä mielipiteitään eikä skenaarioitaan tulevaisuudesta vaan toteaa lähinnä tosiasioita, jotka jokaisen olisi pakko nähdä. Niiden perusteella jokainen voi laatia oman tulevaisuudenversiona. Rehellisesti arvioiden se luultavasti lähenee paljolti Spenglerin ja Vihavaisen visiota.

Viimeisessä luvussa Vihavainen esittää itse kirjalleen arviointiperusteen, jota tosin ei voi

vielä käyttää: miten ennuste on toteutunut tai on toteutuva. Aikaisemmista ennustuksista – myös Spenglerin – on todettava, että niissä on usein ollut paljon sellaista, mikä sitten toteutui, ja paljon vikaan mennyt. Toisinhan voisi tuskin olla: emmehän me ole tulevaisuuden valtiaita emmekä edes oman nykyhetkemme.

Vihavaisen analyysit ovat ilmeisen oikeita, hänen omat päätelmänsä niistä johdonmukaisia. Hänen sanomansa suuri heikkous on, ettei hänellä ole juuri mitään myönteistä osoitettavana: ”Historian professori Jaakko Suolahdella oli tapana toivoa, että mekin saisimme rappeutua tuhat vuotta kuten antiikin Rooma. On mahdollista ja jopa todennäköistä, ettei kulttuurin muutosprosesseille voida tehdä yhtään mitään – eikä länsimaiselle kulttuurille löydy pelastusta eikä ikuista jatkoa maailmanhistoriassa. – – tämä toteaminen ei oikeuta fatalismia. – – Länsimaisen kulttuurin perusteiden puolustamista barbarian hyökkäyksiltä ja eroosiolta voi pitää itse kunkin velvollisuutena. – – Maailmanhistorian kulkuun emme voi vaikuttaa, mutta lähipiirimme voimme. Ja vähin, mitä voi tehdä, on – – olla elämättä valheessa.”

Vihavainen lopettaa kirjansa näin: ”Vaikka Spenglerin tarkoittamaan aitoon kulttuuriin eli uskontoon ei voida palata, voi oman taantuvan sivilisaatiomme tuleva viimeinen vaihe silti olla sen edeltäjää eli nykyistä aikakautta korkeampi ja ehkä jopa miellyttävämpi. – – toivokaamme ainakin sitä. – – Tai ehkäpä voimme olettaa, että sivilisaatiomme onkin ytimeltään terve ja kestävä? Ainahan sopii toivoa.”

Evankeliumia Vihavainen ei siis esitä pessimismin vastapainoksi. Kristinuskon varsinaisen, ihmisiä ja kulttuuria uudeksi luova sanoma ei ole laki, vaikka se on välttämätön, vaan evankeliumi Isästä Luojaista ja hänen teoistaan, Pojasta Lunastajasta ja hänen teoistaan sekä Hengestä Pyhittäjästä ja hänen teoistaan. Tämä Pyhä Kolmiykeys on toivomme. Hänen tähtensä emme lannistu pessimististen tuhon näkymien edessä. Se on lopulta enemmän kuin mihin me ihmiset yllämme. Vastuutamme tämä ei tietenkään vähennä, vaan päinvastoin yhä terävöittää sitä. Luottamusta ihmiseen se ei kuitenkaan ruoki, ja sehän on vain realistista.

Raimo Mäkelä

Sanan selitystä

Tässä valaistaan lyhyesti kirkkovuoden kunkin pyhäpäivän yhtä raamatun tekstiä.

Joulun Jeesus on tosi ihminen ja tosi Herra

Luuk. 2:1-14
Jouluaatto 24.12.

Joulun evankeliumi on tutuimpia raamatunkohtia. Kiinnitän siinä huomion kolmeen asiaan, jotka kristinuskon kannalta ovat luovuttamattomia ja jotka nykyaikana pyritään kiistämään. Ne meidän pitäisi tietää ja lisäksi tunnustaa, jotta olisimme kristittyjä.

Kertomus on samaa **historiallista todellisuutta**, jossa me elämme. Se tapahtui siihen aikaan, kun Roomassa oli keisarina **Augustus** (31 eKr.–14 jKr.). Vallitsi Rooman rauha, *Pax Romana*, jota Rooman valtakunnan legioonat vartioivat kaikilla rajoilla.

Jeesus oli tosi ihminen, ei keksitty henkilö. Hän syntyi Betlehemin kylässä vajaan kymmenen kilometrin päässä Jerusalemita. Hänen äitinsä oli Daavidin sukuun kuuluva galilealainen neito Maria.

Nykyaikana halutaan tehdä Jeesukselle samoin kuin on tehty eräälle toiselle historian henkilölle, 300-luvulla Vähässä-Aasiassa eläneelle Myran piispalle **Nikolaokselle**. Hän oli alkuaan seurakunnan diakoni ja hyvin innokas tuomaan lahjoja köyhille. Kerrankin hän oli vienyt eräälle köyhälle miehelle, jolla ei ollut varaa näittää tyttäriään, kolme kertaa pienen kultapussin. Samalla hän oli kuitenkin niin ujo, ettei tahdonut saada mainetta teoistaan. Niinpä hän

sujautti pussit savupiipusta taloon sisälle. Lahjan saaja vakoili häntä viimeisellä kerralla, ja asia selvisi. Niinpä hänet valittiin piispaksi. Sitten hänet julistettiin myöhemmin pyhimykseksi. Hänen luunsa siirrettiin Italiaan ja häntä alettiin palvoa.

Kuitenkin keskiajalla, jolloin kristillinen tieto oli hataraa, hän muuttui Länsi-Euroopassa vähitellen ei vain pyhimykseksi vaan satuolennoksi. Hänestä on kehittynyt Englannissa satu-ukkeliksi, joka tuo aina joulun aikaan savupiipun kautta koteihin sukanvarrellisen lahjoja. Suomeen tultuaan pyhä Nikolaus muuttui joulupukiksi, joka sai vanhan pakanallisen uskon mukaisen ulkomuodon tonttuneen. Neuvostoliitossa hänet muutettiin hyiseksi Pakkasherraksi.

Näin Nikolaoksesta on kadonnut kaikki historiallisuus. Hänestä on tullut pelkkä aate, jonka mukaan ihmisten on oltava kerran vuodessa kilttejä toisilleen. Sellaisena hän on täysin vaaraton ja merkityksetön. Näin kehnosti kävi siis historialliselle henkilölle diakoni Nikolaokselle.

Nykyaajan viisaat haluavat tehdä kristinuskolle samoin. He irrottavat sen todellisuudesta ja sanovat, että tässä on kyse saduista. Siitä, mikä on totta, tehdään tarua, jotta sitä ei tarvitsisi ottaa vakavasti. Pieni kiltteyden puuska kerran vuodessa sopii kyllä meidän elämäämme. Mutta entäpä kun meidän pitäisi elää elämäämme jatkuvasti Jumalan kasvojen edessä, hänen sanansa valossa ja Kristuksen armosta osallisina?

Joulunviettomme sisältää piirteitä, joissa olemme taantuneet satumaailmaan. Ihmiset, jotka sanovat, että jouluevankeliumi on legendaa, eivät huomaa, että he itse elävät legendassa. Satu-ukoksi muutettu Santa Klaus on joulunvieton keskuksena eikä ihmiseksi syntynyt Kristus.

Miksi voimme lujasti luottaa Jeesuksen ihmisyyteen? Apostoli Johannes, joka toimi viimeisinä aikoinaan piispana Efesoksessa, kirjoitti: ”Me puhumme siitä, minkä olemme kuulleet, minkä omin silmin nähneet, mitä katselleet ja käsin kosketelleet.”

Johannes oli Jeesusta vähän nuorempi. Hän vaelsi Jeesuksen seurassa tämän julkisen toiminnan ajan. Hän oli paikalla, kun Jeesus ristiinnaulittiin. Hän kohtasi Jeesuksen kuolleista ylösnousseena. Ristillä ollessaan Jeesus sanoi hänestä äidilleen: ”Nainen, tämä on poikasi!” Johannekselle hän sanoi: ”Tämä on äitisi!” Hän jätti näin äitinsä Johanneksen hoitoon. Voinemme olla varmoja siitä, että Johannes oli kuullut Jeesuksen äidiltä myös Jeesuksen syntymään liittyvistä tapahtumista. Johannes oli saanut seurata läheltä kaikkia Jeesuksen elämään ja toimintaan liittyviä vaiheita. Siksi hän puhui siitä, mitä oli kuullut, nähnyt ja käsin kosketellut.

Jeesuksen kanssa vaeltaneet opetuslapset ovat kertoneet meille hänen syntymästään, kuolemastaan ja ylösnousemuksesta. Meillä ei ole mitään syytä epäillä heidän kertomaansa, varsinkaan kun Johannes on heistä ainoa, jonka varmasti tiedetään saaneen luonnollisen kuoleman. Tosin hänkin joutui kohtaamaan Rooman keisarin **Domitianuksen** vainot ja vankeuden, mutta hän pelastui niistä, kun keisari kuoli hänstä aikaisemmin.

Enkelit Betlehemin ulkopuolella sanoivat: ”Älkää pelätkö!” Mehän elämme maailmassa, jossa hallitsevana on ihmispelko. Tiedotusvälineet ovat juttaneet ajattelun yhteen vallitsevaan muottiin, jota vahvistetaan kaikilta kanavilta. Voi sitä, joka ei tähän muottiin suostu!

Tästä ihmispelosta meidät voi vapauttaa vain Jumalan sana. Näin jouluna se kuuluu enkelin lausumana: ”Minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansal-

le. Teille on tänään syntynyt Vapahtaja.” Sama Vanhan testamentin sanoilla: ”Ikeen, joka painaa heidän hartioitaan, valjaat jotka painavat olkapäitä, ja heidän käskijänsä sauvan sinä murskaat.”

Puhdas, teeskentelemätön ja vilpitön ilo tulee syntyen anteeksisaamisesta. Siinä riisutaan ihmisen yltä syyllisyyden ies ja murskataan kaikenlaiset vaatimukset, joiden edessä jokainen näyttää aivan mahdottomalta.

Voimme vapautua tästä koko maailmaa vaivaavasta ihmispelosta, joka painaa niin kuin valjaat olkapäitä, vain uskomalla Jumalan sanan ja saamalla syntimme anteeksi Kristuksen tähden.

Tämä valtava uutinen Kristuksen syntymästä lähti liikkeelle Betlehemiästä ja sai aikaan ilon, rauhan ja vapauden. Tässä historiassa todellisten ihmisten keskellä Jumalan sana toi heille vapauden.

Paimenet olivat yhteiskunnassaan alinta kastia. Kun he saivat Jumalan sanan, pelko kuitenkin väistyi heidän sydämistään, ja he suuntasivat askelensa kohti Betlehemiä.

Jos irrotamme jouluevankeliumin historiasta, se ei irtaudu siitä sen enempää kuin 300-luvulla elänyt diakoni Nikolaos hänestä myöhemmin keksittyjen tarujen johdosta. Siitä seuraa vain, että me itse irtaudumme historiasta. Me alamme palvoa luontoa, henkiä, ”Äiti maata” ja vaivumme takaisin niihin luonnonuskontoihin, joista olemme nousseet evankeliumin valaisemina. Tähän suuntaan nykyinen kulttuuri on kääntymässä.

Meistä tulee irrallisia, kodittomia olen- toja, jotka uskovat, että ihminen elää maailmankaikkeudessa tyhjiydessä, vailla vastausta, vailla ilmoitusta, vailla Vapahtajaa, vailla ikuisen elämän toivoa. Kristillinen identiteetti on nykyään niin olematon, että yksikin toisuskoinen maahanmuuttaja sen kaataa kumoon. Näin Pohjois-Euroopasta on tulossa ennen pitkää maailman ateistisin osa, jossa elämän arvot ovat hukassa.

Kolmanneksi joulun evankeliumi ja nykyinen maailma törmäävät suoraan vastakain kysymyksessä siitä, **kuka Jeesus on**.

Enkelit julistivat: ”Teille on syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra.” Nykyinen

maailmamme tahtois i irrottaa tämän seimessä kapaloituna olevan lapsen hänen aikuisuudestaan ja merkityksestään. Se tah-too unohtaa, kuka hän on, ja palvoa häntä vain pienokaisena ja tehdä elämässä kaikki suuret ratkaisut hnест välittämättä.

Emme kuitenkaan tule toimeen ilman häntä Vapahtajana. Vain hänen ristinkuo-lemansa kautta meillä on pääsy synneistä. Muutoin syntien ja syyllisyyden taakka käy ylivoimaiseksi, ja elämä vaipuu toivotto-muuteen ja tuhoisiin ratkaisuihin.

Emme myöskään löydä apua elämän tar-koituksettomuuden emmekä sen turhuuden ongelmiin, jollemme tunnusta, että hän on Kristus eli Messias. Se tarkoittaa: Jumalan sana käy toteen, hnест puhui jo Vanha tes-tamentti, hän on Jumalan lhettm, hnes-s Jumala ilmoittaa itsensä. Koko kysymys Jumalan tuntemisesta ja elämän tarkoituk-sesta saa hnест ratkaisunsa.

Jeesus on Herra. Se tarkoittaa: kaikki, mitä hän on puhunut ja mitä hänen val-tuuttamansa apostolit ovat puhuneet meil-le Raamatussa, on meille äärimmäisen tr-ke voidaksemme elää täällä Jumalan lap-sina, saadaksemme synnit anteeksi ja ps-tksemme taivaaseen.

Jumalan sana ilmoittaa meille, mikä on oikein ihmiselämässä. Sitä tosin ei kukaan täytä, mutta Herramme ja Vapahtajamme on sen täyttänyt ja antanut itsensä uhriksi meidän edestmmе. Nyt uskon kautta h-neen mekin tulemme Jumalalle kelvollisik-si ja pääsemme taivaaseen.

Jeesus on tuonut meille tiedon Jumalas-ta, pääsyn synneistä ja voiton kuolemas-ta. Sitä tarkoittaa, että tunnustamme hänet Kristukseksi, Vapahtajaksi ja Herraksi. Ju-mala voidaan tuntea, synnit voidaan saada anteeksi, kuolema on kukistettu.

Siksi menkmmе Jumalan välityksellä Betlehemiin, jossa tuo ainosyntynyt lapsi makaa seimessä! Antakaamme paimenten kanssa kunnia Jumalalle, joka on antanut Poikansa syntyä meille Vapahtajaksi, että me eläisimme hänen valtakunnassaan!

Lasse Marjokorpi

Rovasti, Kemijärven kirkkoherra

Teille on syntynyt Vapahtaja!

**Luuk. 2:1-14
Jouluy 24.12.**

Joulu tunnetaan lähes kaikkialla maailmas-sa, sielläkin, missä kristillinen kirkko ei ole vielä syvästi vaikuttanut. Sen sijaan joulun evankeliumi on outo, jopa ennen kuuluma-ton miljardeille ihmisille. Suomen konteks-ti alkaa vähitellen muistuttaa niitä maail-mankolkkia, joissa ”joulu” tosiasiaassa jää orvoksi, torsoksi, vaille Jeesusta, ihmiseksi syntynyttä Jumalaa.

Vaikka joulujumalanpalvelusten ja -har-tauksien kuulijat eivät välittämättä ole sa-nomaan orientoituneita, saarnaaja on jouluna(kin) vastuussa siitä, että perintei-den vetämä kirkkokansa ja joulujuhlijat altistuvat maailman parhaalle sanomalle, evankeliumille Vapahtajasta. Saarnaa Sa-naa! Saarnaa Jeesusta, vaikka – yleisön pai-neesta – juuri joulu tuntuisikin siihen sopi-mattomalta hetkeltä. Rohkeaa sananjulis-tajaa vahvistaa lupaus, ettei ”sana tyhjänä palaa” (edes jouluna). Ei jouluevankeliu-mista tarvitse väkisin yrittää pusertaa esil-le mitään hienouksia tai uutuuksia. Uskal-taisimmeko kerran vuodessa olla yksinker-taisia mutta itimeen keskittyviä!

Joulun sanoman lukemiseen ja vlittmi-seen hyvää apua tarjoavat **Erkki Rannan** kommentaari Luukkaan evankeliumiin *Sa-noma suuresta ilosta*, **Karl Robert Hanse-nin** ”*Ja tapahtui niin päivinä...*” ja **Lut-herin Huonepostillan** joulupäivän saarnat. Nostan esiin joitakin joulun perusteemoja.

Jouluevankeliumin historiallinen merkittävyys. Evankeliumi alkaa sanoilla *Egeneto de...* (kr. aoristi). Jotain uutta, ai-nutkertaista tapahtui. Uusi lehti historiassa kääntyi. Ei ole kyse legendasta, joulun ta-rusta, vaan maailmanhistorian taitekohdas-ta. Luukas painottaa historiallisuutta – josta kaikesta hän on ottanut tarkan selon (1:3). Aika, paikat, henkilöt, tapahtumat, kaikki oli ja on todellista. *Vulgata* aloittaa: *Factum est.* ”Tosiasia on, että...” Totisesti, Jumala laskeutui kerran tänne meidän historiaam-me, meidän elmnpiiriimme.

Tämän päivän lukija/kuulija saa haasteen omassa historiassaan todelliseen Jumalan kohtaamiseen. Se tapahtuu Jeesuksen kohtaamisessa. Hänet on annettu meille (ja koko maailmalle) Herraksi ja Vapahtajaksi, jota ei tarvitse syntisenkään pelätä (eikä siivosyntisen hävetä).

Paimenten reissu Betlehemiin rohkaisee omaan aktiivisuuteen. Varsinaisesti aktiivinen ja aloitteellinen on kuitenkin Jumala suhteessa meihin. Hän lähti etsimään sitä, mikä on kadoksissa.

Paimenet. Mikä sanoma on siinä, että juuri paimenet saivat ensimmäisinä kuulua ilosanoman? Heillä ei ollut asemaa eikä arvostusta. He eivät olleet ammattiuskovaisia. Miten lie ollut tiedon ja ymmärryksen laita hengellisten asioiden suhteen? Silti evankeliumi kuului ensin juuri heille.

Kadotuksen lavean tien kulkija, vuoden 2009 keskiverto suomalainen ei sinänsä ole mahdoton Jumalan valtakuntaan, kunhan löytää paimenten paikalle ja heidän asenteensa. Luontainen vieraus tai pelko hengellisiä asioita kohtaan voi kääntyä uudistuneeksi elämäksi, jättipotiksi ja mega-luokan riemuksi/iloksi (*kharan megaleen*).

Arki. Paimenista nousee sekin, että Jumala mielellään laskeutuu meidän arkeemme. Ei tarvitse ensin siivota paikkoja, jotta Herra voisi saapua. Puhtaus tulee hänen myötänsä (epistola Tit. 2:14). Jumalan Pojan ihmiseksi syntymän karut puitteet myös todistavat siitä, että hän ei ole juhlapuheiden vaan arjen Herra ja halukas tulemaan hädänalaisten Pelastajaksi. Jumalan ikiaikainen pelastussuunnitelma johti tarkoituksellisesti Jeesuksen reitin niin surkeaan maailmaan ja niin alas, ettei kukaan jäisi hänen ulottumattomiinsa. Kuinka lohdullinen näköala niille, joiden elämän täyttää yksinäisyys, pimeys ja toivottomuus!

Yö. ”Kansa, joka pimeydessä vaeltaa, näkee suuren valon” (Vanhan testamentin lukukappale Jes. 9). Pimeys on todellista meidän aikanamme. Kuitenkin sen ”näkeminen” on vaikeaa. Toisaalta, sokean kanalta pimeys ja valo ovat yhtä ja samaa. Hengellistä sokeutta ja pimeyttä oli Jeesuksen (syntymän) aikoihin se, että häntä ei tunnustettu siksi, joka hän oli. Sama sokeus

on tänään paljon vakavampaa, kun Jeesus torjutaan siitä huolimatta, että häntä julistetaan, jopa tyrkyttämällä tyrkytetään aikamme ihmisille. Tarkoituksellisesti pelastussuunnitelma ajoitti hänen syntymänsä yön pimeyteen, kirjaimellisesti ja kuvaannollisesti. Hän todella on koko pimeän maailman (tarvitsema) Vapahtaja!

Lähetystehtävä. Miksi yö, miksi paimenet? Yksi selitys voisi olla myös siinä, että uutinen pelastushistorian toteutumisesta ei voinut, ei saanut odottaa sekuntiakaan. Asiaa oli valmisteltu tuhansia vuosia, itse asiassa jo ennen luomista (Ef. 1), eikä edes Jumala pystynyt olemaan vaiti siitä. Ei voinut noudattaa virka-aikaa. Evankeliumi on Jumalan voima (*dynamis*) tämän maailman keskellä. Siinä itsessään on räjähdysvoima, joka väistämättä pyrkii leviämään kaikkeen maailmaan. Sen kuuluu päästä ihmisten, kaikkien kansojen keskuuteen. On kysymys käsittämättömän suuresta ilouutisesta, armollisesta etuoikeudesta, joka etsii vastaanottajiaan. Onpa kellonaika mikä tahansa, evankeliumi on pakko kaiuttaa ihmisille. Kenelle? Ehkä ensimmäiset ja ai-noat, jotka seudulla (pyhän perheen lisäksi) olivat hereillä, olivat juuri paimenet. Sinne! Heille! Viestinviejät salamana paikalle: ”Tänään on **teille** syntynyt Vapahtaja. Viisi sekuntia sitten...”

Ollapa meilläkin evankeliumin suurenmoisuuden ja kiireellisuuden suhteen samanlainen palo! Olemmeko me itse jarruna tai esteenä evankeliumin etenemiselle? Surullista on keskuudessamme etanamainen tahmeus, hitaus ja välinpitämättömyys evankeliumin viemisessä kaikkeen maailmaan. Tai edes oman kansamme kaikille jäsenille haastaen tosissaan siihen tarttumiseen. Emme todellakaan ole mitään enkeleitä Jeesuksen jättämän lähetystehtävän äärellä.

Hyvä tahto. *Eudokia* on (uudis)sana, jonka lanseerasi kreikankielinen Raamattu. Sillä pyritään ja se sopii ilmaisemaan Jumalan sydämessä olevaa mielenlaatua ihmistä kohtaan. Ytimekäs käännös on *hyvä tahto*. Sanaan sisältyy vivahteita määrätietoisesta, valitusta hyväntahtoisuudesta ihmistä kohtaan, mikä asenne itsessäänkin

tuottaa Jumalalle mielihyvää ja tyydytystä. Hyväntahtoisuus ei ole pakon sanelemaa, vaan hän nauttii siitä, että voi olla syntisellekin ihmiselle armollinen ja hyvä. Se ei ole luonnollinen ja automaattinen reaktio, vaan *eudokiaa* Jeesuksen tähden.

Verbiin (*eudokeo*) sisältyy vivahteita rakkauteen perustuvasta valinnasta ja adoptiosta ja myös vastakohtaa torjunnalle ja hylkäämiselle. Ihminenkin voi mielistyä ja valita kääntymisen vääryyteen (2. Tess. 2:12) tai Paavalin tavoin mielistymisen (Kristuksen tähden) heikkouteen, hätään, ahdistuksiin – armon kannattelemana (2. Kor. 12:10). Jumalan hyvä tahto, hyvyyden varsinainen olemus, tulee ilmi ennen muuta juuri siinä, että hän antoi meille Kristuksen Jeesuksen (Ef. 2:4–8). Sen seurauksena on rauha – ainakin Jumalan kanssa, joskus jopa ihmistenkin välillä maan päällä.

Taivaallinen sotajoukko haltioituu nähdessään Jumalan suvereenin, yksipuolisen hyvyyden ja rakkauden syntistä ihmiskuntaa kohtaan. Mitään vastaavaa ei ole nähty maailmanhistoriassa. Kunpa mekin edes vilaukselta näkisimme ja ymmärtäisimme Jeesuksesta ja osaksemme tulleesta Jumalan armovalinnasta saman kuin he! Kunpa tämä näky pakottaisi meidät liikkeelle evankeliumin kanssa (1. Kor. 9:16).

Tapio Pokka

Pastori, DI, Japanin-lähettilä, Lähetysyhdistys Kylväjän aluekoordinaattori, Oulu

Joulu muutti ja muuttaa kaiken

Luuk. 2:1-12; Jes. 9:1-6
Jouluaamu 25.12.

Jouluaattona ja -päivänä on hyvä aina saarnata joulun pääevankeliumista. Vastoin EU:n ja koko länsimaailman *hesperiaa*, iltaruskoa, on jouluna korostettava Jeesuksen syntymän merkitystä monesta näkökulmasta. Juuri jouluna jumalanpalveluksessa on sitä kirkon hiljaista enemmistöä, jonka harvoin tapaamme. Elleivät nämä ihmiset kuule jouluevankeliumia eikä heille saar-

nata Jeesuksen syntymän ainutlaatuisesta merkityksestä, tuotamme pettymyksen heille ja itse tehtävällemme.

Aikakausien käänne. Jeesuksen syntymä on aikojen täyttymys (Gal. 4:4–5) ja aikakausien käänne, kun Sana tuli lihaksi (Joh. 1). On syytä asettaa rinnakkain tuon ajan maailman mahtavat keisareineen ja maaherroineen sekä pieni ja mahtava joulun Lapsi. Aikakaudet ovat osoittaneet, kenen merkitys on ollut suurin koko ihmiskunnan historiassa. Moni ei tietäisi juuri mitään **Augustuksesta**, ellei hänen nimeään mainitaisi Jeesuksen syntymän yhteydessä. Ehkä joku saattaisi muistaa, että tuo keisari jätti nimensä kalenteriin elokuun kohdalle, joka monissa kielissä on Augustuksen mukaan. Häntä voisi kiittää myös siitä, että hän sukulaismiehensä **Julius Caesarin** innostamana ”lyhensi” talven kylmää helmikuuta ja otti siitä yhden päivän elokuulle kuten Caesar heinäkuulle (Juliuksen kuukausi). Näin saimme pidemmät kesän kuukaudet.

Seimen lapsi sen sijaan muutti koko ajanlaskun, niin että kaikkialla maailmassa lasketaan aikaa Jeesuksen syntymän mukaan. Näin joulukuukausi on joka päivä. Tosin on ateistien mukana ruvettu Kristuksen nimeä häveten merkitsemään ”ee.” ja ”jaa”. Onhan tuo ”jaa” kyllä myöntymys Jeesukselle!

Jumalan toimintatavoissa on koskettavaa se, miten vähäinen tulee suureksi ja suuri vähäiseksi. Paremminkin nyt tunnetaan Betlehemin köyhät paimenet kuin Jerusalemin heitit halveksineet kirjanoppineet. Paimenten jälkeen Jeesusta kumarsivat pakanakansojen viisaat, jotka tunsivat Kirjoituksia paremmin kuin Messiaansa torjuneet omaisuus kansan viisaat. Tosin nuoridän tietäjät olivat varmasti saaneet tietonsa diasporan juutalaisilta aina Babylonian pakkosiirtolaisuudesta lähtien. He tunsivat Bileamin ennustuksen Tähdestä ja Valtikasta (4. Moos. 24:18).

Hyvää tahtoa on hyvä tahtoa. Taivaan joukot ottivat riemuiten vastaan maailman Vapahtajan, jopa halusivat katsahtaa siihen autuuteen, joka ihmislapsille suotiin, kuten Pietari kirjoittaa. Taivaallinen sotajoukko lauloi rauhasta maassa ja Jumalan hyvästä tahdosta. **Kaj Munk** kuvasi viime sodissa

osuvasti, miten täällä vielä kuitenkin näyttää vallitsevan sota ja paha tahto ihmisten kesken. Saaliinjaossa ei riemuitakaan, ennen kuin Messiaan eteen langetaan synnit tunnustaen (Jes. 9:1–6). Jumalan hyvän tahdon toteutuminen ihmissydämissä saa aikaan hyvän tahdon myös ihmisten kesken. Alkutekstin kohta voidaan ymmärtää molemmin tavoin ja rinnakkain: Jumalan hyvä tahto, ihmisillä hyvä tahto.

Uskonnot ja ideologiat testiin. Nyt vallitsee maailmassa ja varsinkin jälkikristillisessä lännessä uskontojen kaaos. Uusi uskonnonvapauslakimme oli kuin Troijan puuhevonen, jonka sisällä on kuljetettu maahamme turmiollisia ajatuksia ja pyrkiä myksiä. Laki heijastelee koko vanhan kristikunnan protestanttista haaraa. Jopa ristin julkinen käyttö halutaan kieltää ei vain kouluissa vaan myös ihmisien kaulassa.

Voimme kyllä syyttää kirkon historiaa monista vääryyksistä, mutta eikö enää tajuuta, miltä pohjalta nuo vääryydet ja synnit nousevat? On loitonnut uskon perusteista. Jeesuksen evankeliumi ei ole saanut vallata sydämiä, jolloin niiden petojakaan ei ole saatu sidotuksi. Mikään ei aiheuta niin paljon kärsimystä ihmisten kesken kuin vääristynyt uskonto. Onkin syytä asettaa kaikki uskonnot, ideologiat ja aatteet testiin: Muuttuuko maailma paremmaksi vai huonommaksi, jos jokin aate tai uskonto otetaan vakavasti ja pyritään sitä toteuttamaan sen omien perusteiden mukaan? Tiedämme, mihin johtaa islamilainen fundamentalismi, mihin materialistinen kommunismi tai kapitalismi, mihin idän fatalistiset uskonnot.

Entäpä, jos otetaan vakavasti Jumalan sana sen täyttymyksestä käsin, evankeliumi sellaisena kuin se Jeesuksen opetuksessa ja elämässä on meille annettu ja se Uudessa testamentissa tulee esille? Missä näin tapahtuu, paranee aina myös ihmisten sisäisen ja ulkonainen elämä. Juuri luopuminen pyhästä evankeliumista on aina syössyt yksilöt ja kansat sotiin ja vääryyksiin. Syntiä on alettu tehdä hyvällä omallatunnolla, saaliinjaossa on riideltä jopa verissä päin.

Länsimaiden synty liittyy kansainvaeluksiin. Mekin olemme osa sitä barbaarikansaa, jolle tuotiin evankeliumi. On käsittämä-

tön ihme, että pakanuuden pimeydestä rapeutuneen Rooman raunioille tulleet kansat eivät omaksuneet Rooman rappiota vaan ottivat vastaan evankeliumin. Johanneksen ilmestyksessä on kuin ennakolta kuvattu tämä: heinäsiirakat eivät koske ”vihantaan ruohoon”. Suosittelemme **Feliks Lujasen** selitystä tähän kirjaan (*Kahden pedon edessä*, 1933). Heinäsiirakat iskevät luonnossa aina vihan-taan ruohoon. Mutta kansojen laumat, jotka tulivat kuin heinäsiirakat rappion raunioille, ottivat vastaan sen ainoan, mikä oli kestä-vää, evankeliumin vihannan ruohon.

Joulun lapsi vaikertaa. Pimeydessä vaeltavat etsivät valoa, joka loistaa Kristuk-sen kasvoista kuoleman varjon maahan. Sy-vien kansanrivien tuntoja kuvaa **Heikki Tu-runen** 30 vuotta sitten kirjoittaessaan miehistä joulukirkossa: ”Tuntuu kuin jossain minussa huutaisi tukahdutettu lapsi, herkis-tyn, liikutun, retales ja pätö kristitty... Tun-nen monia miehiä, jotka ovat sanoneet samaa. – Kenties useampi meistä hellii tie-tämättään rinnallaan joulun lasta, puhtain-ta uhria. Menestyksen, voitontavoittelun, nautinnon eteen uhrattua, yhtä viatonta ja puhdasta kuin me olemme pahoja ja likai-sia. Mutta jospa se on siellä. Jospa se, se siellä vaikertaa jouluna vaikertaa. Toisista en takuuseen mene, mutta äkkiä minä halu-ankin sen siellä olevan. Taidanpa olla pik-kuisen ylpeäkin siitä, kun se siellä on.”

Erkki Ranta

TT, eläkkeellä oleva Tampereen Viinikan seurakunnan kirkkoherra

Joulun juuret

Joh. 1:1-14

Joulupäivä 25.12.

Aikamme on täynnä sanatulvaa, informaatiotulvaa, joka vyöryy ylitsemme. Emme kohtaa kovin usein sanainspiraatiota, mutta kylläkin jatkuvasti sanainflaatiota. Monilla julistajilla on sanan säilä tylsymään päin, koska sanalla ei tunnu olevan entisaikaista mahtia. Sanat vilistävät silmiemme editse, ne kohtaavat korvamme, mutta sana ei enää helposti uppoa meihin. Olemme kyllästy-

neet sanojen inflatoriseen paljouteen. Sanojen runsaus on ajatusten harvalukuisuuden suosituin peite, totesi piispa **Olavi Kares** jo vuosikymmeniä sitten.

Sanojen virran keskelle iskee kuin salamana raju viesti evankelista Johanneksen välittämänä: ”Alussa oli Sana” – siis vain Yksi, mutta riittävä kaikiksi ajoiksi, sillä Sana oli ja on Persoonana, itse Jumala. Häntä ei mikään myöhemmin syntynyt sanatulva voi niellä. Sanassa ja Sanalla on myös Mah-ti, mitä ei ole ollut kenelläkään milloinkaan eikä tule olemaan.

Joulun juuret ovat syvällä, siis aivan alussa. Varhaiskirkon Kristus-hymnit olivat todellisia uskontunnustuksia. Erityisesti Kol. 1:15–16 painottaa Kristuksen preksistenssiä: ”Poika – on esikoinen, ennen koko luomakuntaa syntynyt. Hänen välityksellään luotiin kaikki, kaikki mitä on taivaissa ja maan päällä.” Nikean tunnustuksessa uskomme tämän ilmoituksen mukaisesti ”yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, joka on syntynyt Isästä ennen aikojen alkua”.

Sananlaskujen kirjassa Esikoista kutsutaan Viisaudeksi, joka oli läsnä, kun Herra pani taivaat paikoilleen ja asetti maanpiirin syvyyksien ylle. Hän oli Isän rinnalla rakennusmestarina (ei vauvana leikkimässä, kuten KR 1992 ilmaisee). Viisaus, siis Poika, iloitsi jo silloin ihmislapsista; pelastussuunnitelma meitä kaikkia varten lähti liikkeelle (Sananl. 8:27–31). Kaikki on syntynyt Sanan voimalla jo kaikkeuden alussa. ”Mikään, mikä on syntynyt, ei ole syntynyt ilman häntä.”

Sana on Valo. Joulun sanoma on täynnä aivan ylenpalttista valoa ja kirkkautta, koska Jumala tahtoi niin jo luomissanassaan, joka oli samalla pelastusteko. Kun Jumala puhuu, se ei ole ainoastaan puhumista vaan tapahtumista. Kun hän käskee, niin tapahtuu. Valo loistaa pimeydessä, eivätkä Saatanan yritykset niellä Valo pimeyden syliin voineet onnistua.

Joulu on äärimmäisen konkreettinen juhla, eikä mikään tunnelmoiminen sellaise-naan voi tuoda meille joulua. Sana tuli lihaksi, Poika syntyi meidän maailmaamme, meikäläiseksi, Jumala ihmiseksi. Valmistus-

suunnitelmat ja -toimet tulevat käsittämättömän kaukaa. Päämäärä on jo alussa selvä. Jumalan rakkauden uhritie avautui jo alkusuunnitelmissa. Tämä tie kulkee läpi pelastushistorian, milloin selvemmin näkyvissä, milloin taas hämärämmin. Mutta se kulkee, ja kun Jumalan h-hetki tulee täsmällisen jumalallisen aikataulun päätepisteessä, silloin taivaat repeävät auki ja pelastuksen riemu täyttää taivaat ja yhden määrätyn maailman-kolkan – koko maailmaa varten.

Joulun maailma on tänä aikana kylmä, koska todellisen joulun vastaanotto on enimmältään kolkko. Jumalan Pojan maa ja kansa hylkäsivät hänet silloin karusti, eikä vastaanotossa ole tänäänkään kehumista siellä eikä muuallakaan. Tämä on joulun realismia, koska ulkonainen on voittanut sisäisen, pinnallisuus syvällisyyden. Min-käänlainen ihmisen tekemä joulu ei riitä alkuunkaan, koska Jumala teki oikean joulun jo alussa. Kun Sana tulee keskellemme täynnä armoa ja totuutta, kun hän valloittaa sydämet, silloin meillä on Joulu, juhla pelastuksen riemua tulvillaan.

Ahti Peltonen

Rovasti, Heinolan kappalainen

Lampaat ja sudet, kyyhkynen ja käärme, Goljat ja Golgata

**Matt. 10:16-22; Ap.t. 6:8-11;
7:51-60**

**Tapaninpäivä eli toinen
joulupäivä 26.12.**

Evankeliumissa on paradokseja: lampaat taistelussa susia vastaan, opetuslapset kuin käärmeet ja kuin kyyhkyset. Näin kohtaamme yhden Raamatun tulkittamisen herme-neuttisista prinssiipeistä. Paradokseja ei pidä asettaa vastakkain vaan rinnakkain ja sisäkkäin. Valitettavasti usein puramme nämä ”ristiriidat”, ja julistuksestamme tulee latteaa ja penseää. Vaikeaahan meidän on myös suostua olemaan samanaikaisesti vanhurskaita ja syntisiä.

Lampaat susien keskellä. Luonnostaan lampaat pakenevat susia. Jeesus lähettää omansa susien keskelle. Huonot paimenet pakenevat susia, hyvät paimenet käyvät kohti suojellakseen laumaa petojen raatelulta (Joh. 10). Siihen taisteluun ei voi käydä omassa voimassa. Aseina ovat Jumalan sana, joka on Hengen miekka, ja rukous (Ef. 6). Suden luontoa ei voi oppia tuntemaan kuin oppimalla tuntemaan itsensä. Oman sydämen susia ei voi taltuttaa muu kuin jatkuva yhteys Herraan Jeesukseen. Emme kai ole parempia kuin Paavali, jonka elämässä jatkuvasti olivat sisäkkäin oman sydämen saastaisuus ja Pyhän Hengen puhdistava ja jatkuvasti uudistava vaikutus (Room. 7–8). Ihmisten kalastajat noukkivat madot omasta tunkiosta, sanoi **Väinö Havas**.

Stefanos joutui taisteluun kuin lammas susien keskelle. Pahimpana sutena hääri Saul, joka suorastaan uhkui murhaa ja vihaa Jeesuksen omia kohtaan. Stefanoksen sanoma nousi Jumalan sanan ja itsetuntemuksen pohjalta. Ilman omia pohjakosketuksia ei hän olisi voinut rukoilla vainoajiensa puolesta: ”Herra, älä vaadi heitä tilille tästä synnistä.” Tämän rukouksen täytyi riipaista syvältä fariseus Saulia ja valmistaa häntä myös kohtaamaan Ylösnoussut. Siinä kohtaamisessa hurskaasta tuli syntinen ja lähimmäisilleen vaarallisesta heikkojen ymmärtäjä: ”Kuka on heikko, etten minäkin olisi heikko, kuka lankeaa, ettei se minuakin polttaisi?” Kurjasta hurskaasta tuli hurskas kurja, näkevästä niin sokea, että tarvitsi taluttajaa (Joh. 9:39–41, Jeesuksen opetus, jota kiiwas fariseus Saulkin oli saatanut kuunnella Jerusalemissa). Ennen turhia hokenut fariseus tuli publikaanin kaltaiseksi temppelissä (Luuk. 18). Ananias vakuuttui Saulin vaarattomuudesta vasta, kun Ylösnoussut hänelle sanoi: ”Katso, hän rukoo!” (Ap.t. 9:11). Se ei ollut enää rukousta, että ihmiset sen kuulisivat, vaan sydämen tuskan ja syyllisyyden vuodattamista Jumalan eteen. Sellainen rukoilija ei ole vaarallinen kuin niille, joille riittää pinnallinen suun tunnustus.

Käärme ja kyyhkynen. Kyyhkynen on yhtä avuton kuin lammas taistelussa petoja vastaan. Arkana se pakenee. Puhtautensa

tähden kyyhkynen oli ainoa lintu, joka kelpasi uhriksi (3. Moos. 1:14; 5:7; 12:6; Luuk. 2:24). Kyyhkynen Pyhän Hengen vertauskuvana muistuttaa siitä, että Jumalan Henki on kuin arka lintu, joka laskeutuu vain Karitsan päälle (Matt. 3:16; tässäkin on pienoisevankeliumi, kuten Joh. 3:16:ssa!). Onhan kyyhkynen myös rakkauden vertauskuva (Laul.1. 2:14). Pyhä Henki on voiman, rakkauden ja raittiuden Henki.

Jeesuksen vertauksella käärmeestä ja sen viisaudesta on suora yhteys paratiisin käärmeeseen (1. Moos. 3:2). Pahankin viisaudesta on opittavaa, kun tehdään ystäviä väärällä mammonalla (Luuk. 16). Paavali käyttää itse asiassa molempia Jeesuksen vertauksia kehottaessaan roomalaisia kristittyjä: ”Olkaa viisaita hyvässä (*sofous* kuten tässä), mutta taitamattomia pahassa (adjektiivi *akeraios* kuten tässä: ’sekoittamaton, aito, viaton, puhdas’)” (Room. 16:19).

Golgatan voitto voittaa Goljatin. Meidän linkomme on Jumalan sana. Meidän viisi sileää kiveämme ovat Jeesuksen viisi haavaa, jotka iskevät kuolettavasti pahan varustuksiin. Muistanette tämän metaforan esimerkiksi virrestä, jossa sanotaan: ”Jeesuksen viisi haavaa kokoushuoneemme.” Hengellisessä sodassa aseemme eivät ole lihallisia vaan Hengen antamia, ja ne ovat voimalliset kukistamaan maahan pahan linnoitukset (2. Kor. 10:4). Pyhä Henki syyttää kuusi liekkiä: viisauden ja ymmärryksen, taidon ja voiman, totuuden tuntemisen ja Herran pelon, joita hän itse kantaa seitsemäntenä tai ensimmäisenä (Jes. 11:2, joka on jouluaaton tekstejä; *Vulgata* laskee Hengen lahjat hiukan toisin seitsemäksi; vrt. Ilm. 4:5).

Erkki Ranta

Jumala on rakkaus

1. Joh. 2:28–3:3

Apostoli Johanneksen päivä eli kolmas joulupäivä 27.12.

Joitakin vuosisatoja sitten joulua vietettiin neljä pyhää peräkkäin. Joulua oli niin suuri juhla, että sen viettoa ei tahdottu heti lopettaa. Tämä suuntaus oli ehdottomasti pa-

rempi kuin nykyinen, jossa joulua yritetään viettää jo marraskuusta lähtien turhin ja arvottomin menoin ja juhlinta lopetetaan aat-toiltaan.

Kolmatta joulupäivää vietetään apostoli Johanneksen päivänä. Päivän aiheena on: Jumala on rakkaus. Tämä Johanneksen kirjeen opetus liittyy suoranaisesti jouluun.

Onhan Jumala osoittanut rakkautensa siinä, että hän on antanut Poikansa syntyä ihmiseksi. Jos olemme oikein ymmärtäneet ja vastaanottaneet joulun sisällön, se ei ole vain menneisyyteen kuuluva tapah-tuma. Sillä on vaikutuksensa meihin nyky-hetkessä.

Johannes sanoo, että Isä on osoittanut meille suurta rakkautta: me olemme saaneet Jumalan lapsen nimen. Tuon nimen saimme, kun me tulimme kasteen välityksellä Kristuksen yhteyteen. Jumala tuli ihmiseksi tehdäkseen meidät Jumalan lapsiksi. Me emme ole kristittyjä sen vuoksi, että vietämme joulua. Vietämme joulua sen vuoksi, että Kristuksen syntymän, kuoleman ja ylösnousemuksen vuoksi meistä on tullut kristittyjä, kun meidät on kastettu hänen nimeensä ja uskomme häneen.

Niinpä kun Kristus otti ihmisen osan ja kantoi meidän syntimme, mekin voimme saada Jumalan lapsen nimen. Siksi Johannes, rakkauden apostoli, kehottaa meitä katsomaan tätä Jumalan suurta rakkautta. Johannes toteaa, että kyse ei ole pelkästään nimityksestä, vaan me myös olemme Jumalan lapsia.

Yritys saada maailmalta ensin hyväksyntä sille tosiasialle, että olemme Jumalan lapsia, ja sen perusteella vaikuttaa heihin, on toivoton. Maailma ei tule tunnustamaan ketään kristityksi, ennen kuin se on oppinut tuntemaan Kristuksen. Yksinkertaisempaa on antaa Jumalan sanan johtaa ihmiset Kristuksen tuntemiseen. Silloin he kyllä tunnistavat Jumalan lapsetkin.

Tässä käy samoin kuin Jeesuksen elä-mässä. Hän syntyi tänne seimen oljille. Maailma ei tunnistanut häntä Jumalan Pojaksi, mutta enkelit iloitivat, ja paimenet riensivät seimelle. Niin kauan kuin maailma ei tunne Kristusta eikä tunnusta häntä Jumalan Pojaksi, se ei myöskään tunnusta

Jumalan lapsia. ”Tästä syystä maailma ei meitä tunne, eihän se tunne häntäkään.”

Maailma ei tunne eikä tunnusta sitä todellisuutta, jonka me uskon kautta saamme vastaanottaa. Yhtä vähän kuin se näkee seimen oljilla lepäävässä pienokaisessa Jumalan Poikaa, yhtä vähän se tunnustaa pientä kastettua lasta tai Kristukseen uskovaan ihmistä Jumalan lapseksi. Vikana on, että se ei tunnusta Jumalan työtä eikä läsnäoloa maailmassa, ei hänen Poikansa syntymää, kuolemaa tai ylösnousemusta, joiden välityksellä olemme pelastuksen saaneet.

Kun perheeseen syntyy lapsi, vanhemmat antavat hänelle nimen. He tekevät sen suurella rakkaudella ja huolella ja ovat ylpeitä tästä heille annetusta lapsesta. Jos onnellisesti käy, niin myös lapsi kantaa mielellään vanhemmiltaan saamaansa nimeä. Joskus voi tietysti käydä niin, että jostain syystä tuota nimeä hävetään.

Kerran eräällä matkalla tapasin miehen, joka oli noin kuudenkymmenen vuoden ikäinen ja hyvin tunteikkaasti valitti vanhemmiltaan saamaansa etunimeä. Tuntui hivenen säälittävältä, ettei hän vielä tuohon ikään mennessä ollut kyennyt hyväksymään nimeään.

Nyt voisi kysyä, mitä sinä pidät tästä Jumalan lapsen nimestä, jonka vuoksi Kristuksen piti syntyä maailmaan, kärsiä ja kuolla sinun tähtesi. Haluatko kantaa sitä nimeä vai häpeätkö sitä? Hän, joka oli viaton, otti päälleen meidän syntimme ja vääryytemme. Näin tuli mahdolliseksi, että meistäkin on tullut kasteen ja evankeliumin uskomisen välityksellä Jumalan lapsia.

Jumalan lapsen nimi ei ole korkeassa kurssissa tässä maailmassa. Se on kuitenkin nimi, jonka arvo nousee. Johannes sanoo, että ei ole vielä käynyt ilmi, mitä meistä tulee. Kun se käy ilmi, meistä tulee hänen kaltaisiaan, sillä saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on.

Kristitty, joka on armosta Jumalan lapsi, on elämässään, teoissaan ja puheissaan vielä keskeneräinen. Hän on vasta matkalla. Mutta hän tietää, että kerran koittaa päivä, jolloin tämä vajavaisuus loppuu. ”Me tiedämme, että kun se käy ilmi, meistä tulee

hänen kaltaisiaan, sillä me saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on.”

Tämä on Jumalan lasten korkea taivaallinen päämäärä. Tämä maailma ei tunne sitä päämäärää, mutta Jumalan sana avaa meille sen suurenmoisen tulevaisuuden. Sen vuoksi Johannes sanoo: ”Niin, lapseni, pyyskää Kristuksessa, jotta hänen ilmestyessään voimme astua rohkeasti esiin emmekä joudu häveten väistymään hänen luotaan, kun hän saapuu.”

Joulun syvin ilo on siinä, että keskuutemme syntyneen Jumalan Pojan Jeesuksen välityksellä me saamme joka päivä syntimme anteeksi ja saamme elää hänen ominaan, kunnes kerran koittaa päivä, jolloin saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on.

Lasse Marjokorpi

Jeesus pakolaisena

Matt. 2:13-21

Viattomien lasten päivä eli neljäs joulupäivä

Mikä ihmeen ”viattomien lasten päivä”? Tätä kummastelisi varmaan katugallupissa pysäytetty suomalainen. Vuosikymmeniin ei seurakunnissa liene jatkettu joulupyhiin jumalanpalveluksia kolmantena ja neljäntenä joulupäivänä. Johan toisena joulupäivänä iskee kirkossakäyntiväsymys. Asuessamme Yhdysvalloissa 1980-luvulla joulun vietto lakkasi kuin seinään ensimmäisen joulupäivän iltana; tapanina kaikki olivat töissä.

Ei silti ole huono asia muistuttaa 28.12. Jeesuksen pakolaisuudesta ja vielä 29.12. pyhästä perheestä. Iltakirkkoon tai musiikkitilaisuuteen saa juhla-aikaan liittyvän saarna-/puhetekstin näihin päiviin liittyvästä evankeliumikirjan tekstiaineistosta. Muutoin nämä Matteuksen ja Luukkaan alkulukujen kohdat ja muut lukukappaleet saattavat jäädä kokonaan huomiotta.

Viattomien lasten päivän nimitys tulee tietysti Betlehemin järkyttävästä lastenmurhasta, jonka hirmuinen Herodes Suuri toimeenpani. Historian dokumentit tietävät hänen julmuudestaan lukuisia esimerk-

kejä, vaikka tekstikohtamme tapahtuma on kirjattu vain Uuteen testamenttiin. Tämän vuoden *National Geographic* harjoitti Herodeksen ”kunnianpalautusta” korostaen hänen uljaita rakennusprojektejaan ja esittäen, ettei lastenmurhaa todennäköisesti koskaan tapahtunut. Erittäin hyvin Herodeksen henkilökuvaan massamurha kuitenkin sopii.

Raamattuun luottava historian tarkastelija ja saarnaaja näkee Herodeksen töissä Paholaisen yhden yrityksen raivata Jumalan Poika pois tieltä jo tämän maallisen elämän alkuvaiheessa. Puolijuuhtalainen eli edomilainen/idumealainen Herodes liittyy muun muassa Mooseksen ajan faraon ja Esterin ajan Hamanin antisemiittien ketjuun.

Viattomien lasten päivän tekstin sanoma ankuroituu – kuten erityisesti Matteuksen evankeliumi kokonaisuudessaan – Vanhaan testamenttiin. Hoosea on se profeetoista, joka sai ennakolta ilmoituksen Messiaan pakolaisuudesta: ”Egyptistä minä kutsuin poikani.” Jeremia puolestaan joutui muiden itkujensa ohessa ennakolta myötäkärsimään Betlehemin äitien kanssa: ”Raakel itkee lapsiansa eikä lohdutuksesta huoli, kun heitä ei enää ole.”

Egypti oli aikaisemminkin useaan otteeseen pako- ja turvapaikka. Kaikki patriarkat joutuivat siellä vuorolleen käymään, ja Niilin suistossa sekä Aleksandriassa oli vuosisatojen ajan juutalaisasutusta. Siitä yhteisöstä Joosef ja Mariakin varmaan saivat tilapäisen asuinpaikan aina siihen asti, kun Herran enkeli ilmoitti palaamisen olevan turvallista. Idän tietäjien lahjat antoivat mahdollisuuden ylläpitää kotia ja elantoa vieraassa maassa. Näin Jumala itse huolehti olosuhteista, vaikka matkustaminen vainotuna ja sylilapsen kanssa ei herkkua ollut.

Viattomien lasten päivän nimi voi johtaa harhaan siinä, ettei itsessään viattomia eli synnittömiä (lapsiakaan) ole tässä maailmassa ollut – Jeesusta lukuun ottamatta. Synnin alaisuus tämän päivän maailmassa näkyy muun muassa syntymättömien lasten eli sikiöiden lisääntyneenä abortoinimisena. Tätä ja muuta lastensuojellista asiaa voi päivän puheissa esiin nostaa, kunhan päällimmäiseksi viestiksi jää se, mitä

ainut Viaton teki puolestamme ottaessaan päälleen meidän vikamme, syntimme ja laiminlyöntimme.

Reijo Huuskonen
Rovasti, Suomen Raamat-
tuopiston apulaisrehtori

Aikamme on Jumalan kädessä

Matt. 16:1-4
Uudenvuodenaatto 31.12.

Tekstimme sopii moneen yhteyteen. Matteus-perikooppimme on ollut sama kuin 22. sunnuntain helluntaista eli yksi uskonpuhdistuksen muistopäivän teksteistä. Jeesus kävi henkistä taistelua fariseusten ja saddukeusten kanssa kuten **Luther** aikansa oppineiden kanssa. Yhtä lailla teksti istuisi kevätpuolelle Jeesuksen kärsimyshistorian ympärille. Onhan kuuluisa Joonan merkki Jeesuksen ristinkuolemaan, tuonelaan astumiseen ja ylösnousemiseen liittyvä *typos*.

Uudenvuodenaattoon vahva dialogitekstimme sopii tietysti siksi, että näinä päivinä koetetaan arvioida aikaa, ymmärtää hengellisen sään signaaleja taakse- ja eteenpäin. Mutta miten liinee, antaisiko Jeesus tänään paremman arvon kristillisen kirkon ja johtajien semiotiikkataidoista, merkkien tulkinnasta, kuin hän antoi aikansa auktoriteeteille? Jeesuksen tuomiohan oli kategorinen: ”Aikain merkkejä ette osaa lukea!”

Itse meteorologia on kehittynyt huimasti kaikkine tietokonemallinnuksineen ja pitkän tähtäimen ennusteineen, ja **Pekka Poudan** & kumppanien sääennustuksiin voi keskimäärin luottaa hyvin. Myös futurologia käyttää tilastotieteen välineitä ottan huomioon risteilevät trendit, jopa kaaosteorian. Silti taitaa olla hengellisellä puolella samaa kuin taloustieteessä, jossa lama yllätti, tai politiikassa: Berliinin muuri murtui, vaikkei pitänyt. Aikain merkit eivät seuraa kaavojamme.

Miksi tulevaisuuden ennustaminen ja merkkien tulkitseminen on vaikeaa? Taivaan merkit, kirjaimellisesti ”taivaan kas-

vot”, avautuvat vain Jumalan kasvoista, jotka paljastuvat Jumalan sanasta ja hänen Pojastaan (**Erkki Ranta** selitysteoksessaan *Viesti vuorilta*). Ajan tuulia on tarkattava nöyrästi profeettallisen ja apostolisen sanan pohjalta – monesti profetia avautuu vasta, kun se alkaa toteutua. Kovin tarkat lopun ajan kartat osoittautuvat kerta toisensa jälkeen kirveen kiveen iskemiseksi, sielullinen eskatologia-touhotus kyllästyttää Raamattusta muuten kiinnostuneet kauemmaksi.

Mitä vuoden vaihteessa olisi sitten saarnattava? Eiköhän vanhaa, muuttumatonta sanomaa, Jumalan lakia ja evankeliumia; toista uskonkappaletta, johon ensimmäinen ja kolmas kyllä luontevasti liittyvät. Joonan saarna tuotti hedelmänään Ninivessä katumuksen ja parannuksen, mutta Nahum joutui tällekin kaupungille sadan vuoden kuluttua julistamaan lopullisen tuomion. Jumalan puhuttelussa on aina vakavuutensa. Muuttukaa, älkää mukautuko!

Tulevan vuoden uutisia on lupa seurata Raamattu kädessä, mutta hätäännykseen ei ole aihetta. Aikamme on yhä Jumalan kädessä.

Reijo Huuskonen

Jeesuksen nimessä!

Ap.t.4:8-12
Uudenvuodenpäivä 1.1.

Jumalan sana osoittaa selvästi, miksi Kristuksen omat ovat maailmassa, miksi meille on uskottu Jumalan pyhä ja voimallinen sana, miksi Pyhä Henki täyttää ja varustaa niin oppineet kuin oppimattomat kaiken inhimillisen viisauden ylittävällä viisaudella, rohkeudella ja päättäväisyydellä ja miksi Jeesuksen nimi on annettu meille voimalliseksi aseeksi eikä spekulatiivisen teologian käymisaineeksi. Vastaus loistaa kirkkaana Pietarin rohkeassa todistuksessa: ”Ei kukaan muu voi pelastaa kuin hän. Mitään muuta nimeä, joka meidät pelastaisi, ei ole ihmisille annettu koko taivaankannen alla.”

Jumalan sydän kaipaava yli kaiken ihmisen pelastusta. Se on yksin Jeesuksen nimessä. Raamattu on annettu meille ainoastaan yhdestä syystä. Olemme historian näyttämöl-

lä, jossa käydään henkivaltojen taistelu jokaisen ihmisen sielusta. On meneillään Jumalan käynnistämä pelastusoperaatio, jonka tavoitteena on, että kerran mahdollisimman moni ylistäisi Kristusta taivaan valtakunnassa ja mahdollisimman harva olisi ikuisesti helvetissä. Kristillinen teologia syntyy, kun Jeesuksen rakkauden kohdanneet ihmiset ovat liikkeellä yhteisessä rintamassa sielujen pelastuksen tähden. Näin syntyi Uusi testamentti. Teologialla ja oikeaoppisuudella ei ole mitään arvoa itsessään. Teologia tarkoittaa ”puhetta Jumalasta”, mutta teologian ja teologin ratkaisevin kysymys on aina, miksi me teemme teologiaa ja miksi teologiaa ylipäänsä on olemassa. Miksi me puhumme Jumalasta? Kenelle me puhumme?

Sielujen pelastus on kristillisen uskon ja teologian lopullinen päämäärä (1. Piet. 1:9). Siksi kaikki opillisuus, joka ei koske syvästi ja aidosti ihmisen sielun pelastumiseen liittyviä probleemoja, on lopulta ajanhukkaa ja harhalaukaus hengellisen sodan käynnin eturintamalla. Tätä korostaa Pietarin puhetta ympäröivä konteksti, jossa asetetaan selvästi vastakkain yhtäältä uskonnollinen mutta turhaksi osoittautuva oppineisuus ja toisaalta oppimattomuus, joka rakentaa voimallisesti Jumalan valtakuntaa: ”Kun neuvoston jäsenet näkivät Pietarin ja Johanneksen rohkeuden ja totesivat heidät oppimattomiksi kansanmiehiksi, he olivat ihmeissään.”

Ukrainan luterilaisen veljeskunnan johtava pastori kertoi minulle, että kun hänet lähetettiin 17 vuotta sitten Saksasta Odesaan julistamaan uskoa Kristukseen, hänelle ei annettu pennin pyörylää mukaan. Hänellä ei ollut mukavan lämmintä asuntoa odotamassa, ja hänet potkaistiin jostakin tunte mattomasta syystä ulos majataloista, joihin hän pyrki asettumaan. Näistä vaikeista ja kuluttavista alkuvaiheista hän oppi yhden asian: ”Tärkeintä ei ole, että olet valmistautunut mahdollisimman hyvin, vaan että Jumala on kanssasi.” Kaikki vaikeudet osoittautuivat nimittäin myöhemmässä vaiheessa suuriksi siunauksiksi, joita Jumala käytti ihmeellisesti oman työnsä hyväksi.

Sielujen pelastus on Jumalasta. Siksi lähetystyö on aina perusteitaan yliluonnollinen missio. Sitä vastustavat voimat ovat myös yliluonnollisia, ”tässä pimeydessä hallitsevia maailmanvaltiaita ja pahuuden henkiolentoja” (Ef. 6:12). Siksi ratkaisevaa Pietarinkin toiminnassa oli, että Jumala oli hänen kanssaan, ei että hän olisi ollut viimeistä piirtoa myöten koulutettu ja valmennettu. Hän oli Pyhää Henkeä täynnä.

Olemmeko todella sisäistäneet sen, että Jeesuksen nimen voima on sama eilen, tänään ja iankaikkisesti, vai olemmeko jopa kristittyinäkin huomaamatta joutuneet sellaisen ajattelun vangeiksi, että sijoitamme Jumalan ihmeelliset teot vain hamaan menneisyyteen? Tiedostammeko kirkkaasti ja selvästi sekä täydellisen riippuvuutemme Pyhän Hengen läsnäolosta että myös hänen reaaliaikaiset ja yliluonnolliset mahdollisuutensa Jumalan valtakunnan rakentamisessa? Opetammeko siitä, että hän haluaa aktiivisesti varustaa meidät omilla lahjoillaan juuri tänään, meidän sukupolveemme kuuluvien ihmisten pelastamiseksi? Vai luotammeko sittenkin lopulta itseemme ja ”valmiuteemme”, niin että teemme suunnitelmia sen pohjalta, mikä meille näyttää olevan kutakuinkin mahdollista?

Pohjoismaiden merkittävimpiin herätys- saarnaajiin kuuluva **C.O. Rosenius** muistutti, että enemmän tappioita aiheutamme viholliselle sillä, että käymme suoraan taisteluun evankeliumin puolesta vaikkapa vain puunuijin kuin että oikeaoppineisuudessamme kiillotamme ja hankaamme miekkojamme taukoamatta ja seulomme ja tarkkailemme toisarvoisia asioita loputtomasti.

Ainoa todella tärkeä asia Kristuksen seurakunnalle tässä ajassa on rakkautena vaikuttava usko (Gal. 5:6). Tämä rakkaus syntyy siitä järkähtämättömästä tosiasiasta, että Jumala on ensin rakastanut meitä niin paljon, että on antanut ainoan Poikansa meidän tähtemme kuolemaan (1. Joh. 4:10–11). Tämän sanoman henkilökohtainen omistaminen uskossa synnyttää Kristuksen seurakunnassa poikkeuksetta ilmapiirin, joka haluaa kaikin voimin ulos maailmaan, tavoittamattomien ihmisten luokse, kansakuntien, heimojen ja kielten pariin (Ilm. 7:

9–10), sinne missä ei Jeesuksen nimeä eikä siihen liittyvää pelastuksen voimaa vielä tunneta.

Janne Sironen

Pastori, Lähetysyhdistys Kyl-
vään työaluevastaava

Herran huoneessa

Luuk. 2: 41-52

2. sunnuntai joulusta 3.1.

Jos Savonlinnaan pelmahtaisi kesäjuhlille miljoona turistia, kaksikymmentä jokaista paikkakuntalaista kohden, voitaisiin kuvitella, millainen juhlahumu valtasi pienehkön Jerusalemin pääsiäisjuhlien aikaan. Väkeä virtasi läheltä ja kaukaa, aina etäämmällä asuvia diasporajuutalaisia myöten. Juhlille oli tärkeää päästä. Neljännesmiljoona uhrilammasta pääsi hengestään, juhlien kuluessa luultavasti jokunen ihminenkin. Kauppa kävi, tuttuja kohdattiin, lapsia syntyi, ja hiukan vanhemmat lapset saattoivat kadota välillä ihmisvilinään. Suurimmat suomalaiset kesäjuhlakin vaikuttavat kotiseuroilta näiden juhlien rinnalla.

Jeesus vanhempineen osallistui – tapan-
sa mukaan – vuosittain Jerusalemin pää-
siäisjuhlille. Pääsiäisjuhlat olivat juhlista
suurimmat ja kestivät kahdeksan päivää.
Galilea oli sen verran hankalan matkan ta-
kana, että kolmilla säädetyillä juhlilla ei
sentään voitu käydä. Matkaa kertyi sata ki-
lometriä suuntaansa, ja sitä taitettiin koko-
nainen viikko. Tosin juhla alkoi jo matkal-
la. Laulettiin Psalmeja ja vaellettiin samaa
matkaa taittavien kanssa tapaamaan ystä-
viä ja sukulaisia ja viimein kohti temppeliä,
kuulemaan anteeksiantamuksen vakuutus.

Kerrotaan, että Marian äiti Anna olisi ol-
lut kotoisin Jerusalemistä. Sieltä löytyi sit-
ten sukulaisia, joiden luona voi yöpyä. Pää-
siäisjuhlista tuli samalla Marian sukulaisten
kohtaamisen juhla.

Mielenkiintoista Jeesuksen katoamises-
sa oli, että oltiin liikkeellä jo päivän verran,
ennen kuin alettiin tosissaan huolestua nuor-
rukaisesta. Selitys lieenee, että matkaseurue
oli suuri ja voitiin olettaa hänen olleen su-

kulaisten, ystävien tai samasta kylästä tul-
leiden tuttujen kanssa muualla saattueessa.
Pian oli kuitenkin palattava Jerusalemiin ja
alettava etsiä kadonnutta Jeesusta. Kolman-
tena päivänä hänet löydettiinkin – niin kuin
hän sitten myöhemmin nousi kuolleista kol-
mantena päivänä. Hän oli kaikessa rauhassa
opettamasta temppelissä.

Jeesuksen kerrottiin olevan opetustilan-
teessa keskellä ja opettajien ympäröivän
hänet. Opettaminen tapahtui keskustele-
malla, ei luentoja pitämällä ja hiljaa kuun-
telemalla. Istuttiin kuten Paavali rabbin jal-
kojen juurella tai Jeesus Nasaretin rabbi-
nikoulussa opettajien vieressä ja puhuttiin
asiat läpi. Näin opittiin kysymään olennai-
sia ja perustelemaan omat näkemykset. Jee-
suksen kohdalla näyttää siltä, että opettajan
ja oppilaan osat vaihtuivat. Jeesuksen ky-
sellessä opettajat ihmettelivät hänen ym-
märystään. Olennaiset kysymykset synty-
vät keskustelussa saaduista oivalluksista.

Jeesuksen vanhemmat ihmettelivät nor-
maalien vanhempien tapaan Jeesuksen
käyttäytymistä ja olivat tuskallisen huolen
vallassa (*odynee* 'tuska, kipu'). He joutu-
ivat näin jo varhain opettelemaan luopumis-
ta pojastaan. Marian huoli oli jatkuva, tus-
kan miekka kulki sydämen läpi useita ker-
toja.

Jeesuksen lausuma: "Ettekö tienneet, et-
tä minun tulee olla Isäni luona?" tarkoittaa
"niissä, mitkä ovat Isäni omaa" eli "Isäni ta-
lossa", "Isäni asioilla", "Isäni antamissa teh-
tävissä" (**Jukka Thurén**). *Isä*-nimeä käy-
tetään rabbiinisessa kirjallisuudessa muttei
näin tuttavallisessa muodossa. On kuin Jee-
sus puhuisi omasta isästään! Vertailukoh-
ta ilmaisuun löytyykin Vanhan testamentin
messiaanista viittauksista Daavidin jälke-
läiseen, joka juuri näin puhuttelee Jumalaa
(Ps. 89:27–28; 2 Sam. 7:14; Erkki Ranta).

Suppeasti ymmärrettynä Jeesuksen tuli-
kin olla temppelissä, Isänsä sanojen julista-
misen ja rukousten huoneessa. Laajemmin
ymmärrettynä hän ilmaisi, että hänen tuli
olla Jumalan, oman Isänsä kuuliainen pal-
velija ja täyttää hänelle uskottua tehtävää.
Tämän kohtauksen jälkeen Joosef katoaa
evankeliumeista. Hän kuoli ennen Jeesuk-
sen julkisen toiminnan alkua.

Evangeliumin lukijaa lienee joskus mietityttänyt Jeesuksen tapa puhutella äitiään. Nykylukijasta sanat tuntuvat kovilta, jopa tylyiltä. Emme tosin kykene tavoittamaan tapaa tai äänensävyä, mutta jonkinlainen nuhteleva muistutus Jeesuksen sanoihin äidilleen sisältyi. Ne painottivat Jeesuksen koko maailmaa koskevaa tehtävää ja alkuperää. Sanat: ”Minun tulee” viittaavat jumalalliseen välttämättömyyteen. Jeesuksen ihmiseksi tulon myötä oli alkanut uusi aika pelastushistoriassa.

Kerrotaan, että Maria kätki tapahtumat sydämeensä – samalla tavalla kuin aiemmin (Luuk. 2:19). Lapsuuskertomukset olivat Marian sydämeensä kätkemisiä, jotka hän aikanaan seurakunnalle paljasti. Lähde on näin läheisin mahdollinen.

Evangeliumi opettaa meille montakin asiaa mutta kaksi erityisen painokkaasti. Ensinnä Jumalan huoneen, ymmärrettynä niin suppeasti kuin laajastikin, tulee olla kristityn elämän tärkein asia; asia, josta hän hengittää ja jolle hän elää. Toiseksi Marian tapa kätkeä Jumalan sanat ja teot syvälle sydämeen ovat uskon malli, esikuva, josta tulee ottaa vakavasti oppia tänä hengellisesti hämartyvänä aikana. **Luther** puhui pimeistä kirkkoista, joissa käy valoisia sydämiä, ja hyvin valaistuja kirkkoista, joissa käy pimeitä sydämiä. Kun kätkemme Jumalan sanan sydämeemme ja uskomme sen omalle kohdallemme iloon ja rauhaan saakka, voimme olla palavia sydämiä vaikka kirkon valot sammuisivat.

Juha Vähäsarja

Pastori, Suomen Raamattuopiston rehtori

Jeesus - maailman valo

Matt. 2:1-12
Loppiainen 6.1.

”Ne, jotka rukoilevat Jumalaa mutteivät kiinnitä silmiään ja sydäntään Kristukseen, eksyvät eivätkä tule Jumalan luo, vaan he rukoilevat tosi Jumalan sijasta oman sydä-

mensä ajatuksia ja ovat epäjumalanpalvelijoita. — Tahtoessamme löytää todellisen Jumalan, hänet oikein tuntea ja hänen luokseen varmasti tulla tarkatkaamme Kristusta, tämän lauseen mukaan: ’Joka näkee minut, näkee Isän.’ — Sana kokoaa meidän sydämemme harhailevat ajatukset tähän yhteen persoonaan, joka on Kristus, Jumala ja ihminen, niin että ymmärrämme, ettei Kristuksen ulkopuolella ole mitään Jumalaa eikä häntä sieltä voida löytää.” (**Luther** Ps.130:n selityksessä.)

Lainaus kertoo meille Kristus-valon eksklusiivisesta luonteesta ja muodostaa sellaisenaan kristillisen lähetystyön absoluuttisen perustan. Loppiaisena Kristuksen kirkko muistaa Jumalan Poikaa erityisesti kaikkien kansojen valona ja keskittää näin huomionsa kirkon perustehtävään, joka on evangeliumin julistaminen kaikkeen maailmaan (Matt.24:14).

Kertomus idästä tulleista kolmesta miehestä muistuttaa meitä läheisesti myös oman aikamme tilanteesta maailmanlaajassa Kristuksen kirkossa. Esimerkiksi Kiinassa on tänäänkin valtavasti niitä, jotka uskossa ylistävät ja kumartavat Jeesusta Jumalan Poikana ja ainoana tienä Isän tykö. Maassa on arviolta 40–100 miljoonaa kristittyä. Joka vuosi pari miljoonaa kiinalaista liittyy Kristuksen kirkkoon. Kristinusko on, hämmästyttävää kyllä, virallisesti laskien Kiinan toiseksi suurin uskonto buddhalaisuuden jälkeen. Näyttää siltä, että ”lampunjalka” (Ilm 2–3) on todella siirretty Jumalaansa yhä avoimemmin halveksivasta Euroopasta maailman muihin kolkkiin. Hämmäntävä tieto on sekin, että lähes miljardi kiinalaista ei kuulu mihinkään virallisesti rekisteröityyn uskontokuntaan. Keitä he ovat? Mitä he ajattelevat? Onko kukaan kertonut heille armon ja totuuden valosta?

Jumalaa tai korkeampia voimia rukoileva ihminen kuvaa ajattomasti ihmisen perusluonnetta kautta historian. Jos sinun on tehnyt mieli etsiä vastauksia elämän perimmäisiin kysymyksiin ja olet halunnut rukoilla Jumalaa auttamaan sinua, mutta koet sen jotenkin noloksi asiaksi, on hyvä muistaa eräs fakta: teet vain sitä, mitä ihmiset

ovat aina tehneet. Ihminen on koko tunnetun historian ajan ollut *homo religiosus* 'uskonnollinen ihminen'. Tänäkin yli 80 % maapallon väestöstä on ihmisiä, jotka "vaimotomaisesti" ovat uskonnollisia. Luomiskertomuksen todellisuuteen perustuen ihmisen peruskonnollinen luonne ajaa etsimään hengellistä valoa, toisin sanoen oikeaa ja syvempää ymmärrystä suhteessa ympäröivään todellisuuteen ja itseän.

Sanskritin sana *bodhi*, josta tulevat sanat *Buddha* ja *buddhalaisuus*, tarkoittaa heräämistä, valaistumista, oikean ymmärryksen saamista. Perimätiedon mukaan noin 500 vuotta ennen Jeesuksen syntymää **Siddharta Gautama** -niminen mies pohhti totuutta elämästä ja sen tarkoituksesta. Vuosien ankan pohdiskelun jälkeen hän koki yhtäkkiä ymmärtävänsä, mistä elämässä syvimmitään on kysymys. Hänestä tuli *Buddha* 'valaistunut'. Japanin Zen-buddhismissa vastaava tärkeä uskonnollinen termi on *satori*. Kirjaimellisesti se tarkoittaa "syvää ja pysyvää valaistunutta ymmärrystä suhteessa todellisuuteen". Hindu-laisuudessa valaistuminen tunnetaan nimellä *moksha*. Samaan valaistumisen kokemukseen viittaavat myös *kabbala* juutalaisuudessa ja *sufi* islamissa.

Ensimmäiset kristityt joutuivat pohtimaan suhdettaan toisenlaiseen valaistumiseen eli gnostilaisuuteen. Gnostilaisuus oli kirkkoisien mukaan yksi varhaisen kristikunnan vaarallisimpia harhaoppeja, koska se toimi kristinuskon sisällä. Nimi juontaa juurensa kreikan sanasta *gnosis* 'tieto'. Gnostilaisuudessa tiedolla viitattiin salaperäiseen, ohi Raamatun saatavaan suoraan tietoon ja ymmärrykseen Jumalasta ja tuonpuoleisesta. Niitä, jotka tämän tiedon onnistuivat saamaan, pidettiin ymmärrykseltään erityisellä tavalla valaistuneina kristityinä.

Näitä ja monia muita valon ja valaistuksen teitä vastaan asetetaan ihmiselle omistettavaksi ja julistettavaksi yksi ainoa valo, joka on Sanassa ilmoitettu Jeesus Kristus. Hän on *Tao* – tie, jota taolaisuus on etsinyt kautta historian. Vain Jeesuksen henkilökohtainen vastaanottaminen Herraksi ja Vapahtajaksi saa aikaan ihmisessä todellisen

bodhin, satorin ja mokshan – syvän ja pysyvän valaistumisen ja ymmärryksen suhteessa todellisuuteen.

Isän Jumalan etsivästä rakkaudesta, Pojassa olevasta täydellisestä anteeksiantamuksesta ja Pyhän Hengen vaikuttavasta voimasta valaistunut ihminen alkaa muuttua ja säteillä itsekin tuota samaa valoa (2. Kor. 3:18). Rohkea vakuuttuminen siitä, että juuri minä olen valo pimeydessä kulkevalle lähimmäiselleni, perustuu Jeesuksen omiin sanoihin apostoleille ja heidän seuraajilleen: "Te olette maailman valo" (Matt. 5:14). Jokainen tosi kristitty tietää ja tunnustaa, että Kristuksen ulkopuolelta Jumalaa ei voida löytää. Siellä on vain hengellistä pimeyttä. Tämä tunnustaminen ei lähde kristityn ylpeydestä tai "paremmuudesta" suhteessa muihin. Siihen ei ole aihetta. Me voimme ja meidän tulee uskoa ja julistaa Jeesusta ainoana todellisena valona vain siksi, että Jeesus itse niin selvästi opettaa. Luonnostaan yksikään ihminen ei hyväksy tätä. Siksi Raamatun on koottava yhä uudelleen sydämemme harhailevat ajatukset. Näin Raamatusta tulee keskeinen ja erottamaton osa sitä valoa joka lähtee Isästä, Pojasta ja Pyhästä Hengestä ja valaisee tiemme perille saakka: "Sinun sanasi on lamppu, joka valaisee askeleeni, se on valo minun matkallani" (Ps. 119:105).

Janne Sironen

Kasteen lahja

Matt. 3:13-17

1. sunnuntai loppiaisesta 10.1.

Jeesus tuli maailmaan pelastamaan syntisiä (1. Tim. 1:15). Koko hänen elämänsä oli tämän tehtävän toteuttamista. Jeesuksen kaste Jordanissa merkitsi hänen tehtävänsä alkamista. Jeesus meni Johanneksen luo ja pyysi tulla kastetuksi.

Johanneksen kaste ei ole sama kuin Jeesuksen asettama kaste. Näiden kahden kasteen ero on ratkaisevan tärkeä. Johanneksen kaste kuuluu vanhan liiton aikaan. Jeesuksen asettamasta kasteesta kuulemme vas-

ta sen jälkeen, kun hänen pelastustyönsä on täydellisesti suoritettu, ylösnousemus on tapahtunut. Jeesuksen kaste suoritetaan Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

Johanneksen kaste oli syntisten kaste. Ihmiset tulivat hänen luokseen eri puolilta maata. Siinä seistessään Jordanin rantavesissä he tunnustivat syntinsä tahtoen aloittaa uuden elämän. Johanneksen kaste liittyy syntisen kääntymykseen. Johannes itse sanoo siitä: ”Minä kastan teidät vedellä parannukseen” (j. 11). Kastaminen saattoi tapahtua vain silloin, kun ihminen tunnusti syntinsä. ”He tunnustivat syntinsä, ja Johannes kastoi heidät Jordanissa” (j. 6).

Niistä välähdyksistä, joita saamme Johannes Kastajan toiminnasta Luukkaan evankeliumin kolmannesta luvusta, voimme päätellä, että Johannes kävi sielunhoidollisen keskustelun jokaisen kanssa, joka tuli kasteelle. Hän ei kastanut ketään, ennen kuin tämä tunnusti syntinsä. Hänen luokseen tuli varkaita, ryöväreitä, huorintekijöitä ja muita syntisiä. Tälle kasteelle tuli siis myös Jeesus, ainoa synnitön.

Johannes ei tuntenut Jeesusta. Kertoessaan myöhemmin tilanteesta hän tunnusti tämän asian kahteen kertaan. Sielunhoidollinen keskustelu Jeesuksen kanssa oli alkamassa. Silloin Johannekselle selvisi, että hänen kastettavanaan oli nyt se mies, josta Jumala oli hänelle etukäteen puhunut. Niinpä hän kieltäytyi kastamasta: ”Minunhan pitäisi saada sinulta kaste.” Johannes tyytyi kuitenkin Jeesuksen sanoihin. Ne selittävät kaiken: ”Näin meidän on tehtävä, jotta täytäisimme Jumalan vanhurskaan tahdon.”

Jeesuksella ei ollut syntejä, joita hän olisi voinut tunnustaa. Hän oli puhdas synnistä (2. Kor. 5:21). Miksi sitten hän otti syntisten kasteen? Saamme vastauksen tähän kysymykseen Raamatun todistuksesta. Hän tuli kasteelle meidän edustajanamme ja meidän sijaisnämme. Samoin kuin Aadam Paratiisissa niin myös Jeesus kasteella edusti meitä kaikkia. Aadamin lankeemus tuli tuomioksi kaikille ihmisille. Aadamin tavoin toimi nyt Jeesus uutena Aadamina meidän kaikkien sijaisena (Room. 5:12–21).

Jeesus tunnusti Johanneksen kasteella sinun ja minun ja koko ihmiskunnan synnin,

ikään kuin se olisi ollut hänen oma syntinsä. Samalla hän vihkiytyi siihen tehtävään, joka johti hänet ristille, jossa hän kantoi rangaistuksemme meidän sijaisnämme (Gal. 3:13). Jeesus tuli kastetuksi kuolemaan. Hän otti sen tehtävän, jossa hän tulisi kantamaan kaikkien synnin ja kärsimään niistä rangaistuksen.

Jumala oli ilmoittanut, että Johanneksen tehtävä oli kastaa vedellä, mutta hänen jälkeensä tuleva kastaisi Pyhällä Hengellä. Asian suuruus selvisi Johannekselle Jeesuksen kasteen tapahtuessa. ”Kun Jeesus oli kastettu, hän nousi heti vedestä. Samassa taivaat aukenivat, ja Jeesus näki Jumalan Hengen laskeutuvan kyyhkysen tavoin ja asettuvan hänen päälleen. Ja taivaista kuului ääni: ”Tämä on minun rakas Poikani, johon minä olen mieltynyt.”

Pekka Jokiranta

Rovasti, Suomen Ev.lut. Kansanlähetys

Jeesus ilmaisee jumalallisen voimansa

Joh. 2: 1-11

2. sunnuntai loppiaisesta 17.2.

Kaanaan häitä kuvaava teksti oli aiemmin loppiaisen aihe, mutta kertomuksen tietäjistä tultua loppiaisen aiheeksi siirtyivät häät puolellatoista viikolla.

”Kolmas päivä” jää aikamääränä arvoitukseksi. Se näyttäisi viittaavan edellisiin, Johannes Kastajaan liittyneisiin tapahtumiin, mutta kolmessa päivässä ei olisi ehditty Jordanilta Nasaretiin ja sieltä Kaanaan. Kreikan kielessä kyseinen ilmaus on viikonpäivä ja tarkoittaa tiistaita. Luultavimmin hääpaikka sijaitsi 12 km Nasaresta pohjoiseen, missä on jäljellä enää rautiokumpu.

Johannes Kastajan luota, autiomaan karuista olosuhteista palattuaan, opetuslapset kutsuttiin Jeesuksen kanssa varsin toisenlaisiin tunnelmiin, hääjuhliin. Jeesuksen äiti oli jo siellä Ehkä kyseessä olivat etäiset sukulaishäät. Joosef, joka eli vielä Jeesuksen herättäessä hämmästyttä 12-

vuotiaana Jerusalemin temppelissä, oli nyt kuollut.

Johannes ei käytä missään kohtaa *Maria*-nimeä vaan puhuu Jeesuksen äidistä (vrt. 19:26). Tapa, jolla Jeesus puhutteli äitiään, kääntyy suomeksi kömpelösti ja vaikeuttaa siksi tyylyä. ”Nainen” on kuitenkin kunnioittava puhuttelumuoto. Jeesus ilmaisee sanoillaan, ettei tahdo vielä puuttua asiaan, koska hänen aikansa julkiseen toimintaan ei ollut vielä koittanut. Jeesus näyttää tässä niin kuin joskus muulloinkin torjuvan apunsa, mutta auttaa sittenkin (vrt. Mark. 7:27–30). Maria kuitenkin tuntuu aavistelevan, että jonkinlainen apu olisi tuloillaan, koska pyytää palvelijoita olemaan valmiina, jos käsky käy.

Talossa oli kuusi suurta, noin metrin korkeista kiviastiaa, joista jokainen veti 80–120 litraa. Poltetut saviruukut olivat yleisesti viljan ja öljyn varastoimista varten, kiviruukut puolestaan vedelle, jota tarvittiin monenlaisia puhdistusmenoja varten. Puhdistusmenot eivät perustuneet Sanaan vaan olivat perinteen tuomia mahdollisuuksia, eikä Jeesus opetuslapsineen niitä varmaan siksikään aina noudattanut.

Tästä seurasikin ongelmia, niin kuin evankeliumeista muistamme. Jokaista aterialla ennen tuli pestä kädet ainakin muodollisesti, vaikka vain tilkalla vettä. Näin laki oli täytetty. Toreilta ostettu ruoka ja tavarat puhdistettiin. Erityisesti fariseukset noudattivat kaikille papeille tarkoitettuja puhdistusmenoja, vaikka he eivät kaikki edes olleet pappeja (vrt. 3. Moos. 22:2–7).

Jeesus käski täyttää kiviruukut vedellä ääriä myöten ja antaa niistä maljallisen pitojen valvojalle. Koska kyseessä ei ollut rikas perhe, oli juhlien valvoja varmaankin yksi juhlavieraista. Valvoja istui kunnia-paikalla ja luki säädetyt siunaukset. Hänen eteensä asetettiin ensimmäinen viinimalja laadun toteamiseksi. Yleensä tarjottiin ensin parempaa viiniä ja juhlien edetessä heikompileatuista. Nyt kävi toisinpäin. Hyvä, uusi viini tarjottiin vasta sitten, kun muu viini oli jo loppunut.

Mikä on tapahtuman sanoma? Keskeinen ihme ei ollut se, että viini muuttui vedeksi, vaikka se oli myös sitä. Keskeistä ei

ollut sekään, että Jeesus auttoi niitä, jotka olivat joutuneet pulaan. Varsinainen ihme on tapahtuman laajemmassa kontekstissa. Se tulee ilmi päivän evankeliumin viimeisessä lauseessa: Johannes sanoo, että Jeesus ilmaisi tapahtumalla kirkkautensa. Ihme tehtiin siksi, että opetuslapset uskoisivat Jeesukseen.

Johannes sanoo tämän tapahtuman olleen ensimmäinen pitkässä tunnustekojen sarjassa. Ne eivät avaudu kaikille, mutta niille, jotka ovat totuudesta, ne ovat vahvistukseksi. Suuret kiviruukut olivat muistutus vanhasta liitosta. Siitä Israel oli etsinyt turhaan puhdistusta synneistään. Tehottomat puhdistusvedet muuttuivat uudeksi, jaloksi viiniksi. Sitä nyt tarjotaan häävieraille tulevan hääjuhlan vertauskuvana. Uutta viiniä on nyt tarjolla ruukut ääriä myöten täynnä, yli tarpeen ja suorastaan tuhlailevasti. Jokainen janoinen saa juoda anteeksiantamuksen lähteestä elämänjanoonsa niin paljon kuin haluaa.

Kerrotaankin, että opetuslapset uskoivat Jeesukseen. He olivat totuudesta. Siksi tunnusteko vahvisti heidän uskonsa.

Juha Vähäsarja

Jeesus herättää uskon

Matt. 8:5-13

3. sunnuntai loppiaisesta 24.1.

Jeesus saapui kotikaupunkiinsa Kapernaumiin, Gennesaretin luoteisrannalle. Hämmästelemme nykyään sen raunioilla käydessämme, miten pienellä alueella tuon ajan kaupunki sijaitsi. Kuitenkin Kapernaum oli tuolloin seudun aineellisen ja henkisen elämän keskus. Siellä oli Vapah-tajan toiminnan paikallinen ”komentokeskus”.

Meikäläistä luutnanttia vastaava sadan-päällikkö tunsikin Jeesuksen maineen. Vaikka hän oli pakana, hän uskaltautui pyytämään suuria. Luukas kertoo hänen olleen hyvässä maineessa. Sitä todistaa, että hän lähetti juutalaisten vanhimpien delegaation pyytämään Jeesukselta apua. Vanhimmat vetosivat Jeesukseen: ”Se mies ansaitsee apu-

si.” Päällikkö ei hienotunteisena miehenä uskaltanut pyytää Jeesusta kotiinsa. Juutalainenhan ei saanut mennä pakanan kotiin. Ehkä tämä sotilas ajatteli, että kuuluisan parantajan ja hänen välillään oli ylittämätön kiulu myös hengellisessä mielessä.

Tämä upseeri käytti kuvaa, joka oli hänelle varsin tuttu. Ehdoton käskysuhde esimiehen ja alaisen välillä havainnollisti päällikön käsitystä siitä, mikä valta Jeesuksella oli suhteessa henkivaltoihin ja sairauksiin. Näin hän ilmaisi oman uskonsa.

Jeesus hämmästyí kuullessaan miehen viisaan vastauksen. Kohtaamme tässä Vapahtajamme ihmisenä, joka kokee samanlaisen tunneskaalan kuin kuka tahansa meistä. Nykyään puhutaan usein samastumisesta, toisen tasolle tulemisesta. Jeesuksella oli tämä taito täydellisesti. Hän kumartui kärsivän ja apua anovan puoleen koko olemuksellaan. Joskus hän käyttäytyi mielestämme omituisesti avunpyytäjän uskoa koetellessaan. Matt. 15 kertoo kanaanolaisnaisesta, jota Jeesus kohtelee tylyntuntuaisesti. Kuitenkin nainen sai täyden avun ilmaistuaan uskonsa.

Jeesuksen lausuma ”totisesti”, siis meillette tuttu ”aamen”, toistuu Matteuksella ja muissakin evankeliumeissa useasti. Vain Jeesus saattoi vahvistaa sanomansa näin korostaessaan samalla jumalallisuuttaan. Vanhan testamentin profeetat toimivat Jumalan sanoman äänitorvina julistaessaan arvovaltaisesti: ”Näin sanoo Herra.” Tällä lausumalla, jolla on erityinen painoarvo, Jeesus antaa varauksettoman tunnustuksen upseerin uskolle.

Saarnatekstiin on upotettu syvä lähetysulottuvuus. Juutalaiset katsoivat, ettei pakanoilla ole osaa eikä arpaa niihin lupauksiin, jotka heidän mielestään oli annettu vain Jumalan omaisuuskansalle.

Jesajan 2. luvussa on valtavan hieno tulevaisuudenkuva: Kansat lähtevät liikkeelle kohti Herran pyhäkköä. Sieltä löytyy Herran sana, sieltä kaikuu Jumalan puhe. Missiologiassa puhutaan sentripetaalisuudesta, liikkeestä kohti keskustaa, Jerusalemiä. Tämä liike vahvistui aina uuden liiton seurakunnan syntymiseen saakka. Helluntain tapahtumat avasivat lopullisesti väylän sent-

rifugaaliselle liikkeelle, ulospäin keskustasta aina maan ääriin saakka. Ateriyhteyks on uskon- ja autuudenyhteyttä Jumalassa ja Pojassa. Tätä kaikkea Jeesus ennakoi. Patojen on avauduttava, jotta evankeliumi pääsisi liikkeelle vapauttavana ja pelastavana sanomana.

Ahti Peltonen

Ansaitsematon armo

Matt. 20:1-16

3. sunnuntai ennen paastonaikaa 31.1.

Jeesuksen vertaukset asettavat saarnaajan ja tulkitsijan joskus runsauden pulan keskelle, sillä vertauksissa vilahtelee moninaisia ilmiöitä ja yksityiskohtia. Mitä kaikkea niihin onkaan kätkeytynä? Mihin taivasten valtakuntaa oikein sopii ”verrata”? Pääsääntö on, että vertauksissa yleensä on vain yksi keskeinen teema, fokus, ydinlanka. Monet yksityiskohdat toimivat sitten ikään kuin rekvisiittana suurelle kokonaisuudelle ja pääteemalle.

”Taivasten valtakunta on perheenisännän kaltainen, joka...” (KR 1938). ”Taivasten valtakuntaa voi verrata isäntään, joka...” (KR 1992). Taivasten valtakunta on myös kuin sinapinsiemen, kuin hapate, kuin peltoon kätkeyty aarre, kuin kauppias, joka etsi kauniita helmiä, kuin nuotta, kuin kylväjä-vertauksessa tai kuin vehnä ja rikkavilja -vertauksessa.

Minkä kaltainen siis? *Homoia (gar) estin hee basileia...* Tämä rakenne avaa taivasten valtakunnan vertaukset. *Homoia (homoios)* viittaa yleisiin lainalaisuuksiin, jotka pätevät puheena olevaan asiaan tai ilmiöön. Viittaus ei ole ensisijaisesti välittömästi rakennetta seuraavaan sanaan (isäntä, sinapinsiemen jne.) eikä yksityiskohtiin vaan koko vertauksen maalaamaan asetelmaan tai tilanteeseen. Usein tarkastelun kohteena on koko vertauksen näyttämö kaikki ne tapahtumineen, tunteineen, syy- ja seuraussuhteineen. On kysymys *analogioista/homologioista*, mielenkiintoisista samankaltaisuuksista, samalakaisuuksista, samankaltaisista (toiminnallisista) rakenteista, jotka

ilmenevät sinänsä aivan erilaisissa asioissa. Kun katsot ja pohdit yhtä ilmiötä, voit sen hahmotettuasi nähdä toisessa ilmiössä jotain vastaavaa lainalaisuutta.

Voisimme vertauksen aloituksen ehkä ilmaista seuraavasti: ”Taivasten valtakunnassa toteutuu eräs sama lainalaisuus kuin seuraavassa tarinassa” tai: ”Kuuntelehan tarkkaan seuraava tarina. Nimittäin, se (kokonaisuudessaan) kuvaa (joiltain osin) osuvasti sitä, millainen taivasten valtakunta on ja millaiset toimintatavat ja lainalaisuudet siinä pätevät.”

Yksi taivasten valtakunnan ydinpiirteistä havainnollistuu siinä, miten viinitarhan työmiesten rekrytointi tapahtuu ja millä perusteilla työntekijät saavat palkkansa. Tämä taivasten valtakunnan ominaispiirre on kaikessa yksinkertaisuudessaan se, että valtakunnan isäntä (Jumala) itse etsii ja kutsuu yksilöitä (työ)yhäteyteensä. (Tosin ”työ” ei ole tässä keskeistä.) Hän etsii ja onnistuu tavoittamaan monia ja monenlaisia ihmisiä. Hänen yhteyteensä päätyneet saavat kukin ”palkan”. He eivät ole turhaan suostuneet isännän kutsuun, ja lopputulos on sinänsä onnellinen kaikille. He ovat kaikki autuaita (”onnenpeikkoja”) siksi, että heitä kohdeltiin hyvin eikä huijattu, ei myöskään tapettu työllä. Kaikki ovat lopulta yhtä rikkaita/autuaita riippumatta siitä, kuinka pitkään ovat isännän yhteydessä olleet. Hyvä ja onnellinen lopputulos ei riipu lainkaan siitä, mitä ja kuinka paljon he ovat isännän hyväksi työskennelleet.

Jos päivän päätteeksi palkan saaminen kuvaa taivasten valtakunnan lopullista toteutumista, iankaikkisuutta hyvän Jumalan yhteydessä taivaassa, näemme, että kukaan Jumalan yhteyteen lähtenyt ei jää vähemmälle. Tarjolla on kaikki tai ei mitään. Meille on luvattu iankaikkinen autuus elämänmatkamme päätteeksi, kunhan tartumme Isännän kutsuun. Kukaan ei voi saavuttaa sitä enempää ja parempaa.

Vertaus ei suoraan kerro aivan kaikkea. Sanasta tiedämme taivasten valtakunnasta muutakin: Sen, että Isännän maksama palkka ei tipahda taivaasta, ikään kuin tyhjästä. Se on kalliilla uhrilla hankittu, Jeesuksen veren hinnalla. Tätä vertausta kertoessaan

Jeesus on jo matkalla ”ylös Jerusalemiin”, kohti ristinkuolemaa, jossa meidän autuutemme valmisteltiin.

Taivasten valtakunnan keskeinen piirre on siis se, että pelastus (ja iankaikkinen elämä) lahjoitetaan armosta, ilman ihmisen omia tekoja. Armoa ei voi ansaita. Emme me sitä ansaitsisikaan. Jumalan armon luonne on ikään kuin taivaallinen lainalaisuus: se on Jumalan oma valinta suhtautua meihin. Hän on siihen juridisesti sitoutunut. Se ehkä vaikuttaa hölmöltä. Se voi loukata jotakuta. Mutta ansaitsematon Jumalan armo on ainoa toivo rehelliselle ihmiselle (joka siis oman kelvottomuutensa tajuaa).

Vertauksen avulla Jeesus kutsuu ihmisiä (kilvoittelijoita) pois oman vanhurskauden rakentamisen tieltä armon tielle. Se myös vastaa luvun 19 lopussa olevaan opetuslasten kyselyyn Jeesuksen seuraamisen palkkiosta.

Kuvaan kuuluu sekin, että meillä Jumalan armon toimintatapa tuntuu käyvän ylitse ymmärryksen. Se ei meidän logiikkamme mukaan ole oikeudenmukaista. Me emme toimisi vastaavassa tilanteessa samoin. Jopa valittujen joukosta kuuluu nurinaa Jumalan armoa vastaan, vaikka kaikki ovat (ansiottomasti) armon vastaanottavina osapuolina. Taivasten valtakunta on valitettavasti tämänkin kaltainen! Mutta onneksi myös sellainen, ettei sieltä heitetä ulos sen takia, että ymmärrys on jäänyt heikolle tasolle.

Astu sisälle Jumalan valtakuntaan, omistamaan uskossa Jeesuksen meille tarjoama syntiemme anteeksianto ja kaikki taivaan lahjat. ”Jumalan armahtavaan laupeuteen vedoten kehotan...” (Room. 12:1; 2. Kor. 5:20). Armonaika on vielä voimassa, ainakin niillä, jotka Sanaa ovat juuri kuulemassa. Jonkun kohdalla tämä päivä voi olla jo yhdestoista hetki – uskaltaako silloin jäädä enää maailman toreille ”harkitsemaan” vastaustaan kutsuun?

Tekstiä selittää **Erkki Rannan** tuore kommentaari *Viesti vuorilta*.

Tapio Pokka

Pyhän Hengen voima

Luuk. 2:22-33
Kynttilänpäivä 7.2.

Kun Jeesus oli kahdeksan päivän ikäinen ja hänen vanhempansa toivat hänet temppeleihin, he kohtasivat Simeon-nimisen miehen. Simeon oli hurskas ja jumalaapelkäävä mies, joka hartaasti odotti Messiaan ilmestymistä. Evankeliumitekstistä huomamme hänen olleen merkittävä karismaatikko: Pyhä Henki oli hänen yllään, Pyhä Henki puhui hänelle, hän sai Jumalalta profeetallista tietoa tulevista tapahtumista, hän meni temppeleihin Pyhän Hengen johdattamasta, hän ylisti tunteikkaasti Jumalaa, hän profetoiti voimallisesti Jeesuksesta.

Joskus kuulee käsityksiä, joiden mukaan Pyhän Hengen erityinen läsnäolo ja armolahjojen runsas esiintyminen kuuluisivat vain niihin aikoihin ja tilanteisiin, joissa seurakunta on nuori, mutta muualle ei. Tässä ajattelussa on useitakin virheitä. Ensinnäkin se sisältää loogisen päättelyvirheen, sillä ei siitä, mikä on asioiden tila nyt, voi päätellä, miten asioiden tulisi olla. Toiseksi se ei ole sopusoinnussa varhaisen kirkkohistorian kanssa. Vaikka tiedämme muiden muassa kirkkoisä **Khrysostomoksen** sortuneen tähän virheeliseen ajatteluun, esi-nikealaiset isät olivat tyystin toista mieltä. Keisari **Konstantinosta** edeltänyt varhaiskirkko, marttyyrien kirkko, oli todistettavasti karismaattinen.

Kolmas ja keskeisin virhe tässä ajattelussa on, että se ei ole Jumalan sanan mukainen. Jumala on kyllä sanansa mukaan halukas antamaan armolahjojaan ja voimaansa ihmisille, mutta kunnioittaa ihmisten rajoja niin, ettei väkisin ala toimia heidän elämässään. Jos ihminen ei ole halukas tai valmis ottamaan vastaan Jumalan voimaa, ei Jumala voimaansa anna. Emme näe ympärillämme enempää Jumalan voimatekoja, koska suhtaudumme voimatekoihin ja Jumalan Hengen yliluonnollisiin vaikutuksiin kielteisesti ja epäillen.

Mutta missä janoisesti etsitään Jumalan voimaa ja ilmestymistä, jotta voitaisiin palvella häntä täyspainoisemmin ja julistaa Sa-

naa kadotetuille voimallisemmin, siellä Jumala antaa myös lahjojensa koko runsauden. Siksi näemme paljon Jumalan voiman ilmestymistä esimerkiksi Kiinassa, jossa on herätystä. Syy ei siis ole siinä, että seurakunta Kiinassa olisi nuori, vaan siinä, että siellä ollaan avoimia Jumalan voimalle. Japanissa nimittäin on tyystin toinen tilanne, vaikka seurakunta on siellä suurin piirtein saman ikäinen kuin Kiinassa.

Raamattu ei tee eroa ”yliluonnollisten” ja ”luonnollisten” armolahjojen välille vaan pitää niitä kaikkia aivan yhtä keskeisinä seurakunnan elämälle. 1. Kor. 12 vertaa jokaista armolahjaa seurakuntaruumiin jäseneen. Sellainen seurakunta toimii vajaasti tai ei ollenkaan, jolta puuttuu joitain jäseniä, jolta puuttuu joitain armolahjoja. Paavalin mukaan armolahjojen teologiassa ei ole kyse vain jostakin tietystä aikaa koskevasta opetuksesta vaan universaalisesta Kristuksen ruumiin dynamiikasta, joka koskee kaikkia niitä aikoja, jolloin seurakunta on maan päällä. Vasta *paruusia*, Jeesuksen toinen tulemus, päättää seurakunnan ajan ja siten myös armolahjat. Paavalin mukaan seurakunnassa tulisi olla armolahjojen koko runsaus aina Kristuksen tulemiseen saakka (1. Kor. 1:7). Myös Joelin profetian mukaan armolahjat jatkuvat helluntaista aina viimeisiin aikoihin, lopun ajan merkkeihin asti, jolloin ”aurinko pimenee ja kuu värjätty vereen” (Joel 3:4, Ilm. 6:12).

Kaikkien armolahjojen, ihmeiden ja merkkien tulkitusperän tulee kuitenkin olla sama kuin Simeonin tapauksessa temppeleissä: ne korottavat ja kirkastavat Jeesusta. Kun Simeon katsoi Jeesusta, hän ylisti: ”Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka olet kaikille kansoille valmistanut.” Armolahjat, ihmeet ja merkit toimivat oikein ja puhtaasti, kun ne kirkastavat Kristusta, Messiaasta, joka tuli maailman valoksi meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden.

Mikko Satama
TM, DI, Helsinki

Oikea paasto

Jes. 58:1-9

Laskiaissunnuntai 14.2.

Aikakautemme ihminen ei pidä auktoriteeteista eikä itseensä kohdistetuista vaatimuksista. Helposti myös uskovina nielemme ajan hengen ja saatamme ajatella alitajuisesti, että Jumalakaan ei saa olla meille todellinen auktoriteetti tai ainakaan ei saisi vaatia ihmisiltä mitään. Jesajan kirjan opetus paastosta maalaa kuitenkin eteemme toisenlaisen kuvan: Jumala kuulee niiden rukoukset ja näkee niiden paaston, jotka noudattavat hänen tahtoaan ja tekevät oikein.

Kirkollisessa saarnassa olen kuullut hyvin usein antinomismia (Jumalan lain kumoamista). Siinä katsotaan Jumalan vaatimusten olevan kielteinen asia, josta armo meidät vapauttaisi. Lakia ei muka saisi julistaa, koska ihmiset tietävät sen luonnostaan tai kokisivat sen kielteisenä. Tämä on kuitenkin paitsi Raamatun ja Jeesuksen selvien ohjeiden vastaista myös hyvin lyhytnäköistä. Ilman lakia armo on väistämättä lupalappu jatkaa synnissä elämistä, vaikka kuinka seliteltäisiinkin, ettei se sitä tarkoittaisi. Ilman lain julistusta ihminen ei tule todelliseen synnintuntoon, ei ymmärrä koskaan olevansa kadotettu eikä voi tehdä parannusta synneistään. Vasta synnintunnon tilassa armo voi tuoda vapautuksen.

Antinomistisessa ilmapiirissä koetaan tyypillisesti kiusallisiksi myös uskovien vaellusta koskevat vaatimukset ja saatetaan kauhistua sellaista Raamatun opetusta, jossa rukousten kuuleminen ja oikea elämänsävaellus kytketään toisiinsa. Vaikka on toki totta, että Jumala kuulee rukouksemme Jeesuksen tähden, on silti selkeä julkisyhteisössä eläminen este rukousten kuulemiselle: ”Ei Herran käsi ole lyhyt pelastamaan eikä hänen korvansa kuuro kuulemaan. Ei, vaan teidän rikkomuksenne erottavat teidät Jumalastanne. Teidän syntinne ovat saaneet hänet kääntymään pois, niin ettei hän teitä kuule.” (Jes. 59:1-2.)

Jesajan kirjan 58. luvun tekstistä käy ilmi, että paaston tarkoitus on erityisesti Ju-

malan tahdon kyseleminen. Silloin kun elämässämme on suuria tienhaaroja tai taitekohtia, Jumala odottaa, että kysymme ensin hänen tahtoaan ja sitten vasta teemme omia päätöksiämme. Usein sorrumme siihen virheeseen, että ensin itse teemme suunnitelmia elämäämme varten ja sitten vain pyydämme niille Jumalan siunausta. Jumala odottaa meiltä toisenlaista toimintaa. Ensimmäinen on kysyttävä Jumalan tahtoa ja vasta sitten mietittävä inhimillisesti, miten tästä mennään eteenpäin. Raamatun opettama tapa Jumalan tahdon kyselemiseen on erityisesti paastorukous. Apostolien teoksien näemme Herran opetuslasten nimenomaan paastonneen ennen Paavalin ja Barnabaksen evankelistan tehtävään erottamista (13:1-3).

Paasto kuitenkin sotii 2000-luvun mukavuudenhaluisen länsimaisen ihmisen elämän orientaatiota vastaan, jossa mielihyvän määrällä mitataan monesti jonkin toiminnan kiinnostavuutta. Emme ole tottuneet kieltäytymään. Myös niissä kristillisissä piireissä, joissa paastosta ei ole opetettu eikä sitä ole harjoitettu, voidaan kokea outoudesta nousevaa vastustusta: kaikki, mikä ei ole ennalta tuttua vaan tulee uutena, on automaattisesti pahaa. Kristittyinä meidän tulisi kuitenkin omaksua se ajattelutapa, joka on Raamatussa. Jeesuksen opetuslapset eivät paastonneet hänen ollessaan maan päällä, mutta taivaaseen ottamisen jälkeen he paastosivat, ja tätä Jeesus myös odotti heiltä (Mark. 9:14-15).

Paasto on myös väline hengellisessä taistelussa ja sodankäynnissä. Kun opetuslapset ihmettelivät, miksi he eivät saaneet ajetuksi voimakasta riivaajahenkeä ulos riivatusta, Jeesus vastasi: ”Tätä lajia ei saa lähtemään ulos muulla kuin rukouksella ja paastolla” (Mark. 9:29). Opiskeluaikanani sain huomata tämän puolen paaston vaikutuksista, kun teimme evankeliointiaktioita opiskelijoiden suuriin ryppybileisiin. Me nimme kertomaan Jeesuksesta sinne, missä hänestä oltiin hyvin kaukana. Saimme kokea monenlaista hengellistä vastustusta, mutta kun taistelimme sinnikkäästi rukoillen, paastoten ja kilvoitellen niitä hengellisiä voimia vastaan, jotka ihmisiä sitoivat,

saimme vähitellen huomata Jumalan valtakunnan edistyvän toimintamme kautta, ja ihmisiä alkoi myös tulla uskon.

Paastoa ei tule nähdä kielteisesti, sillä se ei ole mikään Jumalan tapa kiristää ihmistä. Paasto on ennen kaikkea Jumalan meille antama mahdollisuus lähestyä häntä. Jesajan kirjan teksti osoittaa, että oikeaan paastoon tulee liittyä sekä rukous että oikea elämänvaellus. Olemme tottuneet rukoilemaan, mutta olemmeko tottuneet myös kilvoittelemaan? Tai jos olemme tottuneet kilvoittelemaan, olemmeko tottuneet myös paastoamaan? Saako Jumala vaatia meiltä mitään? Mutta mikä siunaus ja lupaus sisältyvätkään oikeaan paastoon, johon yhdistyvät rukous ja kilvoitus: ”Silloin sinun valosi puhkeaa näkyviin kuin aamunkoi ja hetkessä sinun haavasi kasvavat umpeen. Vanhurskaus itse kulkee sinun edelläsi ja Herran kirkkaus seuraa suojanasi. Ja Herra vastaa, kun kutsut häntä, kun huudat apua, hän sanoo: ”Tässä minä olen.”” (Jes. 58:8–9.)

Mikko Satama

SRO-matkapalvelu

Matka Mongoliaan ja Pekingiin, alustava ajankohta 6.–18.6.2010. Matkan kesto puolitoista tai pari viikkoa. Tutustumme maahan ja kansaan, luontoon ja kulttuuriin, suomalaisen lähetys- ja kehitysyhteistyöhön sekä tapaamme suomalaisia lähetystyöntekijöitä. Matkan emäntä ja isäntä: **Seija & Raimo Mäkelä**. Järjestäjät: Suomen Raamattuopiston matkapalvelu, Evankelis-luterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä, Kaukomatkatoimisto Olympia. Alustava hinta 3.380 € (sisältää täysihoidon, lento- ja turistiverot ja muut viranomaismaksut ja viisumit). Ennakkovaraus: paula.eskola@sro.fi, p. (09)5123 9157.

PERUSTIA

Aikakauskirja uskon ja ajattelun avuksi 36. vuosikerta

Ilmestyy:

kuudesti vuodessa

Julkaisijat:

Suomen Evankelis-luterilainen Opiskeli-

ja- ja Koululaislähetys ry (OPKO)

Suomen Raamattuopiston Säätiö (SROS)

Suomen teologinen instituutti ry (STI)

Vastaava päätoimittaja 2008–2010:

Raimo Mäkelä, raimo.makela@kotiportti.fi

050 910 9058

Toinen päätoimittaja 2008–2010:

Timo Eskola, timo.eskola@teolinst.fi, (09) 668 9550

Toimitussihteeri:

Paula Eskola, paula.eskola@sro.fi, (09) 5123 9157

Toimitus 2008–2010:

Jussi Miettinen, jussi.miettinen@opko.fi

Jukka Niemelä, jukka.niemela@sro.fi

Jukka Norvanto, jukka@norvanto.fi

Henrik Perret, henrik.perret@teolinst.fi

Niilo Räsänen, niilo.rasanen@sekl.fi

Matti Sartonon, matti.sartonon@kolumbus.fi

Aku Visala, aku.visala@helsinki.fi

Juha Vähäsarja, juha.vahasarja@sro.fi

Neuvottelukunta 2008–2010:

Puheenjohtaja: Jouko Talonen, Reijo Arkkila, Juha Auvinen, Leif Erikson, Ruth Franzén, Salli Hakala, Martti Haverinen, Teuvo Huhtinen, Markku Ihonen, Tapani Innanen, Harri Joensuu, Timo Junkkaala, Juha Koi-vulahti, Pekka Mäkipää, Lasse Nikkarikoski, Leif Nummela, Olavi Peltola, Keijo Rainerma, Erkki Ranta, Timo Rämä, Päivi Räsänen, Olli-Pekka Vainio

Toimituksen osoite:

PL 15, 02701 Kauniainen

Kustantaja:

Perussanoma Oy

Tilauspalvelu:

PL 15, 02701 Kauniainen, (09)5123 9152/

Sirpa Mäkelä, sirpa.makela@sro.fi

Tilauhinnat 2010:

Opiskelijatilaukset 19 €/vuosi, kestotilaus 25 €/vuosi, määräaikaistilaus 30 €/vuosi, irtotilaus 6 €

Ilmoitushinnat:

1/1 sivu: 232 mm (kork.) x 170 mm (lev.) 250 euroa
½ sivu: vaakana 98 mm (kork.) x 124 mm (lev.) 140 euroa, pysty 196 mm (kork.) x 60 mm (lev.) 140 euroa
muut: 0,80 €/pmm, palstaleveys 60 mm

Hintoihin lisätään alv. (22%).

Ilmoitusten vastaanotto:

perusta@sro.fi, (09) 5123 9157

Aikakauslehtien liiton jäsen

ISSN 0355-7111

Forssan kirjapaino Oy, Forssa

Perusta
PL 15
02701 Kauniainen

Jouluvauva

Siunattu, kiitetty
Jeesuksen vauvan-aikainen itku!
Hän tuntee vauvojen vatsakivut,
nälän ja janon, yksinäisyyden,
ahdistuksen, jolle aikuisella
ei ole enää nimeä.

Tänäkin jouluna
taas kannat pikkuista sylissäsi.
Kun hän vain itkee tuskaisesti,
niin silloin tiedä: Jeesus ymmärtää
ja itkee itkevän kanssa.

Tänäkin jouluna moni taas itkee
kenties tuskaa, tullutta
pienokais-ajalta, tunnistamattoman kaukaa.
Nämäkin kyyneleet Jumala kerran
pyyhkii pois.
Siunattu, kiitetty
Jeesuksen vauvan-aikainen itku.

Mervi Pöntinen